

ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ

КИЇВ 2025

**ДЕРЖАВНА СЛУЖБА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ СТАТИСТИКИ, ОБЛІКУ ТА АУДИТУ
АУДИТОРСЬКА ПАЛАТА УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

*Присвячена пам'яті д.е.н., професора,
заслуженого діяча науки і техніки України
ОЛЕКСІЯ СЕРГІЙОВИЧА БОРОДКІНА*

**РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ,
АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ:
ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ**

Київ – Інтерсервіс – 2025

УДК: 657.1; 657.36; 657.6

Р 64

**Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії статистики, обліку та аудиту
(протокол № 10 від 08 травня 2025 р.)**

Розвиток системи обліку, аналізу, аудиту та оподаткування в Україні : теорія, методологія, організація : збірник тез доповідей учасників XXIII Всеукраїнської студентської конференції. Київ : ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2025. 190 с.

ISBN 978-966-999-519-3

Тези Всеукраїнської студентської конференції містять результати, пошукові дослідження в галузі бухгалтерського обліку, аналізу, оподаткування та аудиту. Матеріали друкуються в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за достовірність статистичної та іншої інформації, наданої в рукописах, та залишає за собою право не поділяти погляди деяких авторів на ті чи інші питання, які розглянуті на конференції.

ISBN 978-966-999-519-3

Редакційна колегія

Голова редакційної колегії:

Шульга С. В. – проректор з науково-педагогічної та фінансово-економічної роботи Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор

Заступник голови:

Афанас'єва І. І. – завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, кандидат економічних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Пилипенко О. І. – декан обліково-статистичного факультету Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, доцент;

Лубенченко О. Е. – професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор;

Овсюк Н. В. – професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор;

Шевчук В. О. – професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, доктор економічних наук, професор;

Василюк М. М. – професор кафедри обліку і оподаткування Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доктор економічних наук, професор;

Малюга Н. М. – завідувач кафедри обліку, оподаткування та аудиту Поліського національного університету, доктор економічних наук, професор;

Павлова Г. Є. – декан факультету обліку і фінансів Дніпровського державного аграрно-економічного університету, доктор економічних наук, професор.

Учений секретар конференції:

Нечипорук Н. В. – доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Національної академії статистики, обліку та аудиту, кандидат економічних наук, доцент.

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Pidoprigora O. V. Problems Issues of Accounting of Reserve Capital of an Enterprise	9
Бернацький Р. А. Інвентаризація товарів на підприємстві: облікових аспект	11
Бородай М. О. Облік операцій із публічними закупівлями на підприємствах державного сектору економіки	15
Василишин В. Вимоги до фінансової звітності в сучасному бізнес-середовищі	18
Вегерінський К. В. Концептуальні підходи до формування облікової політики на підприємстві	21
Вегерінський М. В. Склад витрат на забезпечення екологічної якості продукції: обліковий аспект	26
Верб'яна Т. В. Організаційні аспекти обліку розрахунків з оплати праці на підприємстві	29
Гладков Д. А. Адаптація фінансового обліку до екологічних вимог у контексті післявоєнного розвитку	32
Іванова А. В. НП(С)БО 1 та МСБО 1: спільне, відмінне та вплив на фінансову звітність	35
Кісельова К. С. Удосконалення бухгалтерського обліку безготівкових розрахунків підприємства	37

Коблик А. В. Бухгалтерський облік як основа формування фінансової звітності підприємств	43
Колошва О. В. Шляхи удосконалення методики складання звітності про фінансові результати	47
Корінна О. Я. Удосконалення обліку амортизації нематеріальних активів на підприємстві	52
Кузнецов І. В. Удосконалення бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану та повоєнного розвитку економіки	56
Логаза Н-А. В. Організаційні аспекти використання цифрових технологій у бухгалтерському обліку	58
Макарчук Л. О. Контроль розрахунків з покупцями: методи та ефективність управління дебіторською заборгованістю	61
Несвитний Р. М. Організація управлінського обліку основних засобів на підприємстві	64
Онищенко М. О. Фінансова звітність як інструмент аналізу фінансового стану підприємства ...	67
Осьмірко А. С. Особливості обліку імпорتنих операцій	71
Палямар М. В. Роль субрахунків в обліку будівель та споруд на підприємствах	74
Пухличенко І. Ю. Дотримання етичних норм як інструмент впливу на розвиток професійної діяльності бухгалтерів	77
Шобей Г. В. Вплив напрямів формування доходів в інтернет-торгівлі на обліково-аналітичну систему суб'єкта бізнесу	80

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гринюк І. В.

Трансферне ціноутворення: особливості оподаткування
та міжнародний досвід83

Домбрич К. М.

Економічна сутність податків та
завдання обліку розрахунків з бюджетом86

Трембовецька Є. С.

Митне регулювання та контроль імпорتنих операцій89

Чернецька А. Ю.

Податок на додану вартість та благодійна допомога92

СЕКЦІЯ 3

РОЗВИТОК АУДИТУ ТА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бондар В.

Організація внутрішнього контролю послуг у наукових установах95

Величко В. С.

Розвиток аудиту та державного фінансового контролю
в Україні: проблеми та перспективи99

Воронкова А. О.

Розвиток аудиту та державного фінансового контролю
в Україні: проблеми та перспективи102

Марущенко Ю. М.

Аудит сталого розвитку: історичний аспект105

Марченко К. М.

Ринок послуг з аудиту фінансової звітності109

Мельничук М. В.

Особливості використання комп'ютерних технологій в аудиті113

Олексин А. Р.

Сучасні виклики та перспективи аудиту у сфері сталого розвитку116

Сидоренко А. О.

Облік сталого розвитку: значення та роль в сучасних умовах119

Чубенко Г. П.

Особливості аудиту ПДВ в умовах ЗЕД121

Шевчук О. С.

Роль аналітичних процедур по суті в аудиті: ефективний інструмент
для виявлення відхилень і поглибленого аналізу фінансової звітності125

СЕКЦІЯ 4

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Borota A.V.

Cybernetic Finance: Safeguarding Against Threats
in the Modern Digital Landscape129

Бондарчук В. В.

Сучасний стан та перспективи зовнішньоекономічної діяльності
суб'єктів господарювання Житомирського регіону132

Говорун М. В.

Оцінка розвитку споживчого кредитування
в АТ «Ощадбанк» за основними продуктами136

Дров'яніков М. Р.

Міжнародна валютна ліквідність та роль Міжнародного валютного фонду ...140

Калач В. М.

Міжнародні фінансові кризи та їх вплив на світову економіку144

Кондрацька В. В.

Теоретичні аспекти функціонування ринку страхових послуг147

Коник Р. Я.

Цифрова безпека облікових даних150

Коротич А. О.	
Менеджмент інновацій: підходи до управління інноваційними процесами ...	153
Куничик Т. О.	
Моделі управління доходами працівників у великих та малих підприємствах	155
Курносова А. О.	
Сучасні наративи розвитку підприємств в Україні	158
Лапіна П. С.	
Антикризове управління фінансами підприємств у період війни: український контекст	161
Парубок І. Р.	
Пріоритетні напрями вдосконалення ринку платіжних карток в Україні	165
Піголенко В. Є.	
Оптимізація документообігу у роздрібній торгівлі	168
Скорик О. В.	
Інтеграція антикризового комплаєнсу у внутрішньогосподарський економічний аналіз ЗЕД	170
Скороход Г. В.	
Методичне забезпечення економічного аналізу як інструмента виявлення внутрішніх резервів суб'єкта господарювання	172
Соловей Т. С.	
Ринок банківських послуг у контексті фінансової глобалізації	176
Харченко А. Ю.	
Оптимізація структури управління грошовими потоками	179
Чупринська К. В.	
Особливості ціноутворення та калькулювання у закладах ресторанного господарства	182
Шевченко Є. Д.	
Роль ABC-аналізу в управлінні логістичними витратами в контексті GCSM	185
Щербина Д. Р.	
Організація документообігу роботи закладів ресторанного господарства	187

СЕКЦІЯ 1

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Pidoprigora O. V.,

applicant of the second (master's) level of higher education;

scientific supervisor:

Novichenko L. S.,

Ph.D., Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Accounting, Auditing and Taxation;

National Academy of Statistics, Accounting and Auditing (Kyiv)

PROBLEM ISSUES OF ACCOUNTING OF RESERVE CAPITAL OF AN ENTERPRISE

The economic conditions of the functioning of business entities are characterized by the dynamics of changes, the formation and impact of risks on the final results of activity and financial indicators of liquidity and solvency. Building stable and effective economic relations with partners, stakeholders and investors in modern business conditions directly depends on the formation of an effective system of insurance against unforeseen situations, risks and the impact of external economic factors. One of such instruments is the enterprise's reserve capital, which forms the basic foundations for the stable development of the enterprise by increasing its resistance to the negative impact of unforeseen risks of the internal and external economic environment of operation.

At the legislative level, the requirement for the formation of reserve capital is stipulated by the requirements of Article 14 of the Law of Ukraine "On Business Companies", which stipulates that "a reserve (insurance) fund is created in the company in the amount established by the constituent documents, but not less than 25 percent of the authorized (compounded) capital, as well as other funds stipulated by the legislation of Ukraine or the constituent documents of the company. The amount of annual deductions to the reserve (insurance) fund is stipulated by the constituent documents, but cannot be less than 5 percent of the amount of net profit" [1]. Despite the fact that the requirement for the formation of reserve capital is stipulated by legislative requirements, a significant number of enterprises do not create it, which is a negative factor in the activities of domestic enterprises.

The presence of cases of the absence of reserve capital and the reluctance to form it is due to the owners and management personnel's misunderstanding of the importance of reserve capital in asset management, minimizing the negative impact of risks and inflationary processes. It should be noted that the reserve capital of the enterprise is a source of covering the losses of the enterprise, as well as paying dividends on preferred shares in the event of losses based on the results of the

reporting period. However, the existing algorithm for forming reserve capital provides only for the deduction of part of the net profit and the formation of reserve capital at its expense. However, given the areas of use of reserve capital, we believe that it should have cash support.

Account 43 "Reserve capital" is used to reflect in the enterprise's accounting system business transactions on the creation, use and distribution of the enterprise's reserve capital. The instructions for applying the Chart of Accounts determine the maintenance of analytical accounting of reserve capital by its types and areas of use.

We support the position of Tymoshyk L.V., Golovko V.I. that "it would be advisable to divide reserve capital by types of accounting of its components on separate sub-accounts of accounting. This would allow the management of the enterprise and external users of financial statements to track the movement of reserve funds in order to analyze the economic activity of the enterprise" [2, p. 196-197].

In addition, it is advisable to make changes at the legislative level in terms of the mandatory formation of reserve capital for enterprises of all forms of ownership and organizational and legal forms. To increase the role of reserve capital in ensuring the continuity of the enterprise's activities, the percentage of cash deductions to reserve capital should be increased. The formation of reserve capital precisely at the expense of cash and its accumulation on the enterprise's account will allow them to be used in the event of unforeseen events and losses of the enterprise. The implementation of the proposed recommendations will ensure that the economic content corresponds directly to the form of reserve capital in monetary terms, which will contribute to the performance of the preventive function and coverage of the consequences of unforeseen situations.

References

1. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576-XII . URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
2. Тимошик Л.В., Головко В.І. Проблеми формування та обліку резервного капіталу підприємства. Інфраструктура ринку. 2021. Випуск 52. С. 195-199

Бернацький Р. А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Нечипорук Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ІНВЕНТАРИЗАЦІЯ ТОВАРІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ОБЛІКОВИХ АСПЕКТ

Інвентаризація виступає ефективним засобом контролю за збереженням товарних запасів підприємства, забезпеченням фінансової дисципліни, правильним відображенням господарських операцій у бухгалтерському обліку, а також оперативним виявленням і усуненням розбіжностей між фактичними даними та даними облікової документації, отриманими в результаті її проведення.

Задля забезпечення належного зберігання товарів на складах і здійснення ефективного контролю за їх рухом і залишками необхідно організувати облік таких активів безпосередньо за місцем їх зберігання. Ведення обліку товарів здійснюється паралельно як у складських приміщеннях, так і в бухгалтерії підприємства. Організація складського обліку залежить від обраного способу зберігання товарів. Виділяють два основні способи: партійний і сортовий. За партійного способу кожна партія товару зберігається окремо і супроводжується відповідним товарним або партійним ярликом, який розміщується разом із відповідною партією. При сортовому способі товари обліковуються за номенклатурними номерами без розподілу на окремі партії. Наприклад, надійшовший цукор-пісок у кількості 10 тонн складається разом із залишками цукру цього ж сорту та ціни, що надійшли раніше. Кожному виду товару присвоюється унікальний номенклатурний номер, який обов'язково зазначається у всіх супровідних документах. Для обліку кожного сорту й артикула товару, що має окрему ціну, на складі відкриваються й ведуться окремі картки або сторінки у складській книзі [1, с. 88–89].

Інвентаризація є основним методом контролю за збереженням товарів, оскільки дозволяє визначити фактичну наявність товарів і перевірити її відповідність даним бухгалтерського обліку. Поряд із проведенням інвентаризації здійснюється перевірка дотримання умов зберігання товарів, виявляються наднормативні запаси, непродані товари, продукція, що частково втратила первинні споживчі властивості, а також товари застарілих фасонів, моделей або малюнків, які можуть потребувати уцінки. Інформація про такі цінності, як і про майно, що втратило придатність, оформлюється окремими описами [2, с. 137–138].

За результатами інвентаризації можуть бути виявлені лишки, недостачі або пересортування товарів. У разі виявлення лишків одного товару та недостачі іншого допускається проведення взаємного заліку за умови дотримання таких вимог: товари повинні належати до одного найменування (наприклад, цигарки); лишки та недостача мають бути зафіксовані в одному й тому ж обліковому періоді та стосуватися однієї матеріально відповідальної особи; має бути отримано письмовий дозвіл керівника підприємства.

Під час інвентаризації товари, за якими встановлено нестачі або лишки, вносяться до порівняльної відомості окремими позиціями, тоді як вартість товарів без виявлених відхилень зазначається сукупною сумою [2, с. 67].

У випадку пересортування перевищення вартості товарів, знайдених у лишку, над вартістю відсутніх товарів призводить до збільшення балансової вартості відповідних товарів.

Лишки товарів, як правило, виникають у таких випадках: списання більшої кількості товару, ніж фактично було реалізовано, або подвійне списання; неоприбуткування товару.

Основною причиною виникнення недостач найчастіше є природний убуток, що виникає внаслідок таких фізичних процесів, як всихання, випаровування, розпилювання, вивітрювання чи витікання. Оскільки передбачити розмір природних втрат заздалегідь неможливо, остаточну суму таких втрат визначають лише після проведення інвентаризації товарно-матеріальних цінностей і за умови, що фактичні залишки виявляться меншими за дані бухгалтерського обліку.

Якщо виявлені нестачі знаходяться в межах затверджених норм природного убутку, вони включаються до собівартості проданих товарів. Нестачі, що перевищують встановлені норми, а також втрати товарно-матеріальних цінностей, для яких такі норми не визначено, покладаються на відповідальних осіб (якщо вони встановлені). У разі неможливості встановити винних, втрати відносяться на витрати підприємства. Остаточне рішення про списання недостачі ухвалює власник або керівник підприємства, дотримуючись чинних законодавчих вимог.

Існує заборона на застосування норм природного убутку до харчових товарів у таких випадках: при передачі, прийманні або відпуску товарів без зважування; при списанні через зачищення, кришення, псування товарів, погіршення їх якості, завіс або пошкодження тари; під час продажу штучних товарів і товарів, що надходять у роздріб у фасованому вигляді; при операціях транзиту товарів через склад без фактичного зберігання; за наявності встановлених норм відходів (наприклад, під час підготовки до реалізації ковбас, м'ясо-копчених виробів, риби тощо) [3].

Процедуру відображення результатів інвентаризації товарів в обліку представлено у формі спеціально розробленого алгоритму на рисунку 1.

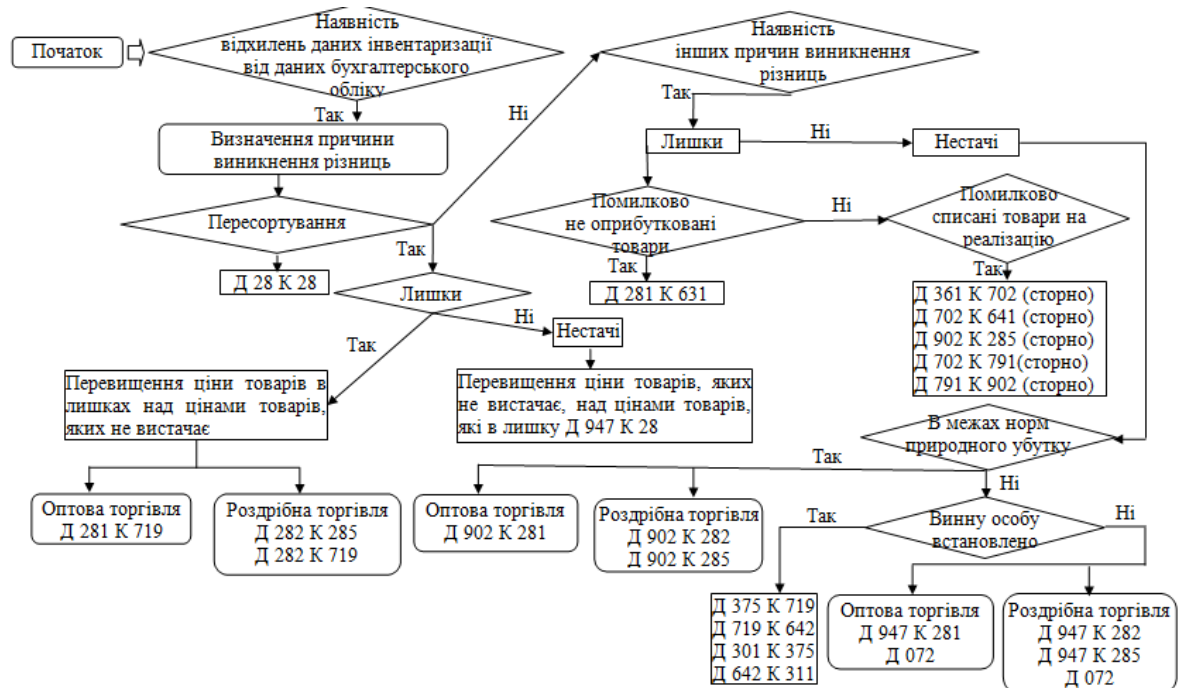


Рис. 1. Послідовність візображення в обліку результатів інвентаризації товарів на підприємстві

Джерело: розроблено на основі [2, с. 69]

Розрахунок природного убутку здійснюється з урахуванням особливостей товару, умов його зберігання та руху, а також правил встановлення відповідних норм. Для кожної матеріально відповідальної особи розрахунок ведеться окремо. Також для кожної одиниці товару, що прибав чи вибув, складається окрема відомість розрахунку природного убутку, що полегшує визначення суми втрат після інвентаризації. Недостачі, які не вдалося компенсувати шляхом пересортування, остаточно обліковуються бухгалтером після врахування природного убутку.

Розбіжності між фактичною наявністю майна та даними бухгалтерського обліку, виявлені під час інвентаризації, підприємства врегульовують у такому порядку:

- товари, зафіксовані в надлишку, підлягають оприбуткуванню та відображенню у складі результатів господарської діяльності або використовуються для збільшення фінансування з обов'язковим подальшим з'ясуванням причин виникнення лишків і встановленням відповідальних осіб;

- природний убуток товарів у межах визначених норм списується за розпорядженням керівника підприємства на витрати операційної діяльності. Застосовувати норми природного убутку дозволяється лише при фактичному виявленні нестач; якщо норми не встановлені, втрати розглядаються як понаднормові нестачі;

- понаднормові нестачі та втрати від псування товарів стягуються з винних осіб за розцінками, що використовуються для обчислення розміру збитків від розкрадання, псування чи знищення матеріальних цінностей.

Інвентаризаційні протоколи при цьому мають містити докладні пояснення причин, через які неможливо покласти відповідальність на конкретних осіб;

- якщо винних осіб не встановлено або суд відмовив у стягненні матеріальної шкоди, понаднормові втрати та нестачі товарів зараховуються на збитки підприємства або спричиняють зменшення його фінансування [1, с. 240].

Отже, результати досліджень свідчать про те, що інвентаризація товарів має надзвичайно важливе значення для ефективного функціонування підприємства. Зокрема: вона дозволяє зіставити фактичні залишки з даними бухгалтерського обліку, виявити надлишки, нестачі та псування товарів; регулярне проведення інвентаризацій допомагає запобігати шахрайству, крадіжкам і помилкам в обліку; результати інвентаризації забезпечують достовірність фінансових показників, що є критично важливим для підготовки бухгалтерської звітності; під час інвентаризації виявляють товари, які втратили товарний вигляд, застаріли або підлягають списанню; крім того, інвентаризація сприяє більш ефективному плануванню закупівель, допомагає уникати надлишкових чи недостатніх запасів і оптимізувати витрати підприємства.

Список використаних джерел

1. Бутинець Ф.Ф. Особливості бухгалтерського обліку в торгівлі: підручник. І.В. Жиглей, І.В. Замула. Житомир : ПП "Рута", 2007. 280 с.
2. Куцик П.О. Бухгалтерський облік у торгівлі та ресторанному господарстві: навчальний посібник. Львів, 2010. 504 с.
3. Положення про інвентаризацію активів і зобов'язань: затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 02.09.2014. № 879 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1365-14#Text> (дата звернення: 14.03.2025)

Бородай М. О.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Шульга С. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОБЛІК ОПЕРАЦІЙ ІЗ ПУБЛІЧНИМИ ЗАКУПІВЛЯМИ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

Бухгалтерський облік у державних установах має низку характерних особливостей, що зумовлені специфікою їх господарської діяльності. Такі суб'єкти господарювання функціонують на базі державної або комунальної власності, мають статус неприбуткових організацій і не ставлять за мету отримання прибутку. Основна їхня функція – це надання нематеріальних послуг для задоволення суспільних потреб, що відрізняє їх від комерційних структур, орієнтованих на прибуток.

Метою ведення бухгалтерського обліку є надання користувачам повної, достовірної та об'єктивної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів, що необхідна для прийняття обґрунтованих управлінських рішень. Головним завданням обліку в бюджетних організаціях є своєчасне, точне та всебічне відображення всіх господарських операцій. Це забезпечує збереження державного майна та контроль за раціональним і цільовим використанням бюджетних ресурсів на всіх рівнях управління.

Сучасна трансформація системи публічних закупівель вимагає переосмислення методології бухгалтерського обліку. Це зумовлено необхідністю вирішення проблеми невідповідності між економічною сутністю публічних закупівель як об'єкта обліку та відсутністю чітко сформульованих організаційно-методичних підходів до облікового супроводу управління такими закупівлями. Метою таких змін є забезпечення результативного використання державних коштів у межах системи публічних закупівель.

Реалізація ключових завдань публічних закупівель, визначених чинним законодавством [2], потребує розробки нових підходів до формування інформаційної бази, яка має забезпечити користувачів своєчасною, повною, достовірною та актуальною інформацією. Вирішення практичних аспектів у цій сфері можливе лише за умови створення ґрунтовної теоретичної основи, що дозволить дослідити економічну природу публічних закупівель і визначити їх роль у системі бухгалтерського обліку.

Наукові дослідження у сфері організації обліку публічних закупівель [1, 3, 4, 5, 6] здійснювалися обмеженою кількістю вітчизняних науковців.

Незважаючи на зростання обсягів операцій у цій сфері, організація їх обліку залишається недостатньо вивченою та представлена переважно фрагментарно.

Л. Г. Ловінська досліджуючи засади формування Плану рахунків бухгалтерського обліку у державному секторі, підкреслює необхідність економічно вмотивованого підходу до визначення переліку об'єктів обліку. Цей перелік обмежується рамками класифікації рахунків, сформованої відповідно до економічного змісту, що, своєю чергою, визначає межі системи обліку [1].

На думку, Н. М. Тополенко об'єкти публічних закупівель підлягають обліку в бюджетних установах і повинні пройти всі етапи облікового процесу [4]. Вважаємо, що такий підхід дослідниці є вузьким, оскільки вона не розкриває аспекти, пов'язані з процедурою публічних закупівель та розрахунковими операціями, які є невід'ємною складовою такого процесу.

А. І. Фаріон у своїх наукових дослідження відзначає, що Національні Положення (стандарти) бухгалтерського обліку для державного сектору (НП(С)БОДС) містять норми, які визначають момент і умови визнання об'єктів обліку, включаючи ті, що ще знаходяться на стадії розроблення [5]. Однак, чинні законодавчі документи не визнають публічні закупівлі окремим об'єктом бухгалтерського обліку для підприємств державного сектору економіки.

Аналіз наукових підходів до трактування об'єктів бухгалтерського обліку [1, 3, 4, 5, 6] свідчить про те, що публічні закупівлі не розглядаються як окремий об'єкт бухгалтерського обліку. У зв'язку з цим постає обґрунтоване питання: чи є доцільним включення публічних закупівель до кола об'єктів бухгалтерського обліку у сфері державного управління? Залежно від складності структури, виділяють прості та складні об'єкти, різниця між якими полягає в кількості елементів та характері зв'язків між ними.

Отже, пропонуємо розглядати публічні закупівлі як інтегрований об'єкт бухгалтерського обліку. Публічні закупівлі – це багатоскладовий обліковий об'єкт, що поєднує елементи різних підсистем обліку.

Публічна закупівля – це процес придбання товарів, робіт або послуг замовником у межах, визначених законодавчо [5]. У контексті бухгалтерського обліку це поняття є порівняно новим та об'єднує сукупність елементів, які мають значення для облікових процедур. На рисунку 1 зображено взаємозв'язок між об'єктами обліку та структурними складовими публічних закупівель.

У контексті організації обліку бюджетних установ публічні закупівлі доцільно розглядати як інтегровану систему взаємопов'язаних елементів, що виконують функції об'єктів обліку й мають важливе значення для управлінських процесів. Предметом закупівлі є товари, роботи або послуги, які замовник придбаває в межах єдиної процедури, причому учасники мають право подавати тендерні пропозиції або пропозиції на переговорах – у разі використання переговорної процедури [2].



**Рис. 1 Зв'язок між об'єктами обліку та процесами публічних закупівель
за редакцією В.О. Псьота**

Джерело: узагальнено автором на основі [3]

З метою здійснення публічних закупівель на підприємствах державного сектору економіки чинним законодавством передбачено три основні процедури: відкриті торги; конкурентний діалог; переговорна процедура.

Отже, публічні закупівлі як об'єкт бухгалтерського обліку охоплюють низку взаємозалежних складових, які разом утворюють єдину структуру. Така структура є важливою як для ведення повного й достовірного обліку, так і для забезпечення прозорого та ефективного управління бюджетними ресурсами установи.

Список використаних джерел

1. Ловінська Л. Г. Класифікація рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі за економічним змістом у контексті запровадження нового плану рахунків. *Фінанси України*. 2016. № 1. С. 99-115. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2016_1_8
2. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015р. №922-VIII Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/main/922-19>.
3. Псьота В.О. Публічні закупівлі як комплексний об'єкт для потреб управлінського обліку у державному секторі. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економіка, управління та адміністрування*. 2019. № 3 (89). С. 145-152
4. Тополенко Н.М. Особливості здійснення обліку публічних закупівель в бюджетних установах. *Електронний журнал «Інфраструктура ринку»*, 2016. Вип.2. С. 119-127. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2537>

5. Фаріон А. І. Модернізація бухгалтерського обліку в державному секторі України та шляхи її реалізації: автореферат на здобуття наук. ступ. кандидата економ. наук. Спеціальність 08.00.09– Бухгалтерський облік, аналіз і аудит (за видами економічної діяльності). м. Київ. 2011. С. 29. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/1629/1/aref.pdf>

6. Фоміна О.В. Управлінський облік у торгівлі : монографія / О.В. Фоміна. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. 468 с.

Василишин В.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;

науковий керівник:

Кузьмін Т. Л.,

PhD за спеціальністю 051 Економіка,
асистент кафедри обліку і оподаткування;

*Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м.Івано-Франківськ)*

ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СУЧАСНОМУ БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

У сучасному бізнес-середовищі фінансова звітність є ключовим інструментом для оцінки фінансового стану підприємств, прийняття управлінських рішень та забезпечення прозорості перед різними зацікавленими сторонами. В умовах необхідності відповідати міжнародним вимогам та систематичних змін у законодавчому регулюванні до фінансової звітності висуваються все жорсткіші вимоги. Важливими аспектами є забезпечення достовірності та повноти інформації, дотримання етичних принципів, а також впровадження сучасних технологій для автоматизації процесів обліку та звітності. Дослідження цих вимог є актуальним для підвищення якості фінансової інформації, що сприяє ефективному управлінню бізнесом та залученню інвестицій.

Питання розкриття інформації у фінансовій звітності і різні проблемні аспекти її формування досліджувалися вченими-економістами, а саме: Костюченко В. М., Польовик Є. В [1]; Кузіна Р. [2]; Максимів Ю.В. [3], Радіонова Н. Й. [4] та ін.

Згідно законодавства, фінансова звітність – звітність, що містить інформацію про фінансовий стан та результати діяльності підприємства [5; 6], але зі складу фінансової звітності цілком очевидно – це також звітність про рух грошових коштів та зміни у власному капіталі. Так, відповідно до мети фінансової звітності законодавством передбачено такі типові форми: ф. № 1 Баланс (Звіт про фінансовий стан); ф. №2 Звіт про фінансові результати (Звіт

про сукупний дохід); ф. №3 Звіт про фінансові результати; ф. №4 Звіт про власний капітал.

В сучасному бізнес-середовищі фінансова звітність забезпечує інформаційні потреби користувачів щодо фінансового стану, результатів діяльності, руху грошових коштів, ліквідності, рентабельності та фінансових ризиків підприємства, а також його відповідності нормативним вимогам і стратегічним цілям. Слід враховувати, що фінансова звітність повинна задовольняти потреби тих зацікавлених осіб, які не можуть вимагати звітів, складених з урахуванням їх конкретних інформаційних потреб.

Вимоги до фінансової звітності визначаються однойменним Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [6]. З огляду на важливість фінансової звітності в процесі функціонування бізнесу є багато важливих аспектів, які мають враховувати бухгалтери під час її формування. Якщо узагальнити принципи складання фінансової звітності та загальні важливі аспекти її формування, то можна це представити у формі таких вимог (табл. 1). Також окремою вимогою вважаю доцільно зазначити етичність у професійній діяльності, бо вона є основою для можливості врахування вимог, які визначає законодавство.

Таблиця 1

Вимоги до фінансової звітності в сучасному бізнес-середовищі

№	Вимога	Короткий опис	Етичність як основа професійної діяльності для бухгалтера
1	Достовірність	Інформація у звітності має правдиво відображати фінансовий стан та результати діяльності підприємства, що забезпечується використанням елементів методу бухгалтерського обліку, зокрема інвентаризації	
2	Повнота	Усі господарські операції повинні бути відображені в обліку без винятку	
3	Послідовність	Облікова політика мають застосовуватися незмінно з року в рік, а причини змін чітко обґрунтованими	
4	Своєчасність	Звітність має подаватися у визначені законодавством строки	
5	Порівнянність	Показники звітності мають бути порівнянними з попередніми періодами	
6	Доступність і зрозумілість	Дані фінансової звітності мають бути чітко структурованими та зрозумілими користувачам, які мають необхідні знання	
8	Обачність	Потрібно застосовувати так методи оцінки, щоб не спотворювати вартість об'єктів бухгалтерського обліку	
9	Нейтральність	Звітність не повинна містити упереджених оцінок або маніпуляцій	
10	Єдиний грошовий вимірник	Всі показники відображаються у національній валюті – гривні, що забезпечує їхню узгодженість.	
11	Типова форма звітності	Суб'єкти повинні використовувати виключно типові форми фінансової звітності затверджені Міністерством фінансів України	

Джерело: сформовано автором на основі [5; 6]

Фінансові звіти містять статті, склад і зміст яких визначаються відповідними національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку. Звітним періодом є календарний рік, а проміжними звітними періодами квартали. Для новостворених або ліквідованих підприємств можуть застосовуватися спеціальні звітні періоди.

Отже, у сучасному бізнес-середовищі фінансова звітність відіграє роль головного джерела інформації для зовнішніх користувачів. Вона має бути достовірною та забезпечувати можливість порівняння показників як у межах одного підприємства за різні періоди, так і між різними суб'єктами господарювання. І запорукою реалізації цих вимог є етичність як основа професійного бухгалтера.

Список використаних джерел

1. Костюченко В. М., Польовик Є. В. Міжнародна практика розкриття інформації у звітності в умовах COVID-19. *Modern Economics*. 2021. № 26(2021). С. 49-54. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V26\(2021\)-08](https://doi.org/10.31521/modecon.V26(2021)-08).
2. Кузіна Р. Оцінка макроекономічних наслідків природних катаклізмів та наступні розкриття у фінансовій звітності на прикладі пандемії коронавірусу. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія: Економіка. 2020. Вип. 2 (209). С. 6-13.
3. Максимів Ю.В. Фінансова звітність за НП(С)БО 1 та П(С)БО: аналіз змін. Сталій розвиток економіки. Міжнародний науково–виробничий журнал. 2013. № 4 [21]. С. 270-275. URL: <http://hdl.handle.net/123456789/2730>
4. Радіонова Н.Й. Особливості обліку та фінансової звітності транснаціональних корпорацій. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: Економічні науки. 2023. № 6. С. 116-120. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnje_2023_6_17.
5. Закон України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні” (зі змінами і доповненнями) від 16.07.99 р. № 996 – XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
6. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” сайт Верховної ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua>

Вегерінський К. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Нечипорук Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Міжнародні стандарти фінансової звітності мають на меті уніфікацію та узгодження різноманітних систем бухгалтерського обліку й звітності для забезпечення зіставності й доступності фінансової інформації на міжнародному рівні. Бухгалтерський облік, у свою чергу, покликаний надавати внутрішнім і зовнішнім користувачам дані щодо фінансового стану підприємства, результатів його діяльності, руху грошових коштів і змін у власному капіталі. Користувачі фінансової звітності мають право знати, за якими принципами, методами та процедурами формувалися окремі її статті. Саме тому кожне підприємство має розробити власну облікову політику, яка повинна чітко регламентувати порядок відображення всіх господарських операцій у бухгалтерському обліку.

У рамках бухгалтерського обліку облікова політика виступає важливим інструментом забезпечення ефективного обміну інформацією між суб'єктом господарювання та користувачами фінансової звітності. Наскільки якісно буде розроблена облікова політика, настільки достовірними й релевантними будуть підсумкові показники фінансової звітності.

Облікова політика сформувалася майже з нізвідки у той час, коли було складно навіть уявити, не кажучи вже про офіційне визнання понять на кшталт «планової політики», «контрольної політики», «аналітичної політики» чи будь-якої іншої політики, що визначає правила для управлінських процесів. Вона стала винятковим явищем, розробленим спеціально для сфери бухгалтерського управління.

Професор О.В. Олійник розглядала облікову політику з двох підходів: у вузькому та широкому сенсах (рис. 1).



Рис. 1. Облікова політика за редакцією професора О.В. Олійник

Джерело: розроблено на основі [1]

Облікова політика розглядається у вузькому значенні як частина облікової політики у її широкому трактуванні. Тобто облікова політика має забезпечувати вибір оптимальних методик ведення бухгалтерського обліку різних господарських операцій підприємства відповідно до чинного законодавства.

Задля ефективного ведення діяльності підприємство повинно мати належно організовану облікову систему, яка дозволяє аналізувати результати господарювання за минулі періоди й ухвалювати обґрунтовані рішення для підвищення майбутньої платоспроможності.

У широкому розумінні облікова політика являє собою комплекс заходів, спрямованих на раціональну організацію бухгалтерського обліку, включно з розподілом обов'язків і повноважень між працівниками задля досягнення економічних переваг. По суті, облікова політика бухгалтерського обліку зосереджується на пошуку ефективних способів зменшення навантаження на обліковий персонал при виборі необхідних даних і здійсненні розрахунків, а також на формуванні методики обліку, яка дозволяє знизити навантаження на підприємство, мінімізувати ризики помилок і уникнути штрафних санкцій за неточне відображення інформації у фінансовій звітності.

У сучасних умовах глобалізації та гармонізації обліку і фінансової звітності облікова політика набуває нового статусу — вона стає відповідною точкою у процесі формування уніфікованої системи обліку. Саме на розробці

єдиної облікової політики, що відповідатиме міжнародним стандартам, нині зосереджена увага багатьох науковців.

МСФЗ визначають облікову політику як інструмент для складання фінансової звітності, що повинна містити доречну та достовірну інформацію про здійснені операції, інші події та відповідні умови. Формування облікової політики відповідно до вимог МСФЗ розпочинається з підготовки наказу (або положення) про облікову політику підприємства. Розроблена облікова політика має забезпечувати відповідність фінансової звітності всім положенням застосовуваних МСФЗ. Відступ від встановлених вимог допускається лише у виняткових випадках, якщо це необхідно для забезпечення достовірності поданої інформації.

Суб'єкт господарювання зобов'язаний послідовно обирати та застосовувати облікові політики для аналогічних операцій, інших подій або умов, якщо інше не передбачено або не дозволено МСФЗ щодо визначення категорій статей, для яких можуть бути застосовані різні облікові підходи. У разі наявності таких категорій необхідно обрати відповідну політику та дотримуватися її при обліку кожної категорії. Якщо МСФЗ не встановлюють конкретних вимог щодо окремих аспектів облікової політики, підприємство має самостійно сформулювати такі положення політики, які забезпечать дотримання основних якісних характеристик фінансової інформації. До таких характеристик належать зрозумілість, зіставність, доречність та достовірність поданої інформації.

Під час складання та подання фінансової звітності елементами облікової політики можуть бути як окремі варіанти рішень і їхні поєднання (визначені державним регулюванням бухгалтерського обліку), так і нормативні рішення, сформульовані підприємством самостійно.

Складові облікової політики підприємства подано на рисунок 2.



Рис. 2. Складові облікової політики підприємства

Джерело: систематизовано автором на основі [2, с.248-254]

Облікову політику доцільно аналізувати на трьох основних взаємопов'язаних рівнях реалізації (рисунок 3).



Рис. 3. Суб'єкти, об'єкти та регулятори облікової політики на різних її рівнях

Джерело: узагальнено автором на основі [3, с. 31]

Мегарівень – міждержавна облікова політика, основною метою якої є гармонізація національних систем бухгалтерського обліку різних країн. Вона передбачає приведення у відповідність національних принципів, методів, способів та процедур обліку до загальноприйнятих міжнародних стандартів; уніфікацію форм фінансової звітності; трансформацію звітних даних відповідно до вимог МСФЗ; коригування інформації через спеціальні розрахунки; складання нової звітності на основі міжнародних первинних документів, а також стандартизацію, яка полягає у встановленні нормативних меж для вирішення облікових питань.

Макрорівень – державна облікова політика, завданням якої є забезпечення визнання міжнародних стандартів бухгалтерського обліку на рівні держави та їх інтеграція у національну облікову систему. Державна політика охоплює розробку базових принципів і засад облікового регулювання, формування методологічних підходів до оцінки при складанні фінансової звітності, а також визначення технологічних та організаційних аспектів ведення обліку.

На міждержавному та державному рівнях облікова політика має обов'язковий характер: тут встановлюються загальні принципи бухгалтерського обліку, формується правова основа та окреслюються межі, в яких підприємства розробляють власну облікову політику.

Мікрорівень – облікова політика конкретного підприємства, що являє собою сукупність заходів із формування комплексу методичних прийомів, організаційних форм і способів ведення бухгалтерського обліку, адаптованих до особливостей діяльності підприємства та його стратегічних інтересів.

Отже, наказ про облікову політику підприємства є інструментом, що регламентує облік на рівні підприємства та визначає правила ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності відповідно до вимог різних інституцій та потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів. Його наявність свідчить про те, що облікова політика виступає важливою складовою системи регулювання економічної діяльності підприємства. На підприємницькому рівні облікова політика функціонує як внутрішній елемент бухгалтерської системи. Підприємство самостійно формує цей інститут, щорічно обираючи відповідні методики, форми та техніки ведення обліку, орієнтуючись на чинні нормативні акти та особливості власної господарської діяльності.

Список використаних джерел

1. Олійник О.В. Витрати в системі бухгалтерського обліку: теорія, методика, практика (на прикладі підприємств промисловості нерудних матеріалів): дис ... на здоб. наук. ст. к.е.н.; спец. 08.06.04 “Бухгалтерський облік, аналіз і аудит”. Житомир, 2002. 284 с.

2. Клим Н.М. Облікова політика як інструмент інтеграції облікової інформації підприємств. *Науковий вісник НЛТУ України*, 2013. № 23.7 с. 248-254

3. Юнацький М. О. Складові елементи облікової політики за МСФЗ. *Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аудиту та аналізу: теорія, методологія, організація : [кол. монографія] / за заг. ред. О. А. Сарапіної. Херсон : Книжкове вид-во ПП Вишемирський В. С., 2014. С. 29–40.*

Вегерінський М. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Нечипорук Н. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

СКЛАД ВИТРАТ НА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ: ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ

Забезпечення екологічної якості продукції відповідно до принципів сталого розвитку потребує впровадження дієвої системи обліково-аналітичного супроводу. Бухгалтерський облік є важливою складовою управлінської системи підприємства та формує інформацію про екологічні показники продукції. Наразі витрати, що спрямовані на підтримання екологічної якості, залишаються малодослідженим аспектом у межах бухгалтерського обліку. Значна частина суб'єктів господарювання, не усвідомлюючи значущості таких витрат, намагається їх скоротити до мінімуму, що негативно впливає на екологічні характеристики продукції. Подібна практика може мати несприятливі наслідки як для здоров'я споживачів і стану довкілля, так і для конкурентоспроможності підприємства. Належним чином організований облік витрат на екологічну якість дозволяє підприємству раціонально використовувати наявні ресурси, а також своєчасно виявляти та усувати негативні чинники, що впливають на виробництво та діяльність суб'єкта господарювання в цілому.

Ефективність організації бухгалтерського обліку витрат, пов'язаних із забезпеченням екологічної якості продукції, значною мірою залежить від рівня розуміння її складових елементів. У цьому контексті постає необхідність чіткого визначення видів витрат, що впливають на формування екологічної якості продукції, а також ідентифікації відповідних об'єктів бухгалтерського обліку.

В умовах сучасного господарського середовища категорія «екологічна якість продукції» набуває все більшої важливості, однак у науковій літературі вона залишається малодослідженою. Це підкреслює потребу в поглибленому вивченні складу витрат, спрямованих на забезпечення екологічної якості, а також у визначенні облікових об'єктів, пов'язаних з цим процесом. У контексті швидких технологічних змін і трансформацій у суспільстві саме попит дедалі частіше формує пропозицію, а провідним критерієм, який впливає на рішення споживача, виступає якість продукції.

Безпечність продукції є однією з основних вимог, що висувуються споживачами до її якості, і передбачає відсутність негативного впливу на

здоров'я людей і стан навколишнього середовища. Ці аспекти становлять фундамент поняття «екологічна якість продукції».

З метою ефективного здійснення господарської діяльності необхідне отримання повної, достовірної та своєчасної інформації про функціонування підприємства, що є основою для ухвалення раціональних управлінських рішень.

Забезпечення такої інформаційної підтримки здійснюється через систему бухгалтерського обліку, яка постійно вдосконалюється та адаптується до змін у зовнішньому й внутрішньому середовищі. Водночас нинішня модель бухгалтерського обліку не в змозі повною мірою відобразити екологічні наслідки діяльності підприємства та її вплив на здоров'я населення, що зумовлює потребу у формуванні нових теоретичних та методичних підходів до обліку операцій, пов'язаних із забезпеченням екологічної якості продукції. Тому першочерговим кроком є визначення витрат, які сприяють досягненню відповідного рівня екологічної якості. Дані бухгалтерського обліку слугують основою для прийняття ефективних управлінських рішень [2].

З огляду на основні напрями підвищення екологічної якості продукції можна виокремити витрати, пов'язані з її забезпеченням, а також визначити відповідні об'єкти бухгалтерського обліку. Усі витрати підприємства класифікуються за п'ятьма економічними елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизаційні відрахування; інші операційні витрати [1].

Систематизація витрат на забезпечення екологічної якості продукції представлена в табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Склад витрат на забезпечення екологічної якості

№ з/п	Елементи витрати	Складові витрат на забезпечення екологічної якості
1.	Матеріальні витрати	– сировина та матеріали (як основні, так і допоміжні), що застосовуються у процесі виробництва продукції з підвищеними екологічними характеристиками; – пакувальні матеріали належної якості (екологічно безпечна тара), використані в межах технологічного процесу виготовлення екологічно чистої продукції.
2.	Витрати на оплату праці	Заохочувальні та компенсаційні виплати працівникам, залученим до процесу виробництва продукції з високими екологічними показниками, а також витрати підприємства на підвищення професійної кваліфікації персоналу і проходження ними стажування.
3.	Відрахування на соціальні заходи	Відрахування сум єдиного соціального внеску, внески на індивідуальне страхування працівників, а також інші соціальні виплати, що здійснюються із заробітної плати персоналу, залученого до виробництва продукції з підвищеними екологічними характеристиками.

Продовження таблиці 1.1

4.	Витрати на амортизацію необоротних активів	Амортизаційні відрахування щодо основних засобів, інших необоротних матеріальних і нематеріальних активів, які безпосередньо задіяні у процесі виробництва продукції з високими екологічними показниками.
5.	Інші операційні витрати	1. Витрати, пов'язані з організацією та управлінням виробничою діяльністю (витрати на службові відрядження працівників; витрати на придбання ліцензій і спеціальних дозволів, необхідних для здійснення діяльності з виробництва екологічно безпечної продукції). 2. Витрати на обслуговування та експлуатацію природоохоронних об'єктів; 3. Витрати, пов'язані з контролем якості продукції; 4. Інші витрати, що мають безпосередній зв'язок із забезпеченням екологічної якості продукції.

Джерело: узагальнено автором на основі [1]

Матеріальні витрати включають в себе кошти, спрямовані на закупівлю сировини та матеріалів, що використовуються у процесі виготовлення продукції з підвищеними екологічними показниками.

Витрати на оплату праці охоплюють як премії та компенсаційні виплати працівникам, задіяним у створенні екологічно чистої продукції, так і можливі штрафи.

Відрахування на соціальні потреби охоплюють сплату єдиного соціального внеску (ЄСВ), витрати на персональне страхування працівників, а також інші соціальні виплати, що здійснюються з фонду заробітної плати осіб, які беруть участь у виробництві екологічної продукції.

Застосування основних засобів у процесі виробництва екологічно безпечної продукції має включати такі заходи: закупівлю та монтаж сучасного обладнання, що сприяють високоякісному виконанню виробничих завдань; впровадження технологій, які не завдають шкоди довкіллю; використання методів обробки сировини, що не впливають негативно на стан здоров'я працівників.

Отже, ідентифікація складу витрат, пов'язаних із забезпеченням екологічної якості продукції за економічними елементами слугує основою для планування оборотних активів. Такий підхід дозволяє оцінити обсяг витрат суб'єкта господарювання, здійснених протягом поточного звітного періоду.

Список використаних джерел

1. Витрати: Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16, затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318 зі змінами та доповненнями. URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 10.02.2025).

2. Сироїд Н.П. Об'єкти бухгалтерського обліку щодо забезпечення екологічної якості продукції. *Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки*. 2016. № 4 (78). С. 102-109

Верб'яна Т. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Шкроміда Н. Я.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Оплата праці є ключовим елементом діяльності кожного підприємства, оскільки від її обліку залежить не лише фінансова стабільність компанії, а й мотивація працівників та дотримання законодавчих вимог. Організаційні аспекти обліку розрахунків з оплати праці включають комплекс заходів, спрямованих на забезпечення точності розрахунків, оптимізацію витрат, своєчасність виплат і відповідність чинним нормам.

Облікова політика підприємства виступає важливим інструментом, який дозволяє ефективно поєднувати державне регулювання та ініціативи організації у сфері ведення бухгалтерського обліку. Її формування залежить від низки факторів, таких як форма власності, галузева специфіка, структура управління, наявність і особливості підрозділів, виробничі характеристики, обсяги та типи діяльності, технологічні аспекти, стратегічні цілі розвитку, інформаційне забезпечення й підприємницька активність менеджерів.

Наукові дослідження визначають ключові етапи формування облікової політики, які забезпечують цілісний підхід до організації цього процесу, а саме: організаційний, підготовчий, основний та заключний етапи (рис.1) [1].



Рис 1. Ключові етапи формування облікової політики

Організаційний етап передбачає призначення відповідальних осіб і визначення їхніх завдань для впровадження облікової політики. Підготовчий етап включає ідентифікацію об'єктів обліку та аналіз чинного законодавства. На основному етапі здійснюється вибір оптимальних елементів облікової політики, підготовка відповідної документації. Заклучний етап охоплює затвердження наказу, ознайомлення з ним відповідальних осіб і контроль за виконанням

положень. Ці етапи забезпечують комплексний і системний підхід до організації облікової політики.

Основними документами з обліку витрат на оплату праці є наказ про прийняття на роботу, особова картка, табель обліку робочого часу, наряди, графіків відпусток, наказ на прийняття та звільнення, відомості нарахування заробітної плати тощо [2]. Ці документи забезпечують коректне оформлення кадрових процесів і облік відпрацьованого часу, який використовується для розрахунку заробітної плати.

Методологічні основи обліку розрахунків з оплати праці в Україні регламентуються НП(С)БО 26, тоді як міжнародна практика ґрунтується на МСФЗ 19. На відміну від національних стандартів, МСФЗ враховує ширший спектр виплат, таких як компенсації в негрошовій формі, внески на соціальне забезпечення, страхування та медичне обслуговування працівників. Це забезпечує більш детальне висвітлення операцій, пов'язаних із працею, у фінансовій звітності.

Підприємствам також необхідно нараховувати податки та внески на фонд оплати праці, включаючи ЄСВ, відповідно до чинного законодавства. Виплати здійснюються згідно з планом рахунків, зокрема через рахунок 66 «Розрахунки за виплатами працівникам», що включає субрахунки. Стандарт бухгалтерського обліку 26 регулює виплати за категоріями: поточні, довгострокові, при звільненні тощо [3]. Це дозволяє підприємствам забезпечити прозорість і відповідність обліку чинним нормам. Для оптимізації процесу обліку рекомендується відкриття додаткових субрахунків і впровадження резервів для покриття майбутніх витрат на відпустки.

Облік розрахунків з оплати праці на підприємстві базується на чіткій структурі заробітної плати та дотриманні законодавчих норм. Він складається з кількох ключових аспектів, які впливають на ефективність роботи підприємства та забезпечення прав працівників. Основна заробітна плата є гарантованою частиною доходу працівника, яка закріплюється в трудовому договорі. Її розмір залежить від окладу або тарифної ставки, що встановлюються відповідно до виконуваної роботи та норм праці. Законодавством передбачено, що ця частина не може бути меншою за мінімальну заробітну плату. Додаткова заробітна плата включає виплати, які перевищують основні вимоги: винагорода за досягнення, перевиконання норм чи роботу в особливих умовах. Ці виплати регулюються положеннями про преміювання та іншими внутрішніми документами підприємства. Наприклад, премії можуть становити до 20-50% від окладу, залежно від політики компанії.

Єдиний соціальний внесок (ЄСВ), передбачений Законом України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» становить 22% від нарахованої заробітної плати. Для працівників із інвалідністю ставка ЄСВ може бути знижена до 8,41%, що регулюється відповідними нормами. База для нарахування ЄСВ визначена ст. 7 Закону № 2464 [4].

У 2025 році вона залишається такою ж, як і в 2024 році. Якщо розмір доходу працівника, на який нараховується ЄСВ, менший за мінімальну зарплату, внесок розраховується як 22% від розміру мінімальної заробітної плати.

З початку 2025 року набирають чинності нові правила подання податкової звітності щодо оплати праці, згідно із наказом Міністерства фінансів України [5]. Звітність із ПДФО, військового збору та ЄСВ тепер потрібно подавати щомісяця, замість квартально. Перехідний період передбачає подання останнього квартального звіту до 10 лютого 2025 року, а першого місячного – до 20 лютого 2025 року. Також у 2025 році внесено зміни до Закону про ЄСВ. Скасовано обмеження на максимальну базу нарахування внеску, яка тепер становить 20 мінімальних зарплат (160000 грн). Фізичні особи-підприємці більше не звільняються від сплати ЄСВ під час воєнного стану. Це вимагає уважного обліку й планування витрат підприємствами.

Наприкінці 2024 року ставка військового збору зросла з 1,5% до 5%, що стало значним фінансовим навантаженням для працівників. Мінімальна заробітна плата у 2025 році становить 8000 грн. на місяць або 48 грн. за годину. Оподаткування включає податок на доходи фізичних осіб (18%) та військовий збір (5%). Також згідно із Законом № 4158-IX, з 4 квітня 2025 року зміни охоплюють оплату лікарняних, включаючи 100% виплат роботодавцем у разі нещасного випадку [6].

Організація обліку розрахунків з оплати праці потребує врахування цих нововведень і забезпечує прозорість та своєчасність виплат.

Отже, облік розрахунків з оплати праці є визначальним для фінансової стабільності підприємства, мотивації працівників і дотримання законодавчих норм. Важливою складовою є облікова політика, що поєднує державне регулювання та організаційні ініціативи, враховуючи особливості діяльності підприємства. Ефективна організація облікових процесів сприяє оптимізації витрат, своєчасності виплат і зниженню ризиків. Дотримання нормативно-правових актів та правильна організація розрахунків із заробітної плати є важливими для зменшення фінансових ризиків, забезпечення стабільності підприємства та підтримки мотивації працівників.

Список використаних джерел

1. Сакун А., Пристемський О.С. Практичний аспект формування облікової політики як утворюючої компоненти бухгалтерської системи. *Economy, finance, management: world problems and development prospects: collective monograph*. International Science Group. – Boston: Primedia eLaunch, 2024. Рр.52-60.

2. Склярук І, Поліщук М. (2023). Особливості організації обліку розрахунків з оплати праці в сучасних умовах. *Економіка та суспільство*, (47). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-47-50>

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z102503#Text>

4. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Закон України № 2464-VI/ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>

5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо загальнообов'язкового державного соціального страхування, Закон України № 4158-IX (2024) (Україна). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4158-20#Text>

Гладков Д. А.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Гайдучок Т. С.,
к.е.н, доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

АДАПТАЦІЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ ДО ЕКОЛОГІЧНИХ ВИМОГ У КОНТЕКСТІ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ

У сучасних умовах післявоєнного відновлення економіки адаптація фінансового обліку до екологічних та соціальних вимог стає важливим чинником сталого розвитку. Вплив війни на економіку, екологічні втрати та соціальні трансформації змушують бізнес переглядати свої підходи до фінансового обліку, враховуючи фактори сталого розвитку. Водночас державні та міжнародні організації активно розробляють нові підходи до обліку екологічних витрат, соціальних інвестицій та нефінансової звітності. Інтеграція цих аспектів у фінансову систему є важливою умовою для залучення інвестицій, відновлення економіки та підвищення довіри суспільства до бізнесу.

Фінансовий облік має враховувати екологічні наслідки господарської діяльності підприємств. Це дозволить більш точно оцінювати реальний вплив підприємств на довкілля, а також сприятиме прийняттю відповідальних управлінських рішень щодо зменшення негативного екологічного сліду. *Це включатиме:*

1. Запровадження екологічного обліку, який відображає витрати на відновлення навколишнього середовища. Екологічний облік повинен включати не лише безпосередні витрати на очищення та відновлення природних ресурсів, а й витрати на профілактичні заходи, які допомагають запобігти забрудненню.

Це можуть бути інвестиції в технології, що зменшують викиди забруднюючих речовин, а також витрати на навчання персоналу щодо екологічних стандартів.

На думку науковців, екологічний облік повинен бути інтегрований у загальну систему бухгалтерського обліку, оскільки лише за таких умов він зможе стати ефективним інструментом для природоохоронної діяльності на підприємстві [1].

2. Оцінку екологічних ризиків та їх впливу на фінансові показники. Важливо не тільки виявити потенційні екологічні ризики, але й визначити їх можливий фінансовий вплив. Це може включати оцінку вартості потенційних штрафів, витрат на ліквідацію наслідків забруднення або витрат на покращення технологій для відповідності новим екологічним регуляціям. Системний підхід до оцінки ризиків допоможе підприємствам краще підготуватися до можливих фінансових втрат і спланувати стратегії їх мінімізації.

Доцільно погодитися з науковцями [2], що екологічний ризик слід аналізувати на всіх рівнях: локальному, регіональному, національному та глобальному. Це дозволить отримати більш повну картину екологічних загроз і їх впливу на різні аспекти суспільства та економіки. Крім того, комплексний підхід до аналізу екологічних ризиків сприятиме ефективній розробці стратегії для їх подолання.

3. Відображення інвестицій у відновлювані джерела енергії та екологічні проєкти. Бухгалтерський облік має чітко фіксувати витрати на інвестиції в зелені технології, такі як сонячні та вітрові електростанції, системи управління відходами, а також проєкти, що сприяють енергетичній ефективності. Такі інвестиції не тільки позитивно впливають на довкілля, але й можуть зменшити витрати на енергію в довгостроковій перспективі, що позитивно позначиться на фінансових результатах підприємства.

4. Запровадження звітності про екологічні результати. Для забезпечення прозорості та підзвітності підприємства повинні публікувати звіти про свою екологічну діяльність та вплив на навколишнє середовище. Це можуть бути спеціалізовані звіти про сталий розвиток, які демонструють, як підприємство виконує свої екологічні зобов'язання та досягає цілей з охорони довкілля. Такі звіти можуть стати важливим інструментом комунікації з інвесторами, споживачами та іншими зацікавленими сторонами.

5. Розробка комплексної стратегії сталого розвитку. Підприємствам, на наш погляд, потрібно створювати стратегічні плани, які об'єднують екологічні, соціальні та економічні аспекти. Це означає, що фінансовий облік має бути інтегрований у більш широкий контекст бізнес-планування, щоб забезпечити узгодженість між фінансовими цілями та зобов'язаннями щодо сталого розвитку.

У підсумку, врахування екологічних аспектів у фінансовому обліку є невід'ємною частиною стратегії сталого розвитку та відповідальної бізнес-практики. Це, за нашим переконанням, допоможе підприємствам зберегти природні ресурси, підвищити їх конкурентоспроможність на ринку, зменшити ризики та покращити відносини з суспільством. Завдяки активному

запровадженню екологічного обліку бізнес зможе не лише відповідати сучасним вимогам, але й активно сприяти відновленню навколишнього середовища в умовах післявоєнного часу.

Адаптація фінансового обліку до екологічних вимог потребує змін у законодавстві та впровадження міжнародних стандартів (табл. 1).

Таблиця 1

**Підходи до екологічного обліку та сталого розвитку
у звітності підприємств**

Аспект	Опис
Стандарти нефінансової звітності GRI	GRI (Global Reporting Initiative) – це міжнародні стандарти, що забезпечують рамки для звітування про екологічний, соціальний та економічний вплив підприємств. Впровадження GRI сприяє підвищенню прозорості та відповідальності підприємств, що позитивно впливає на їхню репутацію, відносини з інвесторами, партнерами та споживачами.
Концепція сталого розвитку ООН та її інтеграція у фінансову звітність	Сталий розвиток спрямований на баланс економічного зростання, соціальної інтеграції та захисту довкілля. Інтеграція цих принципів у фінансову звітність дозволяє підприємствам демонструвати не лише фінансові результати, а й довгострокову цінність для суспільства та екосистеми.
Запровадження національних регуляторних ініціатив щодо екологічного обліку	Держави розробляють законодавчі ініціативи для стимулювання врахування екологічних аспектів у бухгалтерському обліку. Це може включати обов'язкове звітування про екологічні витрати, ризики та інвестиції в сталий розвиток. Такі ініціативи сприяють екологічній відповідальності бізнесу та підтримують стратегію сталого розвитку на державному рівні.

Отже, зміни у законодавчій сфері, а також впровадження міжнародних стандартів є необхідними кроками для зміцнення екологічного обліку, що, в цілому, сприятиме розвитку відповідального бізнесу та збереженню природних ресурсів для майбутніх поколінь.

Крім того, важливим аспектом є підвищення обізнаності підприємств щодо екологічних ризиків та їх впливу на фінансову стабільність. Інтеграція екологічних показників у фінансову звітність дозволить не лише оцінювати реальні витрати на природоохоронні заходи, а й стимулюватиме інвестиції в сталі технології та «зелену» економіку.

Таким чином, адаптація фінансового обліку до екологічних вимог у післявоєнний період є ключовим завданням для забезпечення сталого розвитку економіки та відновлення країни. Врахування екологічних факторів у фінансовій звітності сприятиме ефективному управлінню ресурсами, залученню інвестицій та підвищенню відповідальності бізнесу перед суспільством. Цей процес вимагає зусиль на всіх рівнях: від державного регулювання до впровадження міжнародних стандартів і зміни підходів у бухгалтерії на підприємствах.

Список використаних джерел

1. Пелиньо Л. М. Місце екологічного обліку в сучасній системі бухгалтерського обліку та його важливе значення у сфері охорони довкілля. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18.2. С. 70–75.
2. Корбут М., Сафронов Т., Мальований М. Методичні підходи до оцінки екологічних ризиків від полігонів твердих побутових відходів. *Вісн. Хмельницького нац. ун-ту*. 2024. № 3, Т. 2. С. 187-196.

Іванова А. В.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і аудит»;

Державний університет «Київський авіаційний інститут» (м. Київ)

НП(С)БО 1 ТА МСБО 1: СПІЛЬНЕ, ВІДМІННЕ ТА ВПЛИВ НА ФІНАНСОВУ ЗВІТНІСТЬ

Фінансова звітність є основою комунікації підприємства із зацікавленими сторонами, а її якість залежить від застосовуваних стандартів. В Україні, крім НП(С)БО, зростає роль МСФЗ, що забезпечують порівнянність даних і сприяють інтеграції у світові ринки. Порівняльний аналіз НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та МСБО 1 «Подання фінансової звітності» дозволить визначити їхні спільні риси та відмінності, а також оцінити вплив на фінансову звітність в Україні.

НП(С)БО 1 описує мету, склад, принципи підготовки звітності та вимоги до визнання і розкриття її елементів, регулюючи також консолідовану звітність і узгоджуючись із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». Основними принципами стандарту є автономність, безперервність діяльності, періодичність, історична собівартість, нарахування, повне висвітлення, послідовність, обачність, превалювання сутності над формою та єдиний грошовий вимірник [1]. Вони забезпечують достовірність звітності, проте жорстка регламентація може знижувати гнучкість порівняно з МСБО 1 [3, с. 87].

МСБО 1 визначає основи подання фінансової звітності загального призначення для забезпечення її порівнянності у часі та між підприємствами. Ключовими характеристиками є достовірне подання, відповідність МСФЗ, повний комплект звітності, а також вимоги до структури та змісту. Достовірне подання передбачає правдиве відображення господарських операцій згідно з критеріями визнання активів, зобов'язань, доходів і витрат, викладеними в Концептуальній основі МСФЗ. Основу МСБО 1 становлять метод нарахування та принцип безперервної діяльності [2].

На відміну від більш регламентованого підходу НП(С)БО 1, МСБО 1 базується на принципі «достовірного подання», що передбачає використання професійного судження для забезпечення об'єктивності фінансової звітності.

НП(С)БО 1 визначає баланс як звіт про фінансовий стан підприємства на певну дату, що містить регламентовану структуру з фіксованими розділами активів і пасивів та уніфікованими назвами рядків. Підприємства не мають свободи у зміні формату або термінології. Натомість МСБО 1 передбачає гнучкий підхід: визначено лише мінімальні обов'язкові статті, а підприємства можуть адаптувати назви рядків і формат звіту, зокрема обирати горизонтальне чи вертикальне подання, а також порядок розташування активів і зобов'язань. Для фінансових компаній поділ на оборотні та необоротні активи може не застосовуватися. Фіксований формат НП(С)БО 1 забезпечує однорідність звітності, але обмежує відображення специфіки діяльності. Натомість МСБО 1 надає більшу адаптивність, що потребує професійного судження.

Звіт про фінансові результати за НП(С)БО 1 (форма № 2) є стандартизованим, із фіксованою класифікацією витрат: функціональною в першому розділі та економічною в третьому. МСБО 1 допускає як єдиний звіт про сукупний дохід, так і два окремих – про прибутки та збитки й інший сукупний дохід. Крім того, підприємства можуть обирати між функціональним підходом і класифікацією витрат за економічною суттю, що підвищує пристосованість звітності до специфіки діяльності.

НП(С)БО 1 визначає звіт про рух грошових коштів як документ, що відображає грошові потоки підприємства за видами діяльності (операційною, інвестиційною, фінансовою) та може складатися за прямим або непрямим методом. Його форма є затвердженою, проте у скороченій проміжній звітності він може не надаватися. МСБО 1 включає цей звіт до обов'язкового комплексу фінансової звітності.

Звіт про власний капітал за НП(С)БО 1 подається у формах № 4 (звичайна звітність) та № 4-к (консолідована), включає порівняльні дані. МСБО 1 також вимагає складання такого звіту для всіх підприємств, однак деталізація його змісту є гнучкішою.

Примітки до фінансової звітності за НП(С)БО 1 мають затверджену форму та містять облікову політику, пояснення до статей звітності та додатковий аналіз. МСБО 1 передбачає примітки як частину звітності, проте орієнтується на розкриття релевантної інформації без жорстко регламентованого формату.

НП(С)БО 1 і МСБО 1 регулюють складання фінансової звітності, забезпечуючи її прозорість і зіставлення. Обидва стандарти базуються на принципах безперервності діяльності та нарахування, проте НП(С)БО 1 має жорстко регламентований формат, тоді як МСБО 1 надає більше гнучкості, акцентуючи на достовірному поданні [3].

Відмінності стосуються структури фінансових звітів та застосування облікових принципів, що впливає на практику звітності. В Україні триває

адаптація НП(С)БО до міжнародних стандартів, тоді як застосування МСБО 1 сприяє інтеграції компаній у глобальні ринки капіталу.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 23.03.2025).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 23.03.2025).

3. Демко І. І., Марущак В. В. Порівняння національних та міжнародних стандартів (положень) бухгалтерського обліку щодо оформлення фінансової звітності підприємств. Збірник тез доповідей II Міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток соціально-економічних систем в гео-економічному просторі». 2022. С. 87-88. URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/39916> (дата звернення: 23.03.2025).

Кісельова К. С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Афанас'єва І. І.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ БЕЗГОТІВКОВИХ РОЗРАХУНКІВ ПІДПРИЄМСТВА

Вступ. Одним з побічних наслідків війни стало стрімке зростання попиту, а отже, і розвиток інтернет технологій для надання фінансових послуг в онлайн режимі. Цифровізація процесів, впровадження нових технологій в банківській сфері, зростання схильності споживачів до безготівкових платежів, підштовхнули підприємства масово переходити на безготівкові форми розрахунків, не тільки з постачальниками, а й з споживачами товарів та послуг.

Ціль роботи. Дослідити сутність безготівкових розрахунків. Описати теоретичні аспекти організації та порядок здійснення безготівкових розрахунків. Надати практичні рекомендації щодо удосконалення обліку безготівкових розрахунків підприємства.

Матеріали та методи. У цьому дослідженні використовуються загальнонаукові та емпіричні методи економічного аналізу. Розвиток та сучасний стан безготівкових розрахункових операцій в Україні досліджено засобами статистичних методів, а також методів аналізу та спостереження. На основі підсумків надано рекомендації щодо удосконалення обліку безготівкових розрахунків в умовах цифровізації економіки.

Широке розгалуження господарських зв'язків, територіальна віддаленість підприємств та споживачів, а також розвинута мережа банків і платіжних установ, розвиток цифрових технологій та інтернет-торгівлі є основними факторами, що спричинили стрімкий розвиток безготівкових розрахунків між всіма учасниками ринку.

Після введення в дію у серпні 2022 року Закону України «Про платіжні послуги» № 1591-IX перелік установ – надавачів платіжних послуг суттєво розширився. Закон модернізував платіжну інфраструктуру та розширив можливості для фінансових установ, дозволивши не лише банкам, а і фінтех-компаніям надавати платіжні послуги. Це збільшило конкуренцію, покращило якість сервісів та зробило платежі зручнішими для споживачів.

Закон також спростив використання електронних грошей, розширив можливості цифрових гаманців та запровадив європейські стандарти відкритого банкінгу. Завдяки цьому українці отримали більше зручних способів безготівкових розрахунків, зокрема через смартфони, QR-коди та онлайн-платежі, що стимулювало відмову від готівки на користь цифрових платежів. Навіть попри війну, коли традиційно населення намагається акумулювати готівку, доля безготівкових розрахунків невідомо зростає.

Отже, *безготівкові розрахунки* – це перерахування коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів, а також перерахування надавачами платіжних послуг коштів, внесених платниками готівкою, на рахунки отримувачів [4, стаття 1]. Безготівкові розрахунки мають різні форми, які представляють собою врегульовані законодавством способи організації платежів між сторонами. В Україні фізичні та юридичні особи можуть здійснювати безготівкові розрахунки за допомогою платіжних інструкцій (доручень), документарних інструментів (акредитивів, векселів, чеків) платіжних (емісійних) інструментів (платіжні картки, електронні платіжні засоби та передплачені платіжні інструменти) та електронних грошей.

Найпоширенішою формою безготівкових розрахунків між юридичними особами є інтернет платежі з використанням платіжних інструкцій. Це основна форма розрахунків за отриману сировину, товари, роботи та послуги, сплату податків. Підприємці та роздрібні споживачі здійснюють оплату в основному платіжними картками та електронними платіжними засобами.

Розмаїття способів оплати дозволяє виробникам товарів суттєво розширити ринок збуту, наростити обсяги продажів, а покупцям – зекономити час і гроші, маючи можливість отримати продукцію безпосередньо від виробника і оминаючи чисельний ряд посередників.

Маючи вебсайти, сторінки в соціальних мережах з асортиментом та

цінами товарів, що виробляються, підприємства реалізують продукцію по всій країні. Продукція доставляється власним транспортом, а територіально віддаленим клієнтам доставка здійснюється компаніями-перевізниками. Роздрібні клієнти отримують продукцію по передплаті із зарахуванням коштів на поточний рахунок виробника: продавець надсилає рахунок покупцю електронною поштою або повідомленням на мобільний пристрій, після чого покупець може оплатити товар, здійснюючи переказ з власного рахунку за допомогою електронного платіжного засобу або робить переказ через касу банку. Відповідно до затвердженого плану рахунків, облік безготівкових розрахунків підприємства ведуть на синтетичному рахунку 31 "Рахунки в банках", до якого відкриті аналітичний субрахунок 311 "Поточні рахунки в національній валюті".

Таблиця 1

**Типові господарськими операціями, що відображаються
на субрахунку 311:**

Операція	Дебет	Кредит
Надходження коштів від покупців, замовників або інших контрагентів	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	361 «Розрахунки з вітчизняними покупцями» 701 «Дохід від реалізації готової продукції» 377 «Розрахунки з іншими дебіторами»
Оплата постачальникам та підрядникам	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Перерахування податків, зборів, ЄСВ	64 «Розрахунки за податками» 651 «Розрахунки з ЄСВ»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Перерахування ПДВ	315 «Спеціальні рахунки в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Отримання готівки у касу	301 «Готівка в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Повернення надміру сплачених коштів	311 «Поточні рахунки в національній валюті»	685 «Розрахунки з іншими кредиторами» 372 «Розрахунки з підзвітними особами»
Виплата зарплати готівкою або перераховано на картки працівників	661 «Розрахунки за заробітною платою»	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Субрахунок 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» використовується для обліку коштів підприємства, що зберігаються на поточних рахунках в банках в іноземній валюті. На нього зараховуються, надходження коштів від іноземних контрагентів, здійснюється оплата постачальникам, конвертація валюти тощо.

Таблиця 2

Типові господарські операції:

Операція	Дебет	Кредит
Надходження валюти на рахунок	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	362 «Розрахунки з іноземними покупцями» 702 «Дохід від реалізації товарів» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Списання коштів для розрахунків з постачальниками або іншими контрагентами	632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» 3712 «Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті»	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
Купівля валюти	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»
Продаж валюти	312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»	334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті»

Таким чином, субрахунок 312 забезпечує контроль за рухом і залишками валютних коштів на рахунках підприємства.

Рахунок 33 «Інші кошти» використовується для обліку грошових документів, коштів у дорозі та електронних грошей, які не враховуються на основних рахунках каси та банку. Він забезпечує точний контроль за грошовими потоками, що не проходять через стандартні банківські рахунки підприємства.

Таблиця 3

Типові операції, що відображаються на рахунку 33:

Операція	Дебет	Кредит
Отримання грошових документів (чеків, марок, талонів тощо)	331 «Грошові документи в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Передача грошових документів у підзвіт або реалізація	685 «Розрахунки з іншими кредиторами» 372 «Розрахунки з підзвітними особами»	331 «Грошові документи в національній валюті»
Перерахування коштів у дорозі (в банк, фінансову установу тощо)	333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті»	301 «Готівка в національній валюті» 311 «Поточні рахунки в національній валюті»
Поповнення електронного гаманця	335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»	311 «Поточні рахунки в національній валюті»

Продовження таблиці 3

Використання електронних грошей на оплату товарів чи послуг	631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» 685 «Розрахунки з іншими кредиторами»	335 «Електронні гроші, номіновані в національній валюті»
---	--	--

При дослідженні організації ведення обліку на виробничому підприємстві були виявлені недоліки, притаманні багатьом малим суб'єктам господарювання в Україні. По-перше, це використання застарілого програмного забезпечення для ведення бухгалтерії, не інтегрованого з онлайн-системою «клієнт-банк», що змушує бухгалтерів вносити дані банківської виписки вручну. По-друге, це відсутність інтеграції між програмами бухгалтерського і складського обліку, що також вимагає оновлення вручну. По-третє, не задіяний повною мірою електронний документообіг з контрагентами (лише одна третина контрагентів підприємства користується електронними документами), що вимагає друку, підписання і фізичного пересилання документів.

Звичайно, на сучасному ринку програмного забезпечення існує багато програм для ведення бухгалтерського обліку, але більшість з них «не по кишені» малим підприємствам. Як один з варіантів покращення ситуації, можливе використання деяких опцій безкоштовних версій бухгалтерських програм. Наприклад, безкоштовна веб-версія програми Zoho Books надає можливість інтегрувати поточний або картковий рахунок в програму, отримувати і надсилати рахунки електронною поштою, а також сплачувати їх. Є можливість ведення бухгалтерського обліку, автоматичного налаштування рознесення транзакцій на рахунки, звірки транзакцій. Можна вести облік складу, але тільки в ручному режимі. Також в автоматичному режимі можна формувати звіт про прибутки та збитки, баланс, звіт про рух грошових коштів. Розширити можливості програми можна всього за 10 євро на місяць, придбавши «Стандартний» план. Це дозволить підключити до системи до 3-х співробітників, надасть можливість лімітувати їх доступ до даних, автоматично відображати надходження на рахунок, автоматизувати платежі, що повторюються, робити до 5000 транзакцій на місяць, відслідковувати сплату податків та формувати більше 30 видів звітів, необхідних для аналізу діяльності підприємства та прийняття відповідних управлінських рішень. Це чудове рішення для малих підприємств та фізичних осіб-підприємців. По мірі зростання бізнесу можна оновлювати тарифний план або докупати необхідні опції. Також зручною опцією є наявність мобільного додатку Zoho Books для iOS та Android, що дозволяє завантажити програму в мобільний телефон, відслідковувати рахунки та в будь-який час мати доступ своєї бухгалтерії.

Ще одним варіантом є оптимізації обліку є програмне забезпечення BookKeeper – хмарна бухгалтерська система, яка автоматизує всі етапи бухгалтерського та податкового обліку і підходить юридичних і фізичних осіб усіх систем оподаткування. Вона дозволяє швидко створювати фінансові

документи, автоматично генерувати звіти та імпортувати банківські виписки, включаючи інтеграцію з ПриватБанк та Monobank через API. Завдяки зручному інтерфейсу, а також автоматизації повторюваних процесів, система підвищує ефективність та пришвидшує роботу бухгалтерії. Дані зберігаються на хмарних серверах Microsoft Azure, що гарантує безпеку інформації. Зазвичай програма коштує 354 гривні на місяць, але під час воєнного стану власники надають змогу сплачувати за користування на добровільних засадах.

Сучасна система бухгалтерського обліку є одним з головних інструментів ефективного управління фінансами підприємства, оскільки мінімізує помилки, автоматизує облікові процеси, та дозволяє швидко отримувати необхідну інформацію для аналізу діяльності і прийняття своєчасних, обґрунтованих управлінських рішень. Використання таких систем підвищує конкурентоспроможність та дає змогу зосередитись на стратегічному розвитку підприємства.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджена наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. № 291. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text>
2. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 року № 88. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95#Text>
3. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон від 16.07.1999 року № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>
4. Про платіжні послуги: Закон України від 30.06.2021 № 1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>
5. Про затвердження є «Інструкція про безготівкові розрахунки в національній валюті користувачів платіжних послуг», затверджена постановою НБУ від 29.07.2022 № 163. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0163500-22#Text>
6. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

Коблик А. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Лубенченко О. Е.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Бухгалтерський облік є особливою сферою людської діяльності і має багатовікову історію. Його значимість обумовлена тим, що він є унікальним, єдиним у своєму роді і суспільно визнаним методичним інструментом економіко-правового узгодження економічних інтересів усіх учасників бізнесу з питань справедливого розподілу отриманих прибутків. У системі бухгалтерського обліку відображаються практично всі фінансові, управлінські, маркетингові і інші проблеми економічного життя. Річний звіт підприємства не повинен обмежуватися лише фінансовою звітністю підприємства, а має включати статистичну, соціальну, екологічну інформацію про діяльність підприємства. [1,6] Саме дані бухгалтерського обліку є підґрунтям для прийняття управлінських рішень користувачами – зацікавленими особами.

Бухгалтерський баланс (звіт про фінансовий стан) являє собою узагальнення інформації, що накопичується на рахунках бухгалтерського обліку протягом звітного періоду. Він розділений на основні секції, які відображають стан активів, пасивів та власного капіталу підприємства, і кожна з цих секцій безпосередньо пов'язана з певними групами рахунків обліку. рис. 1, рис2. [1,2,3]

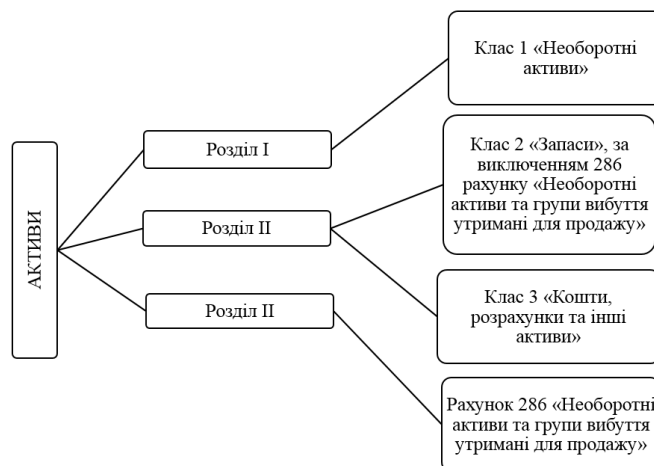


Рис. 1. Зв'язок розділів Балансу та рахунків бухгалтерського обліку: актив

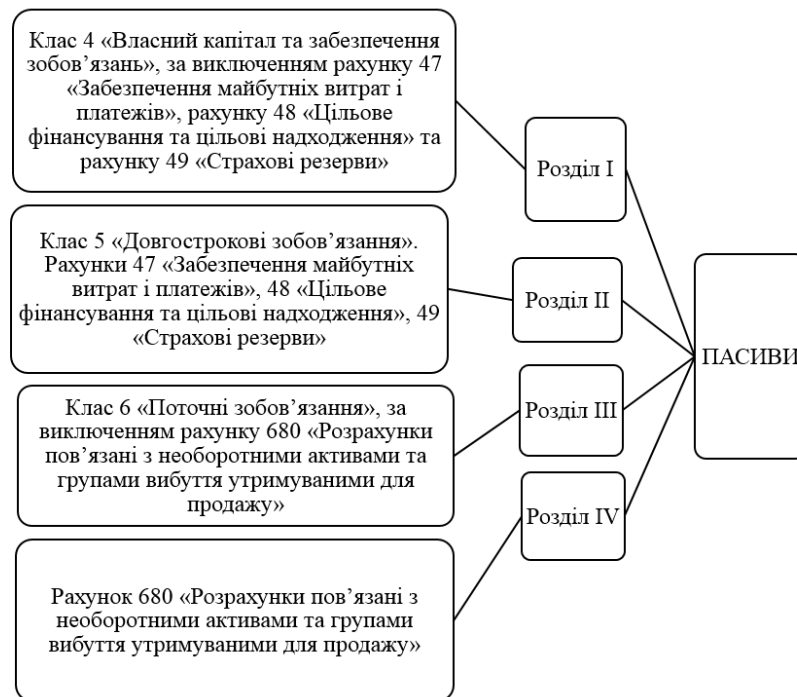


Рис. 2. Зв'язок розділів та рахунків бухгалтерського обліку: капітал і зобов'язання

Зв'язок розділів балансу з рахунками бухгалтерського обліку є фундаментальним для забезпечення достовірності фінансової звітності. Рахунки накопичують детальну інформацію про кожну категорію активів і пасивів, а баланс узагальнює цю інформацію, що дозволяє оцінити реальний фінансовий стан підприємства. Таким чином, бухгалтерський облік і баланс разом утворюють єдину систему, яка є основою для прийняття управлінських рішень і забезпечення контролю за фінансовою діяльністю. [4, с. 170]

Згідно із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що їх використовує підприємство для складання та подання фінансової звітності. [1,3]

Фінансова звітність підприємств має формуватися згідно з Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку і має відповідати таким вимогам:

- гарантувати об'єктивність і достовірність звітних даних;
 - забезпечувати своєчасність даних ;
 - відображати дані про всі господарські операції за звітний період та про результати інвентаризації майна і зобов'язань;
 - забезпечувати єдність методики формування звітних показників
- [4, с. 177].

Облікова політика підприємства має ґрунтуватися на основних принципах, визначених Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», а саме: обачності, повноти висвітлення,

автономності, послідовності, неперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, переважання сутності над формою, історичної собівартості, єдиного грошового вимірника, періодичності. [1]

Також, бухгалтерський облік є важливим інструментом внутрішнього контролю. Регулярний аналіз фінансових показників дозволяє менеджерам оперативно реагувати на зміни в економічному середовищі. Аналіз фінансових коефіцієнтів, порівняльний аналіз з галузевими стандартами та попередніми періодами допомагають оцінити рентабельність, ліквідність і платоспроможність підприємства. Для суб'єктів малого підприємства і представництв іноземних суб'єктів господарської діяльності національними положеннями (стандартами) встановлена скорочена за кількістю показників фінансова звітність у складі балансу і звіту про фінансові результати. [5]

На рис. 3 представлено перелік форм фінансової звітності, що складений за [1,2,3].

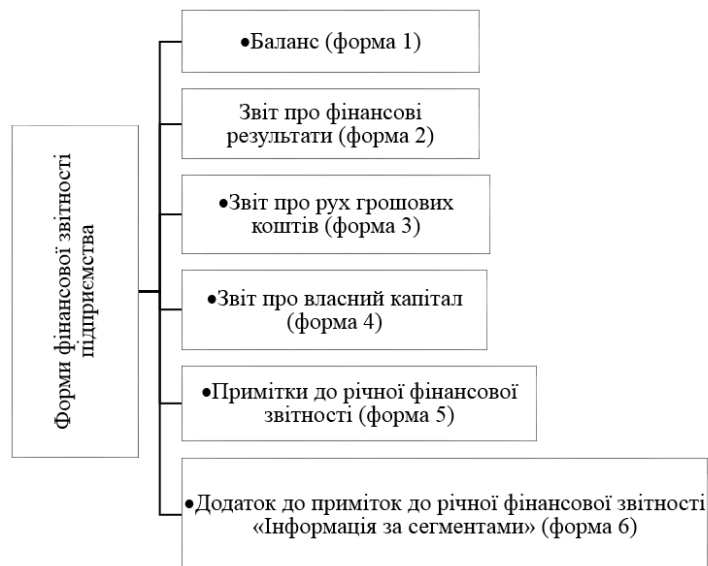


Рис. 3. Форми фінансової звітності підприємства

Фінансова звітність не є комерційною таємницею підприємства. Перший звітний період новоствореного підприємства може бути меншим за 12 місяців, але не перевищує 15 місяців. Підприємство, що ліквідується звітує за період з початку звітного року до дати прийняття рішення про ліквідацію.

Підприємство зобов'язане подавати квартальну та річну фінансову звітність:

- органам, до сфери управління яких воно належить;
- органам державної податкової служби;
- трудовому колективу (на його вимогу);
- власникам (засновникам) підприємства;
- органам виконавчої влади. [1,2,3]

Кожну форму фінансової звітності підписують керівник і головний бухгалтер та засвідчують печаткою підприємства. Таке затвердження

наголошує на відповідності фінансової звітності Національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку.

Висновок. Бухгалтерська звітність – це сукупність способів і прийомів узагальнення даних поточного обліку господарських процесів, операцій, і одночасно, упорядкована система взаємопов'язаних економічних показників, що представлені у конкретних формах бухгалтерської фінансової звітності. Організація облікового процесу на підприємстві залежить від виду та обсягу його діяльності, регуляторних вимог. За організацію бухгалтерського обліку на підприємстві відповідають його власники або уповноважені ними особи. Керівник підприємства затверджує його облікову політику. Всю інформацію про стан підприємства та його доходи і витрати, рух коштів та капіталу надають дані бухгалтерського обліку, що відбуваються у фінансовій звітності.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999р. № 996-XIV, станом на 16.02.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/ed19990716#Text> (дата звернення 16.02.2025)
2. Про примітки до річної фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.2000р. № 302. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00#Text> (дата звернення 16.02.2025)
3. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 07 лютого 2013 р. № 72. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/RE22868?an=20&ed=2018_06_20(дата звернення 16.02.2025)
4. Завгородній А.Г. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики. – 3-тє вид., доопрац. і доп. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2022. 416 с.
5. Єгорова Н. О. Бухгалтерський облік як база прийняття управлінських рішень *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва*. 2012. № 1. С. 113-115. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/piprp_2012_1_30.
6. Любар О.О., Ващілова Н.В., Домбровська В.В. Бухгалтерський облік як основне джерело інформації про прийняття управлінських рішень *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2020 № 21. С. 128-136 URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/39/38>

Колошва О. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Пилипенко О. І.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ СКЛАДАННЯ ЗВІТНОСТІ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Форма звіту про фінансові результати, яка використовується в Україні, неодноразово піддавалася критиці з боку практиків та науковців через її недоліки з точки зору аналітичності та наочності. У зв'язку з цим пропонується внести відповідні корективи до цієї форми звітності.

З метою покращення наочності подання інформації пропонується, за аналогією з операційною діяльністю підприємства, згрупувати доходи та витрати, що виникають у фінансовій та інвестиційній діяльності. Оскільки рядки «Інші доходи» та «Інші витрати» фактично відображають результати інвестиційної діяльності, пропонується уточнити їхні назви, перейменувавши на: «Інші доходи від інвестиційної діяльності»; «Інші витрати від інвестиційної діяльності».

Крім того, відсутність окремих показників для відображення фінансових результатів від фінансової та інвестиційної діяльності не дозволяє отримати чітку інформацію про їхній внесок у загальний фінансовий результат підприємства. *Для усунення цього недоліку пропонується:*

- додати до форми рядки «Фінансові результати від фінансової діяльності» та «Фінансові результати від інвестиційної діяльності»;
- забезпечити зіставність доходів і витрат за кожним видом діяльності.

Такі уточнення назв окремих статей доходів і витрат, а також додавання показників фінансових результатів за видами діяльності створять прозору та зручну систему відображення формування фінансових результатів у звітності. Це дозволить підприємствам більш наочно демонструвати внесок кожного виду діяльності у загальний фінансовий результат, сприяючи покращенню аналітичності звітності.

Питання формату подання інформації у графі 4 «За попередній період» Звіту про фінансові результати залишається невирішеним. Проблема виникає через те, що Звіт подається як щоквартально, так і за підсумками року. У НП(С)БО 1, яке визначає методику складання цієї форми звітності, відсутні конкретні пояснення щодо заповнення графі 4.

Пропонуємо використати три можливі підходи:

По-перше, облікова інформація за попередній звітний рік у першому кварталі, а за I квартал звітного року у другому кварталі. У цьому випадку графа 4 містить дані: у Звіті за I квартал – за попередній звітний рік; у Звіті за II квартал – за I квартал поточного року.

По-друге, дані за аналогічний період попереднього року. Графа 4 відображає результати діяльності за той самий період у попередньому році.

По-третє, дані за попередній звітний період. У цьому варіанті графа 4 містить інформацію виключно за попередній звітний рік, незалежно від кварталу.

Перший варіант є доцільним для проведення послідовного аналізу діяльності за кожен наступний квартал. Він дозволяє оцінити зміни у фінансових показниках протягом поточного року, що сприяє ухваленню тактичних рішень

Другий варіант підходить для підприємств із сезонним характером діяльності, оскільки порівняння з аналогічним періодом попереднього року дозволяє оцінити динаміку обсягів реалізації у відповідні періоди. Однак цей метод менш ефективний для аналізу ефективності діяльності підприємства у поточному періоді, що важливо для тактичного управління.

Третій варіант значно знижує аналітичність інформації, оскільки порушує її зіставність для оцінки результатів поточної діяльності.

Отже, вибір методу заповнення графи 4 залежить від характеру діяльності підприємства та цілей аналізу. Для підприємств із сезонною діяльністю раціональним є другий варіант, тоді як для решти підприємств доцільно використовувати перший підхід для забезпечення послідовності аналізу.

Накопичення інформації для складання фінансової звітності здійснюється на рахунках бухгалтерського обліку. При цьому не існує жодного документу, який би давав змогу отримати оперативну інформацію про фінансові результати діяльності у будь-який момент часу. Крім того, оскільки за звітний період на підприємстві відбувається значна кількість операцій, обробка та систематизація інформації щодо доходів та витрат підприємства займає значну кількість часу.

З огляду на це, пропонуємо на підприємстві запровадити відомість для накопичення інформації для складання звітності про фінансові результати за формою, наведеною у табл. 1.

Запропонована відомість дозволить систематизувати дані про доходи, витрат і фінансові результати; підвищити точність звітності про фінансові результати; оптимізувати процес складання фінансової звітності; забезпечить доступність і зрозумілість фінансових показників для всіх зацікавлених сторін.

Згідно МСФЗ 1, повний перелік форм фінансової звітності включає:

- звіт про фінансовий стан станом на кінець періоду;
- звіт про сукупний дохід за період;
- звіт про зміни капіталу за період;
- звіт про рух грошових коштів за період;

– примітки, в яких викладено основні положення облікової політики, а також наведено додаткові пояснення;

– звіт про фінансовий стан станом на початок самого раннього порівняльного періоду, в якому компанія почала застосовувати облікову політику ретроспективно, або підготувала новий ретроспективний звіт за позиціями своєї фінансової звітності, або коли вона рекласифікувала позиції в своїй фінансовій звітності [1, 2].

Таблиця 1

**Відомість накопичення інформації для складання звітності
про фінансові результати**

Доходи / прибутки	Сума, грн.	Витрати / збитки	Сума, грн.
1	2	3	4
Операційна діяльність			
Дохід від реалізації		Собівартість реалізації	
		Управлінські витрати	
		Збутові витрати	
Інші операційні доходи		Витрати іншої операційної діяльності	
<i>Прибуток від операційної діяльності</i>		<i>Збиток від операційної діяльності</i>	
Фінансова діяльність			
Дохід від участі в капіталі		Втрати від участі в капіталі	
Інші фінансові доходи		Фінансові витрати	
<i>Прибуток від фінансової діяльності</i>		<i>Збиток від фінансової діяльності</i>	
Інвестиційна діяльність			
Інші доходи		Інші витрати	
<i>Прибуток від інвестиційної діяльності</i>		<i>Збиток від інвестиційної діяльності</i>	

Джерело: розроблено автором

Між вимогами до складання фінансової звітності за міжнародними та національними стандартами існують певні розбіжності. Ці відмінності, які проявляються на практиці, ускладнюють порівняння звітності, складеної згідно з різними нормативними документами. На даний момент на законодавчому рівні визначено коло суб'єктів господарювання, які зобов'язані вести звітність відповідно до міжнародних стандартів. Впровадження таких змін сприяло підвищенню інвестиційної привабливості українських підприємств, проте водночас створило труднощі у нормативному забезпеченні вітчизняного законодавства. Це пов'язано з тим, що чинні нормативні документи, які регулюють складання та подання звітності, не відповідають вимогам міжнародних стандартів [3].

Задля визначення основних відмінностей між національними та міжнародними стандартами було проведено порівняння ключових вимог до фінансової звітності, які викладені в НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до

фінансової звітності» та МСФЗ 1 «Подання фінансових звітів». Загалом вимоги НП(С)БО 1 та МСФЗ щодо фінансової звітності мають багато спільного, проте існують деякі суттєві відмінності [1, 2].

Згідно з МСФЗ передбачено складання Звіту про фінансові результати, але його форма, встановлена МСФЗ 1, має іншу назву – Звіт про прибутки і збитки [1]. Крім назви, ці звіти відрізняються форматом та змістом (табл. 2).

Таблиця 2

**Порядок складання звіту про фінансові результати:
вітчизняний і зарубіжний досвід**

Ознака	НП(С)БО1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	МСФЗ «Подання фінансових звітів»
Визначення статей та їх відображення у звітності	Визначено порядок оцінки, визнання та відображення доходів і витрат у Звіті, а також правила розподілу витрат за звітними періодами. Також встановлено форму та процедуру заповнення статей Звіту.	Порядок визнання доходів і витрат не регламентований, а згортання статей доходів і витрат заборонено, за винятком випадків, передбачених МСФЗ. У Звіті про прибутки та збитки обов'язково повинні бути присутні певні рядки, однак чіткі рекомендації щодо їх заповнення відсутні.
Відображення витрат	У Розділі 1 подається інформація про витрати за видами діяльності, наприклад, витрати на збут чи адміністративні витрати. Розділ 3 «Елементи операційних витрат», містить дані про витрати, розподілені за елементами.	Передбачено два варіанти подання витрат у Звіті: за елементами або за видами діяльності. Також передбачається проведення аналізу витрат. Обов'язковим є надання пояснень щодо розбіжностей між сумою витрат за елементами та сумою витрат за видами діяльності.
Розрахунок показників прибутковості акцій	У Звіті передбачено Розділ 4, що має назву "Розрахунок показників прибутковості акцій". Порядок обчислення показників чистого (скоригованого) прибутку на одну просту акцію регламентується нормами НП(С)БО 24 "Прибуток на акцію".	Встановлено, що підприємство повинно розкривати суму дивідендів на одну акцію, оголошену за звітний період, у Звіті про прибутки і збитки або в Примітках до фінансової звітності.

Джерело: узагальнено автором на основі [1, 2]

Проаналізувавши табл. 1, можна зробити висновок що на відміну від НП(С)БО 1, МСФЗ 1 не регламентує стандартної форми Звіту. Кожне підприємство самостійно обирає форму, та перелік статей.

Відповідно до МСФЗ 1, визначено мінімальний перелік статей, які обов'язково мають бути відображені в Звіті про прибутки і збитки:

- Дохід.
- Результати операційної діяльності (прибуток або збиток).
- Фінансові результати.

- Частка прибутку або збитку асоційованих компаній чи спільних підприємств, які обліковуються методом участі в капіталі.
- Витрати на податок на прибуток.
- Прибутки або збитки від звичайної діяльності.
- Надзвичайні статті.
- Частка меншості.
- Чистий прибуток або збиток [1, 2].

МСФЗ 1 також пропонує два підходи до відображення інформації про витрати в Звіті про прибутки і збитки, залежно від потреб аналізу, використовуючи дві альтернативні класифікації: У цьому випадку витрати об'єднуються за їх природою, наприклад: витрати на матеріали, амортизацію, оплату праці тощо. При цьому вони не розподіляються за функціями підприємства [33, 40].

Витрати класифікуються відповідно до їх функціонального призначення, як-от собівартість реалізації, витрати на збут чи адміністративні витрати. Обидва способи дозволяють надати користувачам звітності більш детальну інформацію для аналізу витрат залежно від обраного підходу [4].

Отже, за результатами проведеного дослідження визначені основні напрями удосконалення методики складання звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) та розкрито особливості формування показників звітності у відповідності до міжнародних і національних стандартів ведення бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ) URL: <http://www.dtkr.com.ua/show/0sid034.html> (дата звернення: 08.12.2024)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» / Мінфін України. наказ від 07.02.2013 №73 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13> (дата звернення: 08.12.2024)
3. Скрипник М. І., Шайнюк І. В. Облік фінансових результатів в умовах імплементації стандартів обліку. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». 2020. № 17. URL: <https://www.inter-nauka.com/ua/issues/2020/17/6426> (дата звернення: 20.12.2022).
4. Шипіна С. Б. Звіт про прибутки і збитки в системі фінансової звітності США. *Економічні науки: збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. Серія “Облік і фінанси”*. 2010. Випуск 7 (25). Ч. 3. Луцьк, С. 496-501.

Корінна О. Я.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Свирида О. А.,
старший викладач;
*Фаховий коледж бізнесу та аналітики,
Національної академії статистики, обліку та аудиту (м. Київ)*

УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ АМОРТИЗАЦІЇ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Порядок амортизації нематеріальних активів у бухгалтерському обліку в Україні визначається НП(С)БО 8 «Нематеріальні активи» [3]. У контексті бухгалтерського обліку амортизація трактується як систематичне розподілення вартості нематеріального активу, що підлягає амортизації, протягом усього строку його корисного використання.

Процес нарахування амортизації розпочинається з першого дня місяця, що настає після місяця, в якому актив був введений в експлуатацію, і завершується з початком місяця, наступного за місяцем його вибуття (продажу, списання, ліквідації тощо). Для нарахування амортизації використовується первісна або переоцінена вартість активу за вирахуванням його ліквідаційної вартості.

Відповідно до пункту 28 НП(С)БО 8, ліквідаційна вартість у більшості випадків прирівнюється до нуля, за винятком таких випадків:

- якщо існує беззаперечне зобов'язання з боку третіх осіб придбати об'єкт після завершення строку його корисного використання (наприклад, попередня домовленість щодо укладення ліцензійної угоди на об'єкти промислової власності);

- якщо ліквідаційну вартість можна визначити на основі інформації з активного ринку, який, як очікується, продовжуватиме функціонувати й на момент завершення строку експлуатації активу [3].

Згідно з МСБО 38 «Нематеріальні активи», об'єкти, строк корисного використання яких не визначено, не підлягають амортизації [2]. Вибір методу амортизації для нематеріальних активів визначається рядом чинників, зокрема тривалістю передбаченого строку експлуатації та ступенем морального зносу.

Підприємства мають право самостійно визначати метод амортизації. Це ж стосується і встановлення строку корисного використання активу: у разі відсутності чітких вказівок у документах, наприклад у ліцензійній угоді, компанія самостійно обґрунтовує його тривалість, спираючись на функціональні особливості та призначення активу. Водночас НП(С)БО 8 встановлює граничний строк корисного використання нематеріального активу – не більше 20 років [3].

Водночас, якщо після цього терміну актив продовжує генерувати економічні вигоди й використовується підприємством, наприклад, у випадку з торговими знаками, що можуть бути актуальними протягом 50 або навіть 100 років, амортизація може продовжуватися. Для цього необхідно провести переоцінку активу, визначити новий строк його використання та внести відповідні зміни в облікову політику підприємства.

Під час визначення строку корисного використання нематеріального активу слід брати до уваги кілька ключових чинників. Серед них – тривалість експлуатації подібних або аналогічних активів, прогнозований моральний знос, а також правові й інші обмеження, що впливають на використання активу. Окрім того, варто враховувати додаткові умови, здатні впливати на період його ефективного застосування [2].

До однієї з таких умов належить строк дії охоронних документів на об'єкти промислової власності. Наприклад, для деяких активів, зокрема промислових зразків чи знаків для товарів і послуг, передбачено можливість подовження строку охорони. Водночас існують об'єкти, для яких тривалість правової охорони є фіксованою й не підлягає зміні.

МСФО 38 «Нематеріальні активи» пропонує низку критеріїв, які варто враховувати при визначенні строку корисного використання активу. Серед них: запланований спосіб використання активу компанією; здатність керівного складу ефективно управляти цим активом; типовий життєвий цикл активу; стабільність сфери діяльності, в якій застосовується актив; тенденції ринку й зміни в попиті на продукцію або послуги, що пов'язані з цим активом; ймовірні дії конкурентів; обсяг інвестицій, необхідних для удосконалення активу, та можливості компанії здійснити ці витрати; період, протягом якого підприємство має контроль над активом; юридичні або інші обмеження щодо використання активу, зокрема строк дії договорів; залежність строку експлуатації одного активу від терміну використання інших активів компанії [2].

Проведений аналіз діяльності вітчизняних торгівельних підприємств засвідчує наявність проблем при визначенні строку корисного використання нематеріальних активів. У більшості випадків до цього процесу підходять формально, орієнтуючись на максимальний термін, дозволений НП(С)БО, без урахування особливостей конкретного активу та специфіки його використання.

Такий підхід може призводити до викривлення облікових даних і зниження точності фінансової звітності. Раціонально при визначенні строку експлуатації нематеріальних активів, окрім норм, закріплених у чинному законодавстві, брати до уваги такі додаткові фактори: тривалість життєвого циклу активу; стабільність ринку або галузі, у якій актив використовується; тенденції зміни попиту на товари чи послуги, пов'язані з активом; розмір інвестицій, необхідних для удосконалення активу; взаємозалежність активу з іншими об'єктами підприємства.

У випадках, коли неможливо об'єктивно оцінити умови отримання майбутніх економічних вигід, слід використовувати прямолінійний метод. У

всіх інших випадках дозволяється застосовувати альтернативні методи амортизації, визначені у НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3], з урахуванням характеру нематеріального активу та умов його експлуатації.

У вітчизняній практиці ведення обліку дозволено застосовувати такі методи амортизації нематеріальних активів: прямолінійний метод; метод зменшення залишкової вартості; метод прискореного зменшення залишкової вартості; кумулятивний метод; виробничий метод [70, 171].

Відповідно до міжнародних стандартів ведення обліку нематеріальних активів передбачено три варіанти амортизації, зокрема: прямолінійний метод; метод зменшення залишку; метод суми одиниць продукції (виробів) [2].

Суб'єкт господарювання має право змінювати як метод нарахування амортизації, так і строк корисного використання нематеріального активу в кінці звітного періоду, якщо відбулися або прогножуються зміни умов отримання економічних вигід від його використання. Такі зміни мають бути зафіксовані в положенні про облікову політику підприємства. Новий метод амортизації застосовується з місяця, що настає після місяця прийняття рішення про зміну. При цьому амортизація, нарахована у попередні періоди, не переглядається і не коригується [4].

З огляду на вищезазначене, пропонується переглянути підходи до нарахування амортизації нематеріальних активів, які піддаються швидкому моральному зносу внаслідок стрімкого розвитку технологій. Зокрема, це стосується програмного забезпечення. Для таких активів доцільно застосовувати метод прискореного зменшення залишкової вартості. У випадку нематеріальних активів, які використовуються безпосередньо в процесі виробництва, оптимальним є виробничий метод амортизації, тоді як для ліцензій і торговельних марок рекомендується застосування прямолінійного методу.

Застосування методу зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного методу є доцільним для активів, що швидко втрачають актуальність через моральне старіння. До таких активів належать комп'ютерні програми, патенти та винаходи з високою наукоємністю. Ці методи дозволяють протягом перших двох років експлуатації списати основну частину вартості об'єкта.

Підсумовуючи викладене здійснимо групування нематеріальних активів з огляду можливостей використання методів амортизації (табл. 1).

Таблиця 1

Застосування методів амортизації для різних груп нематеріальних активів

№ з/п	Метод амортизації	Група нематеріальних активів	Переваги застосування
1.	Прямолінійний	Нематеріальні активи, на які не впливає технологічне старіння, наприклад, об'єкти індивідуалізації, такі як торговельні марки.	Забезпечує списання вартості об'єкта рівномірними частками протягом усього строку експлуатації, незалежно від рівня його морального зносу.

Продовження таблиці 1

2.	Виробничий	Нематеріальні активи, що задіяні безпосередньо у виробничому процесі.	Забезпечує списання вартості нематеріальних активів відповідно до характеру виробничого процесу та ступеня їх використання в ньому.
3.	Зменшення залишкової вартості	Нематеріальні активи, зокрема програмне забезпечення, високотехнологічні патенти та винаходи, є вразливими до технологічного або морального зносу.	Дозволяють протягом перших двох-трьох років амортизувати значну частину вартості об'єкта.
4.	Прискореного зменшення залишкової вартості		
5.	Кумулятивний		

Отже, за підсумками проведеного дослідження методів амортизації нематеріальних активів було розкрито їх класифікацію відповідно до використовуваних методів амортизації та обґрунтовані переваги застосування кожного методу залежно від групи нематеріальних активів.

Список використаних джерел

1. Грибовська Ю.М. Облік нематеріальних активів відповідно до вимог міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 38. *Економіка та суспільство*. 2023. Випуск 47. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2172> (дата звернення: 16.03.2025).

2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи». Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua> (дата звернення: 16.03.2025).

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи», затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 р. № 242. Верховна рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99#Text> (дата звернення: 16.03.2025).

4. Овсюк Н. В., Лесько М. О. Облік нематеріальних активів згідно національних та міжнародних стандартів: шляхи вдосконалення. *Економіка та суспільство*. 2021. Вип. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/698/671> (дата звернення: 16.03.2025).

Кузнецов І. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Новіченко Л. С.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

УДОСКОНАЛЕННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ТА ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Сучасні економічні реалії України значною мірою визначаються наслідками воєнної агресії та необхідністю підготовки до відновлення країни. У такій ситуації важливу роль відіграє система бухгалтерського обліку, яка не лише забезпечує виконання бізнес-процесів у кризовий період, а й створює фундамент для залучення інвестицій та економічного зростання. Надійний бухгалтерський облік сприяє підвищенню довіри до фінансової звітності, що є ключовим чинником для міжнародних партнерів та кредиторів.

Воєнний стан суттєво вплинув на законодавче регулювання бухгалтерського обліку. Було запроваджено низку змін для підтримки бізнесу та громадян. Наприклад, для ФОП першої та другої груп єдиний податок став добровільним, а для третьої групи з'явилася пільгова ставка 2% (з січня 2025 року скасовано). Крім того, введено мораторій на штрафи та перевірки, що дало змогу підприємцям зосередитися на виживанні та адаптації до нових умов [1].

Особливу увагу приділено обліку майна, зокрема його відчуженню чи передачі Збройним Силам України. Запроваджено специфічні правила обліку заробітної плати мобілізованих працівників та тих, хто працює дистанційно. Також змінилися процедури реєстрації податкових накладних і нарахування ПДВ, що мало на меті стабілізацію економічної ситуації в умовах кризи. Однією з головних проблем під час війни стала необхідність збереження безперервності облікових процесів. Руйнування офісів, втрати документів та масова міграція працівників вимагали швидкого переходу на хмарні технології та дистанційний доступ до облікових систем [3].

Оцінка активів також ускладнилася через бойові дії та нестабільність ринку. Курсові коливання та блокування податкових накладних ще більше загострили ситуацію, ускладнивши операційну діяльність багатьох підприємств. Тому одним із важливих напрямів є підвищення прозорості податкових процедур і вдосконалення механізмів блокування накладних.

Завершення воєнних дій відкриє перед Україною новий виклик – масштабне економічне відновлення. Для цього необхідно чітко оцінити збитки та втрати, що потребує відповідної методології бухгалтерського обліку [2]. Достовірні фінансові дані стануть основою для компенсаційних виплат,

залучення міжнародної допомоги та розробки ефективних стратегій відбудови. Прозорість фінансової звітності відіграє ключову роль у залученні інвестицій. Відповідність МСФЗ допоможе українському бізнесу стати зрозумілішим для міжнародних партнерів і отримати доступ до нових джерел фінансування. В умовах відновлення особливого значення набуває функція прогнозування в бухгалтерському обліку. Підприємства мають адаптувати свої фінансові стратегії, враховуючи макроекономічні показники: ВВП, рівень інфляції, курс валют, обсяги інвестицій. Також важливим є державне фінансове планування, оскільки ефективне управління бюджетами громад стане ключовим фактором відбудови інфраструктури.

В Україні діє обов'язкове застосування МСФЗ для певних категорій підприємств. Це наближає нашу фінансову систему до міжнародних стандартів, підвищуючи довіру інвесторів. Важливим напрямом залишається переклад і адаптація Таксономії UA МСФЗ XBRL, що спростить формування електронної фінансової звітності.

Проте впровадження МСФЗ ускладнене через воєнні виклики, руйнування інфраструктури та нестабільність законодавства. Для МСП можливий варіант спрощених стандартів, що зменшить навантаження на бізнес. Післявоєнне відновлення відкриє можливості для прискореного переходу на міжнародні стандарти за підтримки держави та міжнародних партнерів.

Використання хмарних технологій, бухгалтерських програм і навіть блокчейн-технологій відкриває нові перспективи для автоматизації та підвищення точності обліку. Цифрові рішення мінімізують помилки, спрощують аналіз фінансових даних і забезпечують безперебійний доступ до інформації. Разом із тим цифровізація несе певні виклики: потребує значних інвестицій, захисту від кіберзагроз і перекваліфікації персоналу. Автоматизація може скоротити потребу в традиційних бухгалтерських функціях, вимагаючи від спеціалістів нових навичок роботи з технологіями.

Розвиток бухгалтерського обліку в Україні є ключовим чинником економічної стабільності в умовах війни та післявоєнного відновлення. Важливими напрямками вдосконалення є: подальша гармонізація законодавства з МСФЗ; підтримка МСП у переході на МСФЗ і цифрові технології; інвестиції в цифрову інфраструктуру та кібербезпеку; підвищення кваліфікації бухгалтерів щодо МСФЗ та цифрових рішень; акцент на прозорість фінансової звітності для залучення інвесторів. Вдосконалення бухгалтерського обліку не лише сприятиме економічному зростанню, а й зміцнить фінансову систему України, зробивши її стійкішою перед викликами майбутнього.

Список використаних джерел

1. Блажівська Н. Новації в оподаткуванні під час воєнного стану. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/Prezentacija_novely_podatkovogo_zakonodavstva_BlazhivskaNE.pdf

2. Кузуб М., Талаш Д. Особливості бухгалтерського обліку під час воєнного стану. Відкрита наука України: візійний дискурс в умовах воєнного стану. URL: <https://doi.org/10.59948/osou3.2023.08>

3. Патута М., Шматковська Т. Особливості бухгалтерського обліку в умовах воєнного стану в Україні. Галицький економічний вісник. 2022. № 4 (77). URL: <https://galicianvisnyk.tntu.edu.ua/pdf/77/1090.pdf>

Логаза Н-А. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Кузьмін Т. Л.,
PhD за спеціальністю 051 Економіка,
асистент кафедри обліку і оподаткування;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Впровадження сучасних цифрових технологій у бухгалтерський облік змінює методологічні, технологічні та інформаційні аспекти організації облікового процесу. Це сприяє вдосконаленню підходів до реєстрації господарських операцій, підвищенню рівня автоматизації та покращенню ефективності обліку.

Використання хмарних технологій надає бухгалтерам можливість працювати у спеціалізованих програмах з будь-якого пристрою, підключеного до Інтернету. Дані вносяться одноразово, обробляються в режимі реального часу, а зворотний зв'язок допомагає якісно опрацьовувати інформацію та формувати необхідні документи.

Технологічний процес обробки бухгалтерських даних у програмному забезпеченні включає три основні етапи:

1. Збір і реєстрація первинної інформації – введення документів у систему.

2. Формування господарських операцій – структурування синтетичних та аналітичних рахунків, заповнення довідників і контроль правильності введених даних. Незважаючи на посилення контрольної функції обліку завдяки цифровим технологіям, вони не завжди забезпечують повну відповідність фінансової звітності фактичному фінансовому стану підприємства.

3. Отримання звітних результатів – створення бухгалтерських довідок, управлінських звітів та регламентованої фінансової звітності [1, с. 340].

Цифрові технології змінюють підходи до збору та обробки облікової інформації, зберігаючи основні елементи бухгалтерського обліку, але водночас трансформуючи їхню форму та зміст (рис. 1).



Рис. 1. Зміст процесів цифровізації облікової системи

Джерело: самостійна розробка авторів

Сучасні цифрові технології забезпечують можливість зберігання та обробки облікових даних у будь-якому місці за наявності доступу до Інтернету. Це сприяє зменшенню використання паперових носіїв та активному впровадженню безпаперової бухгалтерії.

Автоматизація облікових процесів здійснюється за допомогою різних цифрових інструментів, таких як сканери штрих-кодів, касові апарати та смарт-картки. Інтернет речей сприяє інтеграції датчиків і контрольних пристроїв, що зменшує потребу у ручному створенні документів та підвищує точність обліку.

Розвиток цифрових технологій змінює систему документообігу, збільшуючи частку електронних документів, спрощуючи їхню обробку та посилюючи заходи безпеки даних [2, с. 174].

Крім того, цифровий облік значно розширює можливості отримання консультацій у режимі реального часу. Зростає кількість бухгалтерів, які самостійно надають консультаційні послуги підприємцям через консалтингові компанії, поступово відмовляючись від посередництва податкових спеціалістів [3, с. 71].

Цифрові системи забезпечують актуальність і оперативність облікових даних [4, с. 52]. Фінансові аналітики, маючи доступ до оновленої інформації, можуть швидко оцінювати показники діяльності підприємства та пропонувати ефективні рішення для їхньої оптимізації.

Отже, впровадження цифрових технологій у бухгалтерський облік суттєво змінює методи збору, обробки та збереження облікової інформації. Автоматизація процесів підвищує ефективність реєстрації господарських

операцій, зменшує ризик помилок і сприяє переходу до безпаперового документообігу.

Список використаних джерел

1. Бардаш С.В. Внутрішній контроль інформаційних комп'ютерних технологій Інноваційна економіка. 2023. № 8. С. 339-341.
2. Король С.Я., Клочко А.О. Цифрові технології в обліку й аудиті. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2022. № 1. С. 170-176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drep_2022_1_31 (дата звернення: 16.03.2025).
3. Лагодієнко Н.В., Саркова А.М., Просолов О.О. Вплив цифровізації на бухгалтерський облік: тренди та виклики. Modern Economics. 2023. №42. С. 70-77.
4. Kuzmin T., Leshchuk H., Savkiv U., Sas L. Optimization of enterprise costs through outsourcing in accounting and taxation in the context of anti-crisis management. Journal of Vasyl Stefanyk Precarpatian National University. Vol. 11 No. 4 (2024). p. 51-58.

Макарчук Л. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Цегельник Н. І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

КОНТРОЛЬ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ: МЕТОДИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ УПРАВЛІННЯ ДЕБІТОРСЬКОЮ ЗАБОРГОВАНІСТЮ

В умовах економічної нестабільності, кризових явищ та змін у законодавстві підприємства дедалі частіше стикаються з ризиками несвоєчасних платежів, що може призвести до втрати фінансової стійкості. Непогашена дебіторська заборгованість створює дефіцит оборотних коштів, що ускладнює виконання зобов'язань перед постачальниками, обмежує інвестиційну діяльність та змушує компанії звертатися до дорогих кредитних ресурсів.

Ефективне управління дебіторською заборгованістю є запорукою стабільної роботи підприємств. Традиційні методи контролю не завжди забезпечують своєчасне стягнення коштів, тому виникає потреба у впровадженні сучасних підходів. Використання аналітичних моделей, автоматизованих систем обліку та прогнозування дозволяє мінімізувати фінансові ризики та підвищити рівень платіжної дисципліни. Окрім того, посилення нормативного регулювання у сфері бухгалтерського обліку, оподаткування та фінансового контролю вимагає вдосконалення механізмів управління дебіторською заборгованістю [3].

У контексті цифрової трансформації бізнесу важливу роль відіграють фінансові технології (FinTech), CRM-системи та аналітичні платформи, що сприяють більш точному прогнозуванню ризиків та ефективному контролю заборгованості. Дослідження цієї теми є надзвичайно актуальним, оскільки воно сприяє зміцненню фінансової безпеки підприємств, підвищенню їх платоспроможності та забезпеченню сталого економічного розвитку.

Розгляд наукових досліджень [1; 2; 3; 4; 5] щодо обліку, контролю та управління дебіторською заборгованістю свідчить про активний інтерес дослідників до цієї проблематики. У працях вчених аналізуються сучасні особливості обліку та контролю розрахунків з покупцями, визначаються ефективні підходи до управління дебіторською заборгованістю, а також досліджуються впливи різних факторів на фінансовий стан підприємств.

Контроль розрахунків з покупцями є важливим елементом фінансового менеджменту підприємства. Ефективне управління дебіторською заборгованістю сприяє забезпеченню ліквідності, зменшенню фінансових ризиків та підвищенню фінансової стійкості суб'єктів господарювання. В

умовах зростаючої конкуренції та економічної нестабільності питання контролю дебіторської заборгованості набуває особливої актуальності.

Отже, для забезпечення належного контролю заборгованості підприємства використовують різні методи, що дозволяють оцінювати її рівень, аналізувати структуру та визначати ефективність управлінських рішень. Основні методи контролю розрахунків з покупцями наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Основні методи контролю розрахунків з покупцями

Метод	Характеристика
Аналіз дебіторської заборгованості	Передбачає оцінку строків погашення заборгованості, структури боргів та фінансового стану контрагентів
Фінансовий моніторинг покупців	Дозволяє вчасно виявити ризики неплатоспроможності та запровадити превентивні заходи
Автоматизація обліку дебіторської заборгованості	Використання спеціалізованих програмних продуктів для контролю заборгованості, нагадувань про прострочені платежі та ведення електронного документообігу
Встановлення кредитних лімітів	Визначення граничних сум заборгованості для кожного покупця залежно від його фінансового стану та історії платежів
Застосування факторингу та страхування дебіторської заборгованості	Передача боргів спеціалізованим фінансовим установам або страхування на випадок неплатоспроможності контрагентів

Джерело: систематизовано автором на основі [2; 5]

Отже, ефективний контроль розрахунків з покупцями базується на комплексному підході, що включає аналіз дебіторської заборгованості, фінансовий моніторинг контрагентів, автоматизацію облікових процесів, встановлення кредитних лімітів та використання механізмів факторингу і страхування. Поєднання цих методів дозволяє мінімізувати ризики неплатежів, підвищити фінансову дисципліну покупців та забезпечити стабільний рівень ліквідності підприємства. Однак для забезпечення їхньої результативності необхідно регулярно оцінювати ефективність управління дебіторською заборгованістю, що включає аналіз її динаміки, впливу на фінансовий стан підприємства та рівня повернення коштів.

Оцінка ефективності контролю дебіторської заборгованості здійснюється за допомогою таких показників:

- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості – відображає швидкість її погашення;
- середній період погашення заборгованості – визначає середню тривалість розрахунків з покупцями;

- рівень простроченої дебіторської заборгованості – показує частку боргів, термін погашення яких минув;
- питома вага безнадійної заборгованості – показує частку боргів, які не підлягають стягненню.

Зниження середнього періоду погашення заборгованості та рівня прострочених платежів свідчить про ефективне управління дебіторами. Зростання питомої ваги безнадійної заборгованості сигналізує про необхідність посилення контролю за покупцями та використання механізмів страхування або факторингу.

Отже, оцінка ефективності управління дебіторською заборгованістю є важливим інструментом фінансового менеджменту, що дозволяє забезпечити стабільність грошових потоків та мінімізувати ризики неплатежів. Регулярний аналіз відповідних показників і впровадження оптимізаційних заходів сприяє зміцненню фінансової дисципліни підприємства та підвищенню його конкурентоспроможності.

На основі оцінки ефективності можна розробити заходи для оптимізації управління дебіторською заборгованістю:

- впровадження жорсткішої кредитної політики, зокрема встановлення кредитних лімітів для контрагентів;
- використання сучасних програмних засобів для автоматизації моніторингу заборгованості;
- запровадження системи знижок за дострокову оплату та штрафних санкцій за прострочення платежів;
- використання факторингу та страхування дебіторської заборгованості для зниження ризиків.

Таким чином, контроль розрахунків з покупцями є важливим фактором фінансової стабільності підприємства. Використання ефективних методів контролю дебіторської заборгованості сприяє мінімізації ризиків, підвищенню ліквідності та забезпеченню безперебійного фінансування діяльності підприємства. Автоматизація обліку, застосування факторингу та страхування дебіторської заборгованості є перспективними напрямками вдосконалення контролю дебіторських розрахунків.

Список використаних джерел

1. Крупельницька І. Г. Дослідження сучасних особливостей обліку та контролю розрахунків з покупцями. *Науковий погляд: економіка та управління*, № 2 (82). 2023. С. 116-120. URL: <https://surl.li/awbvbw>
2. Непочатова В. С. Внутрішній контроль розрахунків з покупцями та замовниками. *Молодий вчений*. 2016. № 3. С. 134-138. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2016_3_35
3. Норд Г. Л., Цегельник Н. І. Розвиток бухгалтерського обліку розрахунків із покупцями та замовниками: особливості ведення господарської

діяльності в інтернет-середовищі. *Ефективна економіка*. 2018. № 9. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_9_38.

4. Степаненко О. І., Дубовик М. Ф. Аналіз дебіторської заборгованості, її вплив на фінансовий стан та ділову активність підприємства. *Проблеми системного підходу в економіці* : зб. наук. пр. / М-во освіти і науки України, Нац. авіац. ун-т ; [редкол.: С. Ф. Смерічевський (голов. ред.) та ін.]. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 2. С. 116–125.

5. Цегельник Н. І. Розрахунки сільськогосподарських підприємств з покупцями і населенням: оптимальні форми, облікові аспекти. *Облік і фінанси АПК*. 2012. №. 3. С. 76-80. URL: <https://surl.li/mjgiie>

6. Babich I., Sheludchenkova A., Borkovska V., Tsegelnik N., Grytsay O. Accounting and analysis of equipment overhaul costs. *Estudios de Economía Aplicada*. 2020. Vol 38, № 3 (1) URL: <http://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/article/view/4047>

Несвитний Р. М.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;

науковий керівник:

Пилипенко О. І.,

д.е.н., доцент,

професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;

Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

В умовах переходу України до міжнародних стандартів бухгалтерський облік має орієнтуватися на: оперативне забезпечення інформацією всіх суб'єктів управління; підготовку інформативної звітності для інвесторів і кредиторів. Одним із найважливіших чинників, які впливають на результати діяльності підприємства, є ефективна система управління основними засобами. Від її правильного функціонування залежить процес обліку, використання й оновлення основних засобів.

Значний внесок у розвиток теоретичних засад і концептуальних методичних підходів до вирішення проблем, пов'язаних із методикою обліку основних засобів на підприємствах України, зробили провідні економісти. Серед них варто відзначити таких вітчизняних учених, як О. Г. Агрес, М.І. Бондар, Т.А. Бутинець, Л.С. Новіченко, Л.О. Матвійчук, М.М. Могилова, О.І. Пилипенко, О.Ю. Редько, В.С. Семейон, С.В. Шульга, В.О. Шевчук. Неналежна увага до управління основними засобами на підприємстві призвела

до таких проблем: несвоєчасне впровадження новітніх технологій; моральний і фізичний знос основних засобів; нестача ресурсів і відсутність мотивів для оновлення засобів. Ефективне управління процесом обліку основних засобів на підприємстві є важливим через: необхідність оперативної та достовірної інформації для власників, кредиторів та інвесторів (як вітчизняних, так і закордонних); вплив на загальні результати діяльності підприємства, зокрема на його конкурентоспроможність.

Для суб'єкта господарювання необхідно впровадити цілісну систему управління та обліку основних засобів, яка включатиме: планування потреб в основних засобах; контроль за станом, рухом і використанням основних засобах; оцінку ефективності використання основних засобів.

Відображення операцій в обліку відповідно до міжнародних стандартів. На основі запропонованої системи (рис. 1) можна чітко структурувати процеси управління й обліку основних засобів, забезпечивши їх ефективність та прозорість.



Рис. 1 Схема управлінського обліку основних засобів на підприємстві для потреб менеджменту

Механізм управління та обліку основних засобів повинен забезпечувати: максимальну ефективність використання основних засобів; мінімізацію витрат на їх утримання та обслуговування. Система управління базується на елементах, які впливають на взаємовідносини між об'єктами управління або інформацію як ключовий елемент управлінської діяльності. Завдяки отриманій інформації здійснюється керівний вплив на процеси, що відбуваються в

системі, для досягнення запланованих цілей.

Складовими системи управління та обліку основних засобів на підприємстві є:

- цільова складова, яка полягає у формуванні сукупності цілей, на реалізацію яких спрямована управлінська діяльність. Її метою є підвищення ефективності виконання функцій системи управління основними засобами;

- функціональна складова, яка включає планування, організацію, контроль, аналіз і координацію;

- методологічна складова – це методи управління, що забезпечують виконання функціональних завдань. Включає економічні, організаційні, соціальні та технічні методи;

- інструментальна складова включає інформаційні засоби для впливу на об'єкт управління. Це управлінські рішення, повноваження, матеріально-технічні та енергетичні ресурси, що використовуються для досягнення цілей управління.

- технологічна складова – це підготовка, прийняття та виконання управлінських рішень. Технологічна складова забезпечує організований і послідовний процес управління основними засобами на підприємстві [2, с. 151].

Ефективна система управління та обліку основних засобів на підприємстві є цілісним комплексом, який охоплює цілі, функції, методи, інструменти та технології. Вона дозволяє досягти оптимального використання основних засобів, зменшити витрати на їх обслуговування і забезпечити виконання стратегічних завдань підприємства.

Важливим питанням у випадку організації підсистеми управлінського обліку на ТОВ «ТТСЕРВІС» є обрання правильного підходу до класифікації інформації.

Фасетний метод є зручним і перспективним підходом до класифікації об'єктів. Відповідно до наукових досліджень Л. О. Матвійчука, суть цього методу полягає у наступному: фасета — це характеристика або ознака класифікації, яка представлена у вигляді списку значень; фасетна класифікація – система, яка складається з переліку незалежних фасетів, кожна з яких містить значення певної ознаки [1, с. 50].

Отже, класифікація об'єктів може бути реалізована шляхом комбінації значень із різних фасетів, що дозволяє створювати гнучкі та зручні системи класифікації.

Перевагами фасетного методу є: незалежність фасетів дозволяє змінювати або доповнювати окремі характеристики без впливу на інші; простота структурування інформації та її адаптації до різних потреб; можливість застосування у різних галузях для класифікації складних об'єктів або явищ.

Фасетно-ієрархічний синтез є підходом, який поєднує фасетну класифікацію та елементи ієрархічної структури. Його основні принципи: неповторюваність ознак (кожна характеристика об'єкта має бути унікальною в межах класифікації); вибір суттєвих ознак (використовуються тільки ті

характеристики, які мають ключове значення для класифікації).

Такий підхід є доцільним для організації управлінського обліку основних засобів в аграрних підприємствах, оскільки: забезпечує зручність управління класифікованими об'єктами; полегшує прийняття рішень щодо ефективного використання основних засобів та дозволяє адаптувати облік до потреб автоматизації.

Список використаних джерел

1. Матвійчук Л. О. Фасетно-ієрархічна система управлінського обліку основних засобів аграрних підприємств. *Актуальні проблеми економіки, обліку, фінансів і права: збірник наукових праць міжнар. наук.- практ. конф.* (Полтава, 7 травня 2020 р.). у 10 ч. Полтава : ЦФЕНД, 2020. Ч. 3. С. 49–51.

2. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку та аналізу : монографія. Київ: КНЕУ, 2008. 224 с.

Онищенко М. О.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;

науковий керівник:

Мартинюк Г. П.,

к.е.н.,

старший викладач кафедри фінансів і кредиту;

Поліський національний університет (м. Житомир)

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Актуальність дослідження полягає в необхідності оцінки фінансового стану підприємства на основі звітності з метою ефективного управління фінансами та залучення інвестицій. У сучасних економічних умовах аналіз фінансової звітності відіграє ключову роль у забезпеченні конкурентоспроможності підприємств. Без якісного аналізу звітності керівництво компаній не може ухвалювати обґрунтовані рішення щодо стратегічного розвитку, оцінки інвестиційної привабливості та фінансової стабільності.

Фінансова звітність є основним джерелом інформації для оцінки фінансового стану підприємства. Вона містить ключову інформацію, яка дає змогу проаналізувати ліквідність, рентабельність, фінансову стійкість та платоспроможність суб'єкта господарювання.

Фінансовий стан підприємства – це сукупність показників, що характеризують рівень фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності та ефективності використання ресурсів. Разом з тим, Вдовенко І.С. в своїх наукових дослідженнях присвячених фінансовим механізмам забезпечення розвитку підприємств аграрного сектору, вказує що «фінансова звітність є базовим інструментом для ухвалення стратегічних і тактичних рішень керівниками компаній та інвесторами». [1]

Головними формами фінансової звітності вважають баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів та звіт про власний капітал. Як зазначає Дема Д.І., ці документи дозволяють здійснити комплексний аналіз фінансового стану та прогнозувати подальший розвиток компанії». [2]

Баланс показує співвідношення активів і пасивів, що дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства. Наприклад, якщо частка власного капіталу у балансі становить понад 50%, це свідчить про фінансову незалежність підприємства. Баланс також дозволяє визначити, наскільки ефективно підприємство використовує власні та позикові кошти.

Звіт про фінансові результати дає змогу визначити рівень прибутковості або збитковості діяльності. Наприклад, якщо чистий прибуток зріс на 15% порівняно з минулим роком, це є позитивним сигналом для інвесторів. Даний звіт також містить інформацію про витрати, собівартість продукції та рівень рентабельності.

Звіт про рух грошових коштів дозволяє оцінити джерела та напрями використання коштів, що допомагає прогнозувати платоспроможність підприємства. Наприклад, якщо основні грошові потоки надходять від операційної діяльності, це свідчить про ефективне управління фінансами.

Звіт про власний капітал допомагає визначити зміни у капіталі підприємства, зокрема його здатність до реінвестування прибутку. Зростання власного капіталу свідчить про позитивну динаміку розвитку компанії.

Як зазначає Дема Д. І. в наукових роботах щодо моделей організації діяльності спеціалізованих банків, «фінансовий стан є ключовим фактором конкурентоспроможності підприємства, адже саме він визначає можливість розвитку, залучення капіталу та виконання зобов'язань перед контрагентами» [2].

Таблиця 1

**Основні фінансові показники
аналізу фінансового стану підприємства**

Показник	Формула розрахунку	Економічна інтерпретація
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$(\text{Грошові кошти} + \text{Короткострокові фінансові інвестиції}) / \text{Поточні зобов'язання}$	Визначає можливість негайного погашення боргів (норма > 0,2)
Коефіцієнт фінансової стійкості	$\text{Власний капітал} / \text{Загальні активи}$	Показує рівень фінансової незалежності (оптимальне значення > 0,5)

Продовження таблиці 1

Рентабельність активів	Чистий прибуток / Загальні активи	Відображає ефективність використання активів (норма > 5%)
Коефіцієнт покриття боргів	Чистий прибуток / Загальні зобов'язання	Оцінює здатність підприємства обслуговувати борги (оптимальне значення > 1,5)

Джерело: [6]

Як зазначає Недільська Л.В., якісний аналіз звітності за фінансовими показниками сприяє ухваленню обґрунтованих управлінських рішень та розробці стратегій розвитку [4], а відтак, фінансова звітність являється інформативним порталом для розрахунку показників фінансової діяльності.

Об'єктом нашого дослідження виступають дані фінансової звітності Державної статистичної служби України. У таблиці нижче представлено ключові дані звітності підприємства що використовуються для обрахунку фінансових показників за 2020–2022 роки.

Таблиця 2

Ключові дані звітності підприємств що найчастіше використовуються для обрахунку фінансових показників за 2021–2023 роки

Показник	2021 рік	2022 рік	2023 рік	+/- 2023 від 2021
Чистий дохід від реалізації, тис. грн	45 694	50 286	53 912	+8 218
Собівартість реалізації, тис. грн	31 994	35 200	38 451	+6 457
Валовий прибуток, тис. грн	13 700	15 086	15 461	+1 761
Адміністративні витрати, тис. грн	14 729	13 529	12 987	-1 742

Джерело: [5]

Аналіз статистичних даних діяльності підприємницьких структур вказує: чистий дохід від реалізації за три роки зріс на 8 218 тис. грн, що свідчить про стабільне збільшення обсягів продажу. Валовий прибуток також продемонстрував позитивну динаміку, збільшившись на 1 761 тис. грн, що свідчить про ефективність операційної діяльності. Однак адміністративні витрати знизилися на 1742 тис. грн, що може бути наслідком оптимізації витрат або зміни стратегії управління ресурсами підприємств. Загалом, фінансові показники свідчать про позитивну динаміку розвитку підприємств.

Фінансова звітність є ключовим джерелом інформації для аналізу фінансового стану підприємств. Вона дозволяє оцінити рівень ліквідності, фінансової стійкості та ефективності використання ресурсів. Дослідження показало, що за останні три роки підприємства демонструють позитивну динаміку розвитку, що підтверджується зростанням чистого доходу та валового прибутку. Оптимізація адміністративних витрат свідчить про підвищення ефективності управління фінансами, що може сприяти підвищенню конкурентоспроможності підприємств. Аналіз фінансових показників допомагає керівництву приймати обґрунтовані рішення та адаптувати бізнес-

стратегії відповідно до змін у зовнішньому середовищі. Таким чином, фінансова звітність є незамінним інструментом для управління підприємством, що дозволяє своєчасно виявляти фінансові ризики та визначати напрямки подальшого розвитку. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на вдосконалення методів аналізу фінансових показників та інтеграцію цифрових технологій у процес обробки фінансової інформації

Список використаних джерел

1. Вдовенко І.С. Фінансові механізми забезпечення розвитку підприємств аграрного сектору економіки: особливості та недоліки. *Підприємництво та інновації*. 2020, №15. С. 88–92.
2. Дема Д.І. Модель організації діяльності спеціалізованих банків з позиції державних інтересів. *Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації: збірник тез IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. 2019. С. 94-97.
3. Недільська Л. В. Моделювання рівня соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах невизначеності. *Збірник праць учасників Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Фінансові інструменти регіонального розвитку»*. 2021. С. 50-54.
4. Косова Т.Д. Фінансова архітектура: потенціал розвитку для економіки, менеджменту, маркетингу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020, № 15-16 С. 10-16.
5. Офіційні фінансові звіти підприємств України за 2021–2023 роки. Державна служба статистики України, 2024. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>
6. FinAcademy. Показники фінансового аналізу: що дають, як порахувати, де знайти. URL: <https://finacademy.net/ua/materials/article/pokazateli-finansovogo-analiza-predpriyatiya>

Осьмірко А. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Зоріна О. А.,
д.е.н, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Облік імпорتنих операцій є важливою складовою частиною бухгалтерського обліку на підприємствах, які здійснюють міжнародну торгівлю. Це дозволяє забезпечити точне відображення витрат, пов'язаних із закупівлею товарів або послуг за кордоном, а також гарантує правильне застосування валютних курсів, митних зборів та податкових зобов'язань. Правильний облік імпорتنих операцій сприяє ефективному управлінню фінансами підприємства та забезпеченню законності його діяльності на міжнародному рівні.

Однак, облік імпорتنих операцій супроводжується низкою проблем та труднощів, які в свою чергу впливають на ефективність ведення бухгалтерського обліку. Однією з таких головних проблем є визначення митної вартості товарів, що є базою для нарахування податків та зборів. Неправильне документальне підтвердження складових митної вартості може призвести до фінансових санкцій та юридичних наслідків. Коливання валютних курсів також створюють значні труднощі, оскільки імпортні операції зазвичай здійснюються в іноземній валюті. Різке зростання або падіння курсу може суттєво вплинути на собівартість товарів, що в свою чергу ускладнює планування та бюджетування підприємства. Сучасна геополітична ситуація в Україні також додає додатковий рівень невизначеності, оскільки військовий стан і супутні ризики впливають на логістику, строки постачання та умови проведення операцій. Усі ці фактори в сукупності створюють серйозні виклики для підприємств, що займаються імпортом, і вимагають високого рівня кваліфікації спеціалістів, а також використання сучасних інформаційних систем для автоматизації обліку та своєчасного реагування на зміни в законодавстві та ринкових умовах.

Відповідно до п. 5 НП(С)БО 9 «Запаси», необхідно мати достовірну інформацію про вартість товару. У випадку, коли товар ще не пройшов митне оформлення, його остаточна первісна вартість залишається невідомою та може змінюватися. Вона стає точно відомою лише після завершення митного оформлення. Через цю особливість деякі підприємства приймають рішення оприбутковувати імпортовані товари за датою митного оформлення. Проте такий підхід суперечить принципам НП(С)БО та рекомендаціям Міністерства

фінансів України, оскільки передача ризиків і вигод може відбуватися раніше – у момент перетину кордону [1].

Для вирішення цієї проблеми без порушення облікових стандартів доцільно використовувати спеціальний субрахунок 287 «Товари в дорозі». Його застосування дозволяє:

- на дату переходу ризиків і вигод – відобразити товар на субрахунок 287 «Товари в дорозі»;

- на дату митного оформлення – перенести товар на відповідний рахунок (281 «Товари на складі», 282 «Товари в торгівлі») та скоригувати його первісну вартість відповідно до митних платежів та інших витрат [2].

Субрахунок 287 «Товари в дорозі» не передбачений стандартним Планом рахунків, однак його можна ввести самостійно. Це можливо шляхом затвердження відповідних змін у робочому плані рахунків або через відповідний наказ про облікову політику підприємства. У разі застосування такого підходу важливо враховувати не лише момент переходу ризиків і вигод, а й необхідність коригування вартості товару після розмитнення [2].

Відображення курсових різниць є важливим елементом бухгалтерського обліку імпорتنих операцій, оскільки коливання валютного курсу впливає на фінансовий результат підприємства. Банківські комісії при купівлі валюти та здійсненні платежів обліковуються у складі витрат підприємства. Оприбуткування товару до його митного оформлення здійснюється через використання субрахунку «Товари в дорозі». Митні платежі, включаючи ПДВ, відображаються у складі зобов'язань підприємства до їх сплати. Сплачений ПДВ при імпорті враховується у податковому кредиті. Вибір варіанту обліку оприбуткування товару залежить від того, за яким принципом підприємство веде облік – за датою передачі ризиків чи за датою митного оформлення. Використання правил Інкотермс дозволяє підприємству точно визначити момент переходу ризиків та вигод від постачальника до покупця. У разі оприбуткування за Інкотермс товар відображається на субрахунок «Товари в дорозі». Облік ПДВ на підставі митної декларації дозволяє підприємству отримати податковий кредит та зменшити податкові витрати. Варіант оприбуткування за датою митного оформлення передбачає визнання заборгованості постачальнику без використання рахунку «Товари в дорозі». У випадку взаємозаліку заборгованостей відбувається списання зобов'язань підприємства без додаткових рухів грошових коштів.

У разі передоплати першою подією є перерахування коштів постачальнику-нерезиденту, а товар оприбутковується пізніше. У разі післяплати першою подією є оприбуткування товару, а оплата постачальнику здійснюється пізніше. Мито та «імпортний» ПДВ враховуються через рахунок 377 (розрахунки з іншими дебіторами). Сплата імпортного ПДВ дає право на податковий кредит, що відображається через рахунок 641.1. [3].

Первісна вартість товару складається з:

- митної вартості товару (сума, визначена на дату митного оформлення);
- мита;

- витрат на митного брокера;
- витрат на міжнародні перевезення.

При передоплаті курсові різниці можуть виникати при зміні курсу між датою перерахування коштів і датою оприбуткування товару. При післяплаті курсові різниці виникають при зміні курсу між датою оприбуткування товару та фактичною оплатою постачальнику. Загалом, облік імпорту товарів залежить від способу оплати та валютного курсу.

Загалом, ефективний облік імпортних операцій вимагає від підприємств глибокого розуміння бухгалтерських стандартів, податкового законодавства та міжнародних правил торгівлі. Автоматизація процесів та застосування сучасних інформаційних систем сприятимуть підвищенню точності обліку та оптимізації управління фінансовими потоками.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text> (дата звернення: 24.03.2025).
2. Онищенко В. Імпорт товарів: бухгалтерський облік. *Головбух*. 2024. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7415-mport-tovarv-provodki> (дата звернення: 24.03.2025).
3. Податковий кредит. *Головбух*. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7215-podatkoviy-kredit-z-pdv> (дата звернення: 24.03.2025).

Палямар М. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Овсюк Н. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

РОЛЬ СУБРАХУНКІВ В ОБЛІКУ БУДІВЕЛЬ ТА СПОРУД НА ПІДПРИЄМСТВАХ

Субрахунки відіграють важливу роль в обліку будівель та споруд та підприємствах, забезпечуючи детальне відображення інформації про активи, витрати та зобов'язання, пов'язані з будівництвом та експлуатацією будівельних об'єктів. Вони дозволяють більш точно контролювати та аналізувати фінансові операції, пов'язані з будівництвом та утриманням будівель і споруд, а також формувати фінансову та податкову звітність.

Субрахунок 103 "Будинки та споруди" застосовуються в бухгалтерському обліку для обліку наявності та руху будинків, споруд. Він забезпечує детальний облік будівель та споруд, що дозволяє підприємству спостерігати та оцінювати стан своїх нерухомих активів. Це сприяє ефективному управлінню активами, плануванню витрат на їх утримання та модернізацію, а також забезпечує точне відображення інформації у фінансовій звітності підприємства. Цей субрахунок є частиною рахунку 10 "Основні засоби", які призначені для обліку й загальної дані про присутність та рух власних або одержаних на умовах фінансової оренди об'єктів [1].

Якщо підприємство купує будівлю чи споруду, проводка відображається: Дебет 631 та Кредит 311 «Рахунок в банку», потім Дт 152 Кт 631, а після введення в експлуатацію Дт 103 Кт 152. Під час будівництва проводка відображається наступним чином: Дебет 152 «Придбання (виготовлення) ОЗ», та за Кредитом 201 «Виробничі запаси» (якщо будівництво виконується за особисті матеріали). При перенесенні будівництва в експлуатацію відбувається проводка: Дебет 103 «Будинки та споруди», та за Кредитом 152 «Придбання (виготовлення) ОЗ».

Функціональне призначення будинків та споруд визначає значну роль у житті людей та впливає на економічний, соціальний та культурний розвиток суспільства (рис.1).



Рис.1. Класифікація будинків та споруд за функціональним призначенням

Правильне розподілення та використання цих об'єктів сприяє ефективності діяльності підприємств та комфортному функціонуванню суспільства. *Залежно від їх призначення, вони поділяються на:*

1. *Виробничі будинки та споруди:* забезпечує потреби у виробничій діяльності. До неї входять приміщення цехів, майстерень, складів та інших об'єктів.

2. *Адміністративні будівлі:* призначені для організації управлінських та адміністративних функцій підприємств і установ.

3. *Житлові будинки:* забезпечують умови для проживання людей.

4. *Соціально-культурні об'єкти:* належать будинки та споруди, призначені для освітніх, медичних, культурних і спортивних потреб.

5. *Сільськогосподарські споруди:* призначені для потреб аграрного сектору, як теплиці, ферми, приміщення для зберігання зерна або утримання тварин.

6. *Інженерні споруди:* включають інфраструктурні об'єкти, такі як мости, тунелі, дамби та системи водопостачання.

Облік первісної вартості на субрахунку 103 – це сума витрат, понесених підприємством для придбання, будівництва або створення будівель і споруд до моменту їх введення в експлуатацію. Вона включає: витрати на купівлю або будівництво; транспортні витрати на доставку; витрати на встановлення та монтаж; мито, податки; інші витрати, пов'язані з підготовкою об'єкта до використання [2].

При амортизації будівель і споруд, відбувається систематичне розподілення вартості будівель і споруд протягом строку їх корисного використання. Здійснюється за декількома методами: прямолінійний метод, кумулятивний метод, зменшення залишкової вартості, виробничий та прискореного зменшення залишкової вартості. Але як зазначає Д.В. Половинець: «Знос (амортизація) тимчасових (нетитульних) споруд і

пристроїв нараховують одним із методів, прийнятих для основних засобів. Найдоцільнішим, на нашу думку, у цьому випадку є прямолінійний метод» [3]

Висновок: Застосування субрахунків, зокрема субрахунку 103 "Будинки та споруди", дозволяє підприємствам ефективно відстежувати стан нерухомих активів, планувати витрати на їх утримання та модернізацію, а також забезпечує формування точної фінансової та податкової звітності. Правильне ведення бухгалтерського обліку з використанням субрахунків сприяє оптимізації управління основними засобами та покращенню обліку фінансового стану підприємства.

Список використаних джерел

1. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: затв. наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 1999 р. № 291. (дата звернення: 08.03.2025)
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7. Основні засоби : наказ Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 р. Наказ № 92. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00> (дата звернення: 08.03.2025)
3. Половинець Д. В. Особливості обліку тимчасових будівель та споруд у будівництві. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2020. Вип. 4. С. 179. (дата звернення: 08.03.2025)

Пухличенко І. Ю.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Василюк М. М.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

ДОТРИМАННЯ ЕТИЧНИХ НОРМ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВПЛИВУ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БУХГАЛТЕРІВ

Протягом століть роль бухгалтера змінювалася, пристосовуючись до нових економічних реалій та технологічного прогресу. Сучасний бухгалтер – це висококваліфікований спеціаліст, який володіє знаннями в галузях фінансів, права, аналітики та інформаційних технологій. Завдяки автоматизації облікових процесів, професія бухгалтера стає більш стратегічною, зосереджуючись на прогнозуванні й аналізі даних, що робить її незамінною учасницею у процесі прийняття важливих рішень. Виступаючи як посередник між бізнесом, державою та суспільством – забезпечує прозорість фінансової звітності. Висока відповідальність цієї професії зумовлює потребу дотримання чітких етичних норм, які гарантують довіру до результатів фінансової діяльності.

Етичні норми слід розглядати як сукупність принципів, що регулюють поведінку фахівців у процесі їхньої професійної діяльності. Для бухгалтерів, як і для багатьох інших професій, етика є основою, яка забезпечує довіру до результатів їхньої роботи [3].

Дотримання етичних норм відіграє ключову роль, основні її аспекти включають:

- *об'єктивність і неупередженість:* бухгалтер має уникати конфлікту інтересів, діяти чесно та незалежно від тиску з боку керівництва чи клієнтів;
- *конфіденційність:* збереження комерційної таємниці та фінансових даних клієнтів є обов'язковим, щоб уникнути неправомірного використання інформації;
- *чесність і відповідальність:* бухгалтер не повинен спотворювати фінансові показники чи приховувати важливі дані, оскільки це може призвести до правових наслідків (юридичної відповідальності) та втрати довіри до професії;
- *компетентність і професіоналізм:* постійне підвищення кваліфікації та дотримання законодавчих змін допомагає забезпечити якісне виконання облікових функцій;
- *дотримання законодавства та професійних стандартів:* бухгалтер має працювати відповідно до національних норм і міжнародних стандартів, які

були розроблені Міжнародною федерацією бухгалтерів (IFAC) і включають такі основні принципи, як *чесність, об'єктивність, професійна компетентність, належна ретельність, конфіденційність та професійна поведінка* [1].

На наш погляд, основними факторами, що спричиняють недотримання бухгалтерами етичних принципів є:

- недостатня обізнаність бухгалтерів із положеннями Кодексу професійної етики, його основними принципами та концептуальними засадами: брак теоретико-методологічної бази щодо етичної поведінки знижує якість бухгалтерських послуг. У результаті окремі дії бухгалтери можуть виконувати інтуїтивно, що не завжди відповідає етичним нормам;

- відсутність ефективної системи контролю за дотриманням етичних принципів та механізмів реагування на їх порушення: відсутні дієві заходи для запобігання та покарання порушень;

- брак осуду з боку професійної спільноти за порушення кодексу: через це професійна етика втрачає свою роль як обов'язкової системи норм, а також знижується мотивація до протидії загрозам порушення етичних стандартів.

Відзначимо, що попри чітко визначені стандарти, фахівці часто стикаються із ситуаціями, коли етичні принципи перебувають під загрозою. Вони реалізуються через постійний контроль своїх дій щодо відповідності етичним стандартам. Бухгалтери повинні відмовлятися від виконання завдань, що суперечать закону чи професійним нормам, навіть якщо цього вимагає роботодавець. У складних ситуаціях вони можуть звертатися за консультацією до професійних організацій, які надають підтримку у вирішенні етичних дилем.

В Україні існують кілька професійних організацій, які надають підтримку бухгалтерам та аудиторам у вирішенні етичних питань:

1. *Федерація професійних бухгалтерів та аудиторів України (ФПБАУ)*: громадська професійна організація, створена в червні 1996 року. ФПБАУ представлена у всіх регіонах України та є найчисельнішою професійною організацією бухгалтерів та аудиторів країни. Вона представляє професію на міжнародному рівні, будучи членом Міжнародної федерації бухгалтерів.

2. *Палата аудиторів і бухгалтерів України (ПАБУ)*: громадська спілка, створена у серпні 2016 року з метою підвищення статусу бухгалтерської та аудиторської професій в Україні. ПАБУ сприяє реформуванню системи обліку й аудиту, поглибленню довіри до професії та підвищенню рівня компетентності фахівців.

3. *Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД*: організація, яка об'єднує фахівців для спільного вирішення професійних питань, включаючи етичні дилеми. Метою діяльності організації є розвиток професійного бухгалтерського обліку та аудиту, підвищення суспільної довіри до цих видів діяльності та досягнення міжнародного рівня підготовки фахівців [2].

Ці організації надають своїм членам консультації, організовують навчальні заходи та забезпечують ресурси для підтримки у вирішенні етичних питань, що виникають у професійній діяльності. Етична поведінка бухгалтера не лише зміцнює репутацію самого фахівця, а й сприяє стабільності бізнесу та економіки загалом. Крім того, важливо забезпечувати прозорість процесів, ретельно документуючи всі дії, щоб уникнути звинувачень у приховуванні інформації або недобросовісності.

Бухгалтер повинен надавати професійні послуги з високим рівнем ретельності, компетентності та відповідальності. Він зобов'язаний постійно вдосконалювати свої знання та навички, щоб забезпечити клієнтам або роботодавцям якісні та актуальні професійні послуги, що відповідають сучасним змінам у законодавстві та методології ведення обліку. Дотримання етики в бухгалтерії та аудиті залишається запорукою надійності фінансової системи та економічної стабільності.

Таким чином, дотримання етичних принципів є ключовим фактором у збереженні довіри суспільства до професії бухгалтера, що своєю чергою, сприяє стабільності підприємств та їх економічному розвитку. Це свідчить про те, що професійна етика не може бути проігнорована або відсунута на другий план, а повинна стати невід'ємною складовою підготовки та професійного зростання кожного бухгалтера. Фахівці цієї сфери мають усвідомлювати важливість етичних норм у своїй діяльності та вміти застосовувати їх на практиці. Це сприятиме підвищенню якості фінансової звітності, запобіганню шахрайству та недоброчесним діям, а також збереженню суспільної довіри до бухгалтерської професії.

Список використаних джерел

1. Міжнародний кодекс етики професійних бухгалтерів (включаючи Міжнародні стандарти незалежності). Видання 2022 року. URL:https://ifacweb.blob.core.windows.net/publicfiles/2024-06/2021%20IESBA%20HB_Ukrainian_Secure.pdf С. 23-24
2. Професійна організація аудиторів, бухгалтерів та викладачів ОКД <https://abv.org.ua/about-abv>
3. Василюк М.М., Пухличенко І.Ю. Етичні норми у професії бухгалтера. *Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції (15 жовтня 2024 р.)*. Київ, Інтерсервіс, 2024. Частина 1. С. 389-391. <https://ir.nasoa.edu.ua/bitstreams/64ed47af-3dac-4b76-899a-c8763c7472f5/download>

Шобей Г. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Куцик П. О.,
д.е.н., професор, ректор;
Львівський торговельно-економічний університет

ВПЛИВ НАПРЯМІВ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ В ІНТЕРНЕТ-ТОРГІВЛІ НА ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНУ СИСТЕМУ СУБ'ЄКТА БІЗНЕСУ

Зростання популярності онлайн-торгівлі вимагає детального аналізу та вивчення специфіки обліку доходів і результатів діяльності суб'єктів бізнесу через мережі Інтернет. Для суб'єктів такого бізнесу важливим є створення чіткої підсистеми обліку доходів і фінансових результатів, що дозволить ефективно управляти фінансовими потоками і здійснювати постійний моніторинг його діяльності. Генерація доходів від торговельної діяльності є основою для покриття витрат, пов'язаних із веденням бізнесу, та забезпечує фінансову стабільність і чітку стратегію подальшого розвитку підприємства.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід", дохід від реалізації товарів визнається тільки за умови передачі покупцю всіх ризиків і вигод, пов'язаних із правом власності на товар [1]. Це особливо важливо для Інтернет-торгівлі, де процес передачі товару не завжди здійснюється безпосередньо на місці покупки.

П. О. Куцик, Р. А. Марценюк і О. В. Грищенко визначають дохід як основну мету та кінцевий фінансовий результат підприємницької діяльності, що є найважливішим показником ефективності роботи підприємства. Дохід є джерелом фінансування для розширеного відтворення та для покриття матеріальних і соціальних потреб колективу [2; 3].

Враховуючи зазначене, доходи суб'єкта інтернет-торгівлі є основою для розвитку його діяльності, що дає змогу забезпечувати: формування прибутку, який служить є джерелом розширеного відтворення; покриття здійснених витрат, пов'язаних з діяльністю; сплати податків, як складової суспільного капіталу.

При визнанні доходів від реалізації товарів через інтернет-магазини необхідно дотримуватись вимог, встановлених пунктом 8 НП(С)БО 15 "Дохід". Згідно з цими вимогами, дохід від продажу продукції (товарів чи інших активів) визнається за наявності таких умов: по-перше, покупцеві мають бути передані ризики та вигоди, що стосуються прав власності на товар; по-друге, підприємство не повинно здійснювати подальше управління чи контроль за реалізованим товаром чи активами; по-третє, сума доходу має бути достовірно визначена; і, нарешті, є впевненість, що операція призведе до збільшення економічних вигід підприємства, при цьому витрати, пов'язані з операцією,

також повинні бути достовірно визначені.

Залежно від способу доставки товару покупцеві момент виконання зазначених умов буде відрізнятися. Приміром, у разі самовивозу товару з точки видачі або при доставці товару власним кур'єром дохід в Інтернет-магазині виникатиме в момент передавання товару покупцеві. А у випадку доставки товарів кур'єрською службою чи поштою – дохід слід визнавати після отримання документів, що підтверджують передавання товарів покупцеві. Одночасно з визнанням доходу відображаємо й собівартість відповідних товарів.

В інтернет-магазині, який працює з реалізацією товарів через різні способи доставки, доходи можуть бути отримані з різних напрямів, які систематизовано нами у табл. 1.

Результати дослідження свідчать, що напрямки діяльності на кожному суб'єкті господарювання можуть змінюватися залежно від специфіки конкретного інтернет-магазину та його стратегії. Виходячи з результатів дослідження, пропонуємо доповнити існуючу класифікацію доходів від торговельних операцій в мережі Інтернет додатковою класифікаційною ознакою: напрями реалізації товарів. Це дозволить побудувати систему обліку на досліджуваних підприємствах, орієнтуючись на окремі бізнес-процеси.

Таблиця 1

Напрямки формування доходів в Інтернет-торгівлі

Назва напрямку	Характеристика
Продаж товару	основний дохід інтернет-магазину, який генерується через продаж товарів. Може включати різноманітні товарні категорії відповідно до специфіки бізнесу
Вартість доставки товару	якщо Інтернет-магазин надає послуги доставки, то вартість доставки може становити окрему складову доходів. Клієнти можуть платити за різні види доставки, залежно від обраного ними варіанту
Додаткові послуги	інтернет-магазин може надавати різноманітні додаткові послуги, такі як подарункова упаковка, послуги монтажу або індивідуалізації товарів
Бонуси та програма лояльності	інтернет-магазин може запроваджувати програми лояльності, які стимулюють повторні покупки та збільшують середній чек
Партнерські програми	укладання партнерських угод із сторонніми компаніями для отримання комісійних від продажу їхніх товарів чи послуг

Джерело: складено на підставі проведеного дослідження

На нашу думку, введення цієї класифікаційної ознаки сприятиме ефективнішій організації системи обліково-аналітичного інформаційного забезпечення управлінської системи. Це дозволить формувати достовірну інформацію та оперативно реагувати на зміни в структурі доходів за напрямками продажу товарів, а також забезпечить належний внутрішній контроль та

оперативний аналіз.

Згідно з результатами дослідження, пропонуємо використовувати інтегрований підхід до робочого плану рахунків управлінського обліку, відкриваючи аналітичні рахунки, що враховують особливості діяльності та визначені нами класифікаційні ознаки. Для цього в робочому плані рахунків до рахунка 702 "Дохід від реалізації товарів" можна додати такі аналітичні рахунки: 7021 "Дохід від реалізації товарів через інтернет-магазин"; 7022 "Дохід від реалізації товарів через соціальні мережі"; 7023 "Дохід від реалізації товарів на сайті оголошень"; 7024 "Дохід від реалізації товарів через дропшипінг".

Таким чином, зазначаємо, що ефективний облік доходів від Інтернет-торгівлі є ключовим для стабільного функціонування та розвитку суб'єкта підприємницької діяльності. Врахування різних напрямів реалізації товарів, таких як інтернет-магазин, соціальні мережі, сайти оголошень і дропшипінг, дозволить побудувати ефективну систему обліку та аналізу доходів. Впровадження класифікації доходів за напрямками продажу допоможе своєчасно реагувати на зміни в структурі доходів і забезпечити належний внутрішній контроль. Розробка інтегрованого підходу до плану рахунків управлінського обліку стане основою для оптимізації фінансових потоків підприємства.

Список використаних джерел

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 "Дохід". URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0860-99>.
2. Куцик П. О., Грищенко О. В. Облік доходів від прокату майна: організаційні аспекти. Економіка та суспільство. 2023. № 49. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/2304> DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-21>
3. Куцик П. О., Р. А. Марценюк. Облік і оподаткування транспортно-експедиційної діяльності: теоретико-методичні аспекти. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації. 2020. Випуск 1. С. 118-129.
4. Куцик П. О. Аналітичне забезпечення управління формуванням фінансових результатів суб'єктів бізнесу / П. О. Куцик, Р. М. Воронко, К. І. Редченко, О. С. Воронко // *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. № 62, 2021. С. 4-11. DOI: 10.36477/2522-1205-2021-62

СЕКЦІЯ 2

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ

Гринюк І. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Зоріна О. А.,
д.е.н., доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м.Київ)

ТРАНСФЕРНЕ ЦІНОУТВОРЕННЯ: ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

Тривала проблема ухилення від сплати податків в Україні набула загальнонаціональних масштабів. Міжнародні корпорації нерідко застосовують механізм трансфертного ціноутворення для зменшення податкового навантаження. Незважаючи на численні спроби аналізу цього питання, зловживання трансфертним ціноутворенням з метою ухилення від податків з боку транснаціональних корпорацій та промислово-фінансових груп залишається відносно новим і недостатньо вивченим явищем для української економіки. Доцільно розглянути досвід сусідніх країн та рекомендації Організації економічного співробітництва та розвитку щодо протидії ухиленню від сплати податків.

Основною причиною використання компаніями трансфертних цін є перенесення податкового навантаження на пов'язану особу, розташовану в країні з більш сприятливим податковим режимом. Транснаціональні корпорації використовують цю стратегію, розміщуючи дочірні компанії в офшорних зонах і здійснюючи експортно-імпортні операції, які іноді існують лише на папері, без фактичного переміщення товарів через кордон. Виявлення таких фіктивних операцій є складним завданням, особливо в умовах воєнних дій, коли фізична перевірка на кордоні ускладнена. В результаті прибуток від цих операцій осідає в офшорних зонах і може бути репатрійований в країну у вигляді іноземних інвестицій, не компенсуючи державі втрачені податкові надходження від експортно-імпортних операцій. Згідно з даними Державної податкової служби України, трансфертне ціноутворення є одним з основних інструментів ухилення від сплати податків транснаціональними корпораціями. Це призводить до значних втрат бюджету та спотворює конкуренцію на внутрішньому ринку. [1]

Міжнародні експерти, зокрема ОЕСР, наголошують на необхідності посилення контролю за трансфертним ціноутворенням та впровадження міжнародних стандартів для боротьби з ухиленням від сплати податків. [2]

Тіньова економіка в Україні становить значну частку від офіційного ВВП, причому індекс тіньової економіки не повністю відображає негрошові операції. Необхідно зосередити зусилля на запобіганні відтоку капіталу за кордон. Одним з інструментів, що сприяють цьому, є державний контроль за трансфертним ціноутворенням. Під час воєнного стану податкові перевірки, зокрема щодо трансфертного ціноутворення, призупинені. Також призупинено строки подання заперечень до актів перевірок та оскарження податкових повідомлень-рішень. Воєнні дії ускладнюють контроль за трансфертними цінами, що сприяє зростанню тіньової економіки. Контроль за трансфертним ціноутворенням має специфічні особливості. Законодавче регулювання податкового контролю за відповідністю умов контрольованих операцій принципу "витягнутої руки" передбачає моніторинг контрольованих операцій та проведення перевірок платників податків. Незважаючи на значні масштаби відтоку фінансових ресурсів з економіки та поширення практики державного регулювання трансфертного ціноутворення у світі, в Україні ефективна система контролю не запроваджена. Відсутність чітких правил трансфертного ціноутворення та механізмів контролю дозволяє транснаціональним корпораціям та промислово-фінансовим групам безперешкодно виводити додану вартість з української економіки з метою ухилення від оподаткування та накопичення активів за кордоном. При складанні звітності з трансфертного ціноутворення необхідно враховувати, що після скасування воєнного стану платники податку, які використовували спрощену систему оподаткування з фіксованою ставкою, автоматично повертаються до попередньої системи оподаткування. За даними Міністерства фінансів України, воєнний стан суттєво ускладнив контроль за трансфертним ціноутворенням, що створює додаткові ризики для бюджету. [3] Експерти наголошують на необхідності розробки ефективних механізмів контролю за трансфертним ціноутворенням в умовах воєнного стану та після його завершення. [4]

Проблема ухилення від сплати податків через зловживання трансфертним ціноутворенням є глобальною, і багато країн активно шукають шляхи її вирішення. *Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) відіграє ключову роль у розробці міжнародних стандартів та рекомендацій у цій сфері:*

1. Рекомендації ОЕСР щодо протидії BEPS

План дій ОЕСР щодо протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування (BEPS) містить 15 пунктів, спрямованих на боротьбу з агресивним податковим плануванням. Особлива увага приділяється трансфертному ціноутворенню, зокрема питанням визначення ринкового рівня цін у контрольованих операціях, розподілу прибутку між пов'язаними особами та запобігання штучному уникненню статусу постійного представництва.

2. Досвід країн ЄС

Країни Європейського Союзу активно впроваджують рекомендації ОЕСР у своє національне законодавство. Директива ЄС щодо адміністративного співробітництва у сфері оподаткування (DAC) передбачає автоматичний обмін інформацією між податковими органами країн-членів, що дозволяє виявляти випадки зловживання трансфертним ціноутворенням.

3. Практичні аспекти застосування принципу "витягнутої руки"

Принцип "витягнутої руки" є основою трансфертного ціноутворення, що вимагає, щоб ціни в контрольованих операціях відповідали цінам, які б встановили незалежні сторони в порівнянних умовах. На практиці застосування цього принципу є складним завданням, що вимагає проведення детального аналізу ринку та вибору відповідних методів визначення ринкового рівня цін.

Якщо підсумувати все вищесказане, то ситуація виходить досить тривожна, особливо в умовах війни. З одного боку, ми бачимо, як компанії роками користуються лазівками в законодавстві, щоб мінімізувати свої податкові виплати через трансфертне ціноутворення. І це не просто якісь там дрібні фірми, а великі гравці, міжнародні корпорації. З іншого боку, війна ще більше ускладнила контроль за цими процесами. Податкові перевірки зараз фактично заморожені, а тіньова економіка, і без того немаленька, може ще більше розростися. Очевидно, що після нашої перемоги та стабілізації ситуації в країні нам доведеться дуже серйозно взятися за це питання. Потрібно не просто повернутися до довоєнних правил, а й переглянути їх, враховуючи міжнародний досвід, особливо рекомендації ОЕСР та практику країн ЄС. Автоматичний обмін інформацією, чіткіші правила визначення ринкових цін, посилення контролю – це лише деякі кроки, які необхідно буде зробити. Звісно, це непросте завдання, яке потребуватиме злагодженої роботи багатьох органів влади, експертів та бізнесу. Але якщо ми хочемо побудувати сильну та справедливую економіку, де кожен платить свою частку податків, то без ефективної боротьби зі зловживаннями у сфері трансфертного ціноутворення нам не обійтися. І починати думати про це потрібно вже зараз, щоб бути готовими до дій після закінчення війни.

Список використаних джерел

1. Державна податкова служба України. URL: <https://tax.gov.ua/>
2. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). План дій BEPS. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/>
3. Міністерство фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk>
4. Документація з трансфертного ціноутворення (ТЦУ) – Rates.fm. URL: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/dokumentaciya-z-transfertnogo-cinoutvorenniya/>
5. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР). План дій BEPS. URL: <https://www.oecd.org/tax/beps/>
6. Директива Ради 2011/16/ЄС від 15 лютого 2011 року про адміністративну співпрацю у сфері оподаткування та скасування Директиви

77/799/ЄЕС. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02011L0016-20180101>

7. Міністерство Фінансів України. Трансфертне ціноутворення. URL: https://mof.gov.ua/uk/transfer_pricing-834

8. Документація з трансфертного ціноутворення (ТЦУ) - Rates.fm. URL: <https://rates.fm/ua-uk/expert-opinion/dokumentaciya-z-transfertnogo-cinoutvorenniya/>

Домбрич К. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Чабанюк О. М.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування;
Львівський торговельно-економічний університет (м. Львів)
с.н.с. лабораторії товарознавчих та економічних досліджень;
Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз
Міністерства юстиції України (м. Львів)

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОДАТКІВ ТА ЗАВДАННЯ ОБЛІКУ РОЗРАХУНКІВ З БЮДЖЕТОМ

Податки є важливим елементом фінансової системи держави, виконуючи як фіскальні, так і регулятивні функції. Їх економічна суть полягає в забезпеченні стабільних надходжень до державного бюджету для виконання соціальних, економічних і політичних завдань держави, а також у впливі на економічну поведінку суб'єктів господарювання.

Податки – це обов'язкові, безповоротні платежі, що стягуються державою з фізичних і юридичних осіб у законодавчо встановлених розмірах і порядку. Головною характеристикою податку є його обов'язковість, яка закріплена на законодавчому рівні. Податки не мають цільового характеру, тобто їх сплата не пов'язана із безпосереднім отриманням конкретних благ або послуг з боку держави [1]. Вони слугують головним джерелом наповнення бюджету, необхідного для функціонування держави.

Податки відіграють важливу роль як інструмент державного регулювання економіки. Через систему оподаткування держава може впливати на розвиток певних галузей економіки, стимулювати або стримувати виробничу діяльність, регулювати інвестиції та споживання. [2-3]. Наприклад, пільгове оподаткування стимулює розвиток пріоритетних галузей, тоді як високі ставки податків можуть стримувати споживання небажаних товарів (акцизи на алкоголь, тютюн тощо).

Високі ставки податків на прибуток можуть зменшувати зацікавленість у розширенні виробництва або знижувати інвестиційну активність. Навпаки, податкові пільги сприяють розвитку бізнесу, інновацій та модернізації виробництва. Податки впливають на ціну товарів і послуг. Наприклад, податок на додану вартість (ПДВ) збільшує кінцеву вартість товару для споживача, що може впливати на зменшення попиту.

Податки є основним механізмом перерозподілу національного доходу. Через систему оподаткування держава акумулює кошти з високодохідних суб'єктів і направляє їх на фінансування соціальних програм, таких як освіта, охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, допомога малозабезпеченим [4-5]. Такий перерозподіл спрямований на зменшення соціальної нерівності та забезпечення справедливості доступу до базових послуг для всіх громадян.

Облік розрахунків з бюджетом відіграє важливу роль у забезпеченні ефективного фінансового управління підприємствами та організаціями. Його завдання спрямовані на дотримання податкового законодавства, забезпечення прозорості фінансових операцій та уникнення податкових ризиків. Розглянемо основні завдання обліку розрахунків з бюджетом.

1. Визначення обліку як системи збору, реєстрації та узагальнення інформації про податкові зобов'язання. Одним із ключових завдань обліку є організація систематизованого збору даних про податкові зобов'язання підприємства. Це передбачає реєстрацію операцій, пов'язаних із нарахуванням, декларуванням і сплатою податків. Облік дозволяє формувати повну й актуальну інформацію про розрахунки з бюджетом, яка є основою для прийняття управлінських рішень.

2. Забезпечення точності та своєчасності сплати податків до бюджету. Важливим завданням обліку є точне визначення сум податкових зобов'язань відповідно до чинного законодавства. Це включає своєчасний розрахунок і сплату податків, що дозволяє уникнути нарахування штрафних санкцій, пені та інших негативних наслідків для підприємства. Правильний облік забезпечує фінансову дисципліну і сприяє виконанню зобов'язань перед державою.

3. Контроль за виконанням податкових зобов'язань та їх відповідністю законодавству. Облік розрахунків з бюджетом виконує функцію контролю, яка передбачає перевірку правильності нарахування та сплати податків. Завданням є також моніторинг відповідності дій підприємства податковому законодавству. Це допомагає уникати податкових правопорушень і забезпечує належний рівень податкової звітності.

4. Виявлення помилок, недоплат та зайвих платежів. Система обліку дозволяє своєчасно виявляти помилки у розрахунках, які можуть призвести до недоплати або переоплати податків. Завдання обліку полягає у мінімізації подібних ситуацій шляхом проведення регулярних перевірок, аналізу розрахунків і внесення коригувань до податкової звітності. Це дозволяє оптимізувати фінансові ресурси підприємства.

5. Важливість обліку для формування фінансової звітності підприємств і організацій. Облік розрахунків з бюджетом є важливим джерелом інформації

для складання фінансової звітності. Податкові зобов'язання та платежі відображаються у звітних документах підприємства, які є основою для аналізу його фінансового стану. Правильний облік сприяє формуванню достовірної звітності, що необхідна для прийняття управлінських рішень, залучення інвесторів і забезпечення відповідності стандартам бухгалтерського обліку.

Таким чином, завдання обліку розрахунків з бюджетом охоплюють усі аспекти взаємодії підприємства з податковою системою: від реєстрації операцій і формування звітності до контролю та аналізу розрахунків. Належно організований облік сприяє дотриманню законодавчих вимог, підвищує ефективність фінансового управління і забезпечує прозорість діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Лобода Н. О., Чабанюк О. М., Сенишин Б. Б. Податковий контроль у структурі фіскальної політики (функціональний аспект). Бізнес Інформ. 2021. № 3. С. 148-155. URL: <http://jnas.nbuiv.gov.ua/article/UJRN-0001261167>
2. Мединська Т. В., Чабанюк О. М. Єдиний податок: оподаткування, облік і звітність. Київ : Алерта, 2012. 188 с.
3. Чабанюк О. М., Мединська Т. В. Спрощена система оподаткування: загальні положення, облік і звітність: Навчально-практичний посібник. Київ : Алерта, 2013. 208 с.
4. Мединська ТВ, Чабанюк ОМ. Спеціальні податкові режими: загальні положення, облік і звітність. Київ : Алерта. 2017.
5. Чабанюк О. М. Аспекти проведення досліджень у сфері оподаткування. Глобалізація та розвиток інноваційних систем: тенденції, виклики, перспективи 243 [Електронне видання] : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 березня 2024 р. / Держ. біотехнологічний ун-т. Харків, 2024. 565 с. С. 428–431.
6. Vladimir Panchenko, Svitlana Dombrovska Maksym Samchyk Nataliia Mykhailiyk Odarka Chabaniuk 2022.Modern Management Technologies in the System of Ensuring the Security in the Context of Socio-Economic Development and the Digital Economy.IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, VOL.22 No.3, March 2022 URL: http://ijcsns.org/07_book/html/202203/202203027.html.

Трембовецька Є. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Зоріна О. А.,
д.е.н, доцент,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

МИТНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТА КОНТРОЛЬ ІМПОРТНИХ ОПЕРАЦІЙ

Митне регулювання в Україні здійснюється на основі Митного кодексу, національних законів та міжнародних угод. Україна має можливість вступати в митні союзи з іншими державами [1]. *У міжнародній практиці митне регулювання розподіляється на чотири рівні:*

1. Зона вільної торгівлі. У рамках цієї зони країни-учасниці скасовують митні обмеження між собою, залишаючи їх лише щодо третіх країн. Прикладом такої зони є Європейська асоціація вільної торгівлі (ЄАВТ), створена у 1960 році. Митний союз. У межах митного союзу країни скасовують усі обмеження у торгівлі між собою і встановлюють єдину систему зовнішніх торговельних бар'єрів. Європейська спільнота є прикладом митного союзу.

3. Спільний ринок. Окрім вільної торгівлі, на цьому рівні країни-учасниці забезпечують свободу переміщення всіх факторів виробництва, включаючи робочу силу та капітал.

4. Повний економічний союз. У цьому союзі країни узгоджують свою економічну політику [1].

Зовнішньоекономічні зв'язки виникають та реалізуються під впливом різноманітних регуляторів, серед яких можна виокремити економічні, адміністративні та організаційно-правові механізми. Фактори сприяють формуванню зв'язків і спрямовують їх розвиток у єдину, ефективну політико-економічну систему, яка забезпечує захист як державних інтересів, так і інтересів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Класифікація заходів у зовнішньоекономічній політиці наведена на рис. 1.

Сучасна митна політика України має низку недоліків, що зумовлені значною часткою товарів, які потрапляють на ринок через контрабанду, в загальному обсязі зовнішньої торгівлі. Також є проблема високої кількості правопорушень у сфері інтелектуальної власності, невідповідність нинішньої митної системи контролю з вимогами сучасних стандартів пропускну здатності, наявність корупційних схем і шахрайства у сфері митного регулювання, а також значний рівень тінізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств країни. Для підвищення ефективності митного регулювання необхідно насамперед стабілізувати внутрішню ситуацію та визначити ключові напрями державної підтримки галузей економіки, що сприяють виробництву конкурентоспроможних товарів високої якості. Слід встановити обмеження на

імпорт продукції, яка може негативно вплинути на національних виробників, підвищити конкурентоспроможність вітчизняної продукції, стимулювати приплив іноземних інвестицій та інтеграцію національної економіки в світовий економічний простір [1].



Рис. 1. Класифікація заходів у зовнішньоекономічній політиці
Джерело: сформовано автором на основі [2-3]

Митне регулювання та контроль імпорتنих операцій є важливою складовою зовнішньоекономічної діяльності країни. Вони забезпечують належне функціонування митної системи та виконання зобов'язань перед міжнародними партнерами. Імпорт товарів без відповідного контролю може призвести до порушень законодавства, економічних втрат, а також загрози для національної безпеки. Тому митні органи виступають як гарантії законності, справедливості та прозорості зовнішньоекономічних операцій.

Процес митного регулювання супроводжується встановленням чітких правил і процедур для імпорту товарів. Важливим елементом цього процесу є визначення митних ставок, тарифів, квот та інших обмежень, які застосовуються до імпорتنих товарів.

Контроль імпорتنих операцій складається з кількох етапів: перевірки митних декларацій, документації на товар, а також фізичної перевірки вантажів. Митники повинні переконатися, що товар не підпадає під заборону на ввезення, не має прихованих небезпек і відповідає стандартам країни-імпортера. Митне регулювання передбачає визначення критеріїв для застосування тарифних і нетарифних бар'єрів. Тарифні бар'єри – це митні ставки, які накладаються на імпортні товари. Нетарифні бар'єри можуть бути пов'язані з ліцензуванням, квотуванням або стандартами.

Іншим аспектом митного регулювання є боротьба з контрабандою. Завдяки сучасним методам контролю, таким як використання митних сканерів та інших технічних засобів, митні органи можуть виявити незаконне ввезення товарів. Митний контроль допомагає запобігти ввезенню товарів. Митні органи також здійснюють контроль за виконанням міжнародних угод і зобов'язань, укладених країною в рамках світової торгівлі. Наприклад, в рамках Світової організації торгівлі країни зобов'язані дотримуватися певних стандартів і умов, що стосуються митного регулювання.

Бухгалтерський облік митних операцій в умовах воєнного стану потребує суттєвого удосконалення у зв'язку зі змінами в митному регулюванні та контролі імпорتنих операцій. Митні органи працюють у посиленому режимі, забезпечуючи пришвидшене оформлення гуманітарних вантажів та критично важливих товарів.

З 28.02.2022 року згідно з Розпорядженням КМУ № 188-р було тимчасово закрито пункти пропуску на кордоні з РФ та Білоруссю, на Придністровській ділянці українсько-молдовського кордону та деякі пункти повітряного сполучення, що вимагає від бухгалтерських служб підприємств адаптації облікових процесів до нових логістичних маршрутів [4].

Удосконалення бухгалтерського обліку імпорتنих операцій має враховувати особливості документального оформлення при затримках отримання оригіналів документів, для чого доцільно розробити внутрішні положення щодо визнання та обліку активів на підставі електронних копій. Необхідним є впровадження ефективної методики обліку курсових різниць в умовах підвищеної волатильності валютних курсів, а також розробка підходів до відображення в обліку додаткових логістичних витрат та втрат внаслідок зміни маршрутів постачання.

У повоєнний період удосконалення бухгалтерського обліку митних операцій має бути спрямоване на гармонізацію з міжнародними стандартами, цифровізацію документообігу та впровадження аналітичних інструментів для оцінки ефективності імпорتنих операцій, що сприятиме прозорості обліку та покращенню управлінських рішень у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Митне регулювання має важливе значення для забезпечення економічної безпеки. Збалансована політика митного регулювання дозволяє створювати умови для розвитку внутрішнього виробництва і одночасно забезпечувати конкурентоспроможність на світовому ринку.

Список використаних джерел

1. Пахолук О., Дзюбинський А., Безп'ятко О. Вплив митного регулювання на розвиток зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка та суспільство*. (67). 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-174> (дата звернення: 06.03.2025).

2. Bondarenko O., Utkina M. Martial law and smuggling of goods: the search for the optimal model of legal liability. *Journal of Financial Crime*. 2024. Vol. 31.

№. 1. Р. 63–75. DOI: <https://doi.org/10.1108/JFC-01-2023-0014> (дата звернення: 08.03.2025).

3. Бешлей Т. І. Удосконалення митного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Технології та суспільство: взаємодія, вплив та трансформація. 24 липня 2024 р. м. Львів. С. 60–62.

4. Дмитро Накліцький. Митне оформлення товарів на період воєнного стану: ключові новації для бізнесу | Think brave. *Think brave* | *Останні новини бізнесу України*. URL: https://biz.ligazakon.net/news/210518_mitne-oformlennya-tovarv-na-perod-vonnogo-stanu-klyuchov-novats-dlya-bznesu (дата звернення: 20.03.2025).

Чернецька А. Ю.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Афанас'єва І. І.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ПОДАТОК НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ТА БЛАГОДІЙНА ДОПОМОГА

В сучасних умовах, забезпечення обороноздатності держави, набуває статусу одного з фундаментальних пріоритетів для бізнесових структур і громадянського суспільства. Надання послуг і постачання матеріальних ресурсів громадським, волонтерським організаціям, зокрема й благодійна підтримка, здійснюється відповідно до чинного законодавства. Ці нормативні акти визначають не лише особливості податкового регулювання, але й окреслюють умови та механізми надання відповідної допомоги.

Постачання товарів і надання послуг військовим структурам у межах підтримки обороноздатності країни регулюється спеціальним порядком оподаткування податком на додану вартість. Цей механізм визначається положеннями Податкового кодексу України (надалі – ПКУ) та іншими відповідними нормативно-правовими документами [1].

Підприємства мають право надавати благодійну допомогу напряму лише тим організаціям, які зареєстровані у Реєстрі неприбуткових установ та організацій. Якщо організація не внесена до відповідного реєстру, підприємства можуть підтримувати її виключно через благодійні організації. Це відповідає законодавству України, зокрема Закону № 5073-VI «Про благодійну діяльність та благодійні організації», згідно з яким отримувачами благодійної підтримки можуть бути лише неприбуткові установи та громади [2].

Фінансування Збройних Сил України, як і багатьох інших державних установ, здійснюється здебільшого з державних надходжень. Проте законодавство України визнає надану приватними підприємствами або організаціями допомогу, як форму благодійної діяльності спрямованої на посилення національної безпеки [3]. Допомога може надаватися як у фінансовій формі, так і у вигляді матеріальних ресурсів, зокрема майна, обладнання та інших важливих засобів.

Усі дії з надання благодійної підтримки Силам Оборони України, включаючи передачу матеріальних цінностей чи надання послуг, повинні бути оформлені документально. Ці документи слугують підтвердженням мети таких дій. У листі Міністерства фінансів України № 41020-06-5/8479 від 27 квітня 2022 року було надано роз'яснення щодо організації бухгалтерського обліку благодійної та гуманітарної допомоги, а також процесу передачі активів [4].

Документи можуть оформлятися як у паперовому, так і в електронному форматі за умови використання електронного підпису. Усі вони мають містити повний набір обов'язкових реквізитів первинних документів, визначений чинним законодавством. Відсутність хоча б одного обов'язкового елемента може стати підставою для визнання документа недійсним, що своєю чергою ускладнює процес ведення податкового обліку [8].

Законодавство України передбачає, що перерахування коштів на підтримку благодійним організаціям не підлягає оподаткуванню податком на додану вартість. Це пояснюється тим, що така операція не є постачанням товарів чи послуг згідно з пунктом 185.1 ПКУ [5]. Оскільки передача коштів не вважається постачанням товарів чи послуг згідно з пунктами 14.1.185 та 14.1.191 ПКУ, то відсутні зобов'язання сплачувати податок на додану вартість при наданні фінансової допомоги.

Під час воєнного стану законодавство встановлює особливі умови, спрямовані на зміцнення обороноздатності країни. У ПКУ передбачено пільговий режим для операцій, пов'язаних із добровільною передачею товарів військовим формуванням. Так, відповідно до пункту 32-1 підрозділу 2 розділу XX ПКУ, операції з безоплатного постачання товарів Збройним силам України, Національній гвардії, Державній прикордонній службі, а також іншим військовим формуванням і спеціальним підрозділам звільняються від оподаткування податком на додану вартість [7]. Крім того, пункт 69.5 підрозділу 10 розділу ПКУ також передбачає, що добровільна передача товарів для потреб оборони звільняється від оподаткування податку на додану вартість.

Для досягнення максимальної прозорості та підвищення ефективності всіх процесів, особливо за умов зростання рівня відповідальності, надзвичайно важливим стає проведення аудиту. Проведення аудиторської перевірки дає змогу не лише визначити правильність ведення бухгалтерського обліку, але й оцінити ступінь відповідності отриманої та наданої допомоги вимогам діючого законодавства, що є важливим аспектом для запобігання можливим правопорушенням у фінансовій сфері [1]. Аудит стає ключовим чинником для підтвердження легітимності благодійної діяльності та надання податкових

пільг, а в умовах воєнного стану, контроль за фінансовими потоками та матеріальними ресурсами, спрямованими на потреби оборони, набуває критичної важливості, сприяє укріпленню довіри між усіма сторонами процесу, знижує ймовірність неправомірного використання коштів чи майна і допомагає створити більш прозорий механізм взаємодії в рамках загальної мети.

Висновок: Українське законодавство встановлює чіткі норми щодо надання благодійної допомоги громадським організаціям, військовим формуванням, в т.ч. щодо оподаткування податку на додану вартість. У період воєнного стану діють спеціальні податкові пільги, які дозволяють здійснювати безоплатну передачу ресурсів для потреб Збройних сил України без сплати податку на додану вартість [9]. При цьому, усі заходи, пов'язані з наданням такої допомоги, мають бути оформлені документально, щоб уникнути можливих юридичних або податкових ризиків. Саме тому особливої значущості набувають аудиторські послуги, що мають на меті підтвердження понесених витрат.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України: Закон України від 02.12.2010р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05 лип. 2012р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17>.
3. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>
4. Лист Міністерства фінансів України від 27 квіт. 2022р. № 41020-06-5/8479. URL: <https://mof.gov.ua/> (розділ "Листи")
5. Про особливості оподаткування благодійної допомоги : Постанова Кабінету Міністрів України від 07 берез. 2022р. № 235. URL: <https://www.kmu.gov.ua/> (розділ "Постанови")
6. Про затвердження порядку бухгалтерського обліку благодійної допомоги : Наказ Міністерства фінансів України від 31 груд. 2021р. № 783. URL: <https://mof.gov.ua/> (розділ "Накази")
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування під час воєнного стану : Постанова Верховної Ради України від 15 серп. 2022р. № 1837-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1837-20>
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16 лип. 1999р. № 996-XIV. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T172258>
9. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 21 груд. 2017р. № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19>

СЕКЦІЯ 3

РОЗВИТОК АУДИТУ ТА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Бондар В.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;

науковий керівник:

Шульга С. В.,

д.е.н., професор,
проректор, професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЮ ПОСЛУГ У НАУКОВИХ УСТАНОВАХ

Функціонування системи внутрішнього контролю, що в європейському контексті трактується як фінансове управління та контроль, базується на особистій відповідальності керівника за ефективне управління діяльністю наукової установи та її розвиток у цілому. До основних завдань керівника належать: стратегічне планування, організація діяльності, формування ефективної системи внутрішнього контролю, забезпечення її належного функціонування та управління ризиками задля досягнення визначених цілей і завдань установи [1].

Сучасна модель фінансового контролю орієнтована на зниження залежності від зовнішнього контролю та водночас на підвищення ролі внутрішніх механізмів управління і контролю, що сприяє більшій відповідальності керівництва. Реформування системи контролю в державному секторі забезпечує перехід від централізованих, переважно фінансових інструментів контролю до більш гнучкої, результатноцентричної моделі, орієнтованої на ефективність виконання завдань та стабільність управлінських процесів [2, с. 112].

Водночас, внутрішній контроль повинен виконувати профілактичну функцію – запобігати помилкам під час складання фінансової звітності та забезпечувати раціональне і цільове використання бюджетних коштів [3, с. 58].

Внутрішній контроль – це важливий управлінський інструмент, що охоплює систему заходів, процедур і норм, запроваджених керівництвом організації державного сектору. Цей механізм діє на постійній основі в межах управлінської діяльності та спрямований на формування впевненості в досягненні ключових завдань установи.

Цілями внутрішнього контролю є:

- досягнення економного та ефективного використання ресурсів;
- дотримання вимог чинного законодавства, внутрішніх політик і процедур;
- забезпечення достовірності фінансової інформації;
- захист активів від втрат, зокрема через зловживання, правові прогалини чи корупційні ризики.

Внутрішній контроль послуг у наукових установах регламентують Методичні рекомендації щодо організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів, які розроблені з урахуванням моделі COSO (Комітет організацій-спонсорів Комісії Тредвея), що є загальновизнаною на міжнародному рівні концепцією внутрішнього контролю [4].

На сьогодні розробка стандартів і рекомендацій щодо впровадження державного внутрішнього фінансового контролю у публічному секторі здійснюється такими авторитетними організаціями, як Інститут внутрішніх аудиторів (IBA) та Міжнародна організація вищих органів фінансового контролю (INTOSAI). Базова модель COSO включає п'ять основних взаємопов'язаних компонентів: контрольне середовище, оцінка ризиків, контрольні заходи, інформація та комунікація, моніторинг.

У 2001 році INTOSAI схвалила розширену версію концепції – COSO-ERM (Enterprise Risk Management), що об'єднує підходи до управління ризиками з елементами внутрішнього контролю. У межах цієї моделі компонент "оцінка ризиків" був розділений на три окремі етапи: ідентифікація ризиків, власне оцінка ризиків, реагування на ризики [4, с. 15].

Відповідно до Методичних рекомендацій № 995 щодо організації внутрішнього контролю в установах державного сектору, дана система включає п'ять ключових елементів: внутрішнє середовище, управління ризиками, заходи контролю, інформація та комунікація, моніторинг. Саме на базі цих рекомендацій були затверджені Основні засади здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів [5].

Організація внутрішнього контролю послуг у бюджетній установі забезпечується шляхом:

- розроблення та затвердження керівником установи внутрішніх документів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування усіх елементів внутрішнього контролю;
- упровадження чітко визначених систем планування діяльності, контролю за її виконанням, звітування про реалізацію планів, завдань і функцій, а також оцінки досягнутих результатів із можливістю своєчасного коригування планів у разі потреби;
- виконання керівництвом і працівниками установи завдань, функцій і планів, визначених законодавством та внутрішніми документами, із обов'язковим інформуванням про ризики, що виникають у процесі їх реалізації;
- вжиття відповідних заходів контролю;

- здійснення постійного моніторингу та забезпечення ефективного обміну інформацією.

З метою побудови ефективної системи внутрішнього контролю керівник установи повинен забезпечити: дотримання загальних організаційно-правових засад, визначених нормативно-правовими актами; організацію надійної та результативної системи внутрішнього контролю. Важливим елементом таких організаційно-правових засад є Положення про внутрішній контроль, що має ґрунтуватися на системі формалізованих та задокументованих правил і процедур контролю.

Структура Положення внутрішнього контролю за наданням послуг науковими установами представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Структура Положення про внутрішній контроль у наукових установах

№ з/п	Розділи Положення	Коротка характеристика
1.	Опис процесів	Визначення адміністративних, фінансово-господарських, техн процесів, виконання яких забезпечується працівниками установи відповідно до їхніх повноважень і з урахуванням встановленого рівня відповідальності.
2.	Розподіл обов'язків	Чіткий розподіл обов'язків між структурними підрозділами та працівниками із визначенням меж їх відповідальності в межах функціональних повноважень під час прийняття рішень або надання послуг.
3.	Класифікація контрольних операцій	Перелік контрольних заходів за видами контролю (попередній, поточний, наступний) та визначенням відповідальних структурних підрозділів за їх здійснення.
4.	Внутрішні правила та процедури контролю	Формалізовані внутрішні правила та процедури контролю, впроваджені керівництвом з метою досягнення поставлених завдань, які дозволяють оцінити якість і ефективність виконання функцій, процесів та операцій структурними підрозділами й працівниками установи. Забезпечується максимальне охоплення всієї діяльності установи стандартизованими контрольними процедурами.
5.	Управління ризиками	Ідентифікація та класифікація потенційних ризиків (за категоріями, групами, видами), визначення правил та процедур їх оцінки, способів реагування на них, а також заходів, що впроваджуються установою в межах системи управління ризиками.

Джерело: розроблено автором на основі [6]

Отже, підсумовуючи вище викладене, варто зауважити, що організаційною основою системи внутрішнього контролю в науковій установі є Положення про внутрішній контроль, яке ґрунтується на формалізованих і задокументованих правилах та процедурах контролю. Посилюється персональна відповідальність керівника наукової установи за належну організацію та функціонування системи внутрішнього контролю. Відповідальність керівника за створення ефективної системи внутрішнього контролю має бути формалізована – шляхом її закріплення у Положенні про

внутрішній контроль, посадовій інструкції та трудовому договору керівника, що унеможливить обмеження лише усними домовленостями.

Список використаних джерел

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017–2020 роки: затв. розпорядженням Каб. Міністрів України від 08.02.2017р. № 142-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p/para6#n6> (дата звернення: 05.03.2025 р.).

2. Чумакова І. Ю. Удосконалення державного внутрішнього фінансового контролю як невід’ємної складової державного управління. *Фінанси України*. 2013. № 11. С. 109–126.

3. Бардаш С. В. Контроль діяльності суб’єктів господарювання: гіпотези та версії порушень: монографія. Київ: КНТЕУ, 2008. 312 с.

4. Безродна Т. М. Облікова політика бюджетних установ: проблеми становлення. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2007. № 8. С. 27–29.

5. Методичні рекомендації з організації внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів у своїх закладах та у підвідомчих бюджетних установах: затв. наказом М-ва фінансів України від 14.09.2012 р. № 995. URL: <http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article/106386> (дата звернення: 18.05.2025)

6. Обиход К. О. Внутрішній контроль витрат від надання послуг установами державного сектора. *Національне виробництво й економіка в умовах реформування: стан і перспективи інноваційного розвитку та міжрегіональної інтеграції: II Міжнародна науково-практична конференція, м. Кам’янець-Подільський, 28 жовтня 2016 року: тези доповіді*. Кам’янець-Подільський, 2016. С. 239–242.

Величко В. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Овсюк Н. В.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

РОЗВИТОК АУДИТУ ТА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ : ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Аудит і державний фінансовий контроль є невід'ємною частиною фінансової системи України. Вони забезпечують не лише ефективність використання державних ресурсів, але й сприяють підвищенню довіри до органів державної влади. У зв'язку з реформами, що відбуваються в Україні, питання вдосконалення цих інститутів набувають особливої актуальності. Аудит в Україні за останні роки пройшов через серйозні зміни, починаючи від реформування законодавчої бази до впровадження міжнародних стандартів. Законодавство України, що регулює аудит, є частиною європейської інтеграції, однак існують суттєві проблеми, такі як низький рівень довіри до аудиторів, недостатня відповідальність за помилки у звітності, а також відсутність ефективного контролю за діяльністю аудиторських фірм [1].

Основні проблеми включають:

1. Невідповідність рівня аудиторських послуг вимогам сучасних економічних процесів.
2. Відсутність єдиного механізму реалізації контролю за діяльністю аудиторів.
3. Проблеми з прозорістю та підзвітністю аудиторських компаній.

В перспективі аудиторська діяльність в Україні може стати більш ефективною завдяки:

1. Запровадженню міжнародних стандартів аудиту.
2. Поліпшенню системи контролю та регулювання аудиторської діяльності.
3. Підвищенню рівня кваліфікації аудиторів.

Державний фінансовий контроль займає важливе місце в системі управління фінансами, забезпечуючи ефективне використання бюджетних коштів. Проблеми, що мають місце у цій площині, безпосередньо впливають на економічну стабільність нашої держави [3].

Проблеми державного фінансового контролю:

1. Недосконала організація контрольних органів, що призводить до неефективного контролю за витратами державних фінансових ресурсів.

2. Обмежена роль державних інституцій та громадськості щодо процесу фінансового контролю.

3. Висока корупція у фінансових структурах.

Поряд з цим, серед основних перспектив можна виділити:

1. Покращення взаємодії між різними контролюючими органами.

2. Впровадження сучасних інформаційних технологій для забезпечення прозорості фінансових операцій.

3. Зміцнення інституційної спроможності органів фінансового контролю [2, с.45-46].

Аудит і державний фінансовий контроль взаємопов'язані, оскільки перевірки, які здійснюють аудитори, можуть бути ефективним інструментом для покращення контролю за витратами державних фінансових ресурсів. В Україні доцільно розробити механізм інтеграції цих двох систем для досягнення більшої ефективності та прозорості у використанні державних фінансових ресурсів. Оскільки Україна інтегрується до міжнародного співтовариства, необхідно відповідати міжнародним стандартам як у сфері аудиту, так і у сфері фінансового контролю. Перехід до міжнародних стандартів є вагомим кроком щодо покращення якості аудиторських послуг та забезпеченні більшої прозорості різноманітних фінансових операцій [4, с. 82 - 85].

Міжнародні стандарти аудиту (МСА) є основою для аудиторської діяльності в Україні. Вони забезпечують прозорість та об'єктивність аудиторських перевірок, що важливо для створення довіри до результатів перевірок та звітності. Однак, впровадження МСА вимагає значних зусиль для навчання та підвищення кваліфікації аудиторів, а також змін у законодавчій базі, щоб забезпечити їхню ефективну реалізацію. Вивчення та адаптація міжнародного досвіду щодо державного фінансового контролю допоможе Україні побудувати ефективну систему контролю, яка буде сприяти запобіганню фінансових порушень і підвищенню ефективності державних витрат. Практики, що застосовуються в Європейському Союзі, можуть бути особливо корисними для вдосконалення системи контролю в Україні. [5, с. 42-58]. Однією з пропозицій є створення автономних органів для здійснення аудиту державних фінансів, які б мали вільний доступ до всіх фінансових документів та повноваження для перевірок на різних рівнях. Такий підхід сприятиме зменшенню корупційних ризиків і знизить політичний вплив на аудиторські висновки. Крім того, важливою складовою розвитку ефективного аудиту є підвищення кваліфікації аудиторів і забезпечення їхньої відповідності міжнародним стандартам. Тому необхідно посилити вимоги до сертифікації та професійного розвитку аудиторів, що дозволить забезпечити високу якість аудиторських послуг в Україні. Використання новітніх інформаційних технологій, таких як автоматизовані системи фінансового контролю, дозволить суттєво полегшити моніторинг грошових потоків, зменшити людський фактор та підвищити оперативність реагування на виявлені порушення. Для забезпечення прозорості необхідно залучати громадськість і засоби масової

інформації до процесу фінансового нагляду. Формування відкритих реєстрів державних витрат, регулярне оприлюднення аудиторських звітів та результатів перевірок органів контролю сприятиме підвищенню обізнаності громадян щодо важливості ефективного використання державних коштів. Таким чином, розвиток аудиту та державного фінансового контролю в Україні виступає невід'ємною частиною реформ, що спрямовані на поліпшення економічної ситуації в Україні. Запровадження міжнародних стандартів, удосконалення законодавства та інтеграція новітніх технологій у систему фінансового контролю забезпечуватимуть більш ефективне управління державними фінансами та сприятимуть зменшенню рівня корупції в публічному секторі. Для досягнення цілей сталого розвитку у цій галузі важливо об'єднати зусилля органів державної влади, бізнесу, громадських організацій та іноземних партнерів, що дозволить Україні без перешкод рухатися до більш прозорої та ефективної фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» від 21 грудня 2017 року, № 2258-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення 20.03.2025).
2. Куценко В. М. Аудит: теорія та практика. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 320 с.
3. Звіт Рахункової палати України про стан фінансового контролю в державному секторі економіки. Київ: Рахункова палата, 2023. Розділ 3. «Проблеми фінансового контролю в Україні». URL: <https://tp.gov.ua/FinControl/FinReports/?id=1493>. (дата звернення 20.03.2025).
4. Міжнародні стандарти аудиту: концепції та імплементація в Україні / за ред. С. О. Трегубова. Київ : НУФА, 2020. 250 с.
5. Коваленко С. М. Міжнародні стандарти фінансового контролю: досвід країн ЄС та України. Київ : НУФА, 2021. 210 с.

Воронкова А. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Тацій І. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування;
Східноукраїнський національний університет Імені Володимира Даля
(м. Київ)

РОЗВИТОК АУДИТУ ТА ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Система державного фінансового контролю та аудиту є невід'ємною частиною механізму забезпечення ефективного використання бюджетних коштів, попередження фінансових зловживань і корупційних проявів. Оптимізація цих процесів сприяє підвищенню рівня довіри громадян до державних інституцій та зміцненню економічної стабільності країни.

На сьогоднішній день контроль фінансових потоків у державному секторі здійснюється низкою установ, зокрема: Рахунковою палатою України, яка відповідає за зовнішній фінансовий контроль; Державною аудиторською службою України, що перевіряє ефективність використання бюджетних ресурсів; Міністерством фінансів України, яке формує стратегію у сфері контролю фінансових операцій; Податковими та митними органами, що забезпечують наповнення бюджету.

Попри функціонування зазначених інституцій, їх ефективність часто залишається недостатньою через низку чинників, основними серед яких є:

- залежність контролюючих органів від політичних факторів. Вплив політичних інтересів може призводити до вибіркової перевірок, зниження об'єктивності результатів аудитів та використання контрольних механізмів для тиску на окремі суб'єкти господарювання. Для мінімізації впливу цього фактору необхідно створити незалежні наглядові структури, запровадити механізми захисту аудиторів від політичного втручання, а також забезпечити прозорість і відкритість у процесах контролю;

- недосконала нормативно-правова база. Чинне законодавство містить численні суперечності, дублювання норм і прогалини, що ускладнюють ефективне виконання контрольних функцій. Нормативні акти часто не враховують сучасні економічні тенденції та міжнародні стандарти, що знижує їхню ефективність. Важливим аспектом удосконалення законодавства є його гармонізація з вимогами Європейського Союзу, а також впровадження чітких регламентів для здійснення аудиту з використанням цифрових технологій;

- корупційні ризики, що знижують ефективність заходів державного фінансового контролю;

- низький рівень розвитку внутрішнього аудиту. Відсутність чітких регламентів та стандартів проведення внутрішнього аудиту, недостатня кількість кваліфікованих фахівців та обмежене застосування цифрових технологій призводять до поверхневого аналізу фінансових операцій. Для вирішення цієї проблеми необхідно впроваджувати міжнародні стандарти аудиту, розширювати навчальні програми для аудиторів та активно використовувати штучний інтелект для автоматизації перевірок і виявлення фінансових аномалій;

- відставання у цифровізації процесів контролю, що ускладнює оперативний моніторинг бюджетних витрат.

Подальший розвиток та вдосконалення системи контролю, на наш погляд, полягає в реалізації наступних заходів:

- забезпеченні незалежності контролюючих органів, яке передбачає створення ефективних механізмів громадського контролю. Це дозволить зменшити вплив політичних чинників на їх діяльність, посилити роль громадських організацій у процесі аудиту, впровадити прозору систему звітності контролюючих структур та розширити можливості незалежного фінансування. Запровадження механізму ротації керівників державних контрольних органів, що сприятиме зменшенню корупційних ризиків і підвищенню довіри до цих інституцій;

- адаптації чинного законодавства до міжнародних стандартів для усунення правових суперечностей;

- підвищення рівня прозорості фінансових операцій, що є ключовим чинником ефективного управління державними фінансами. Це можливо завдяки впровадженню електронних систем аудиту, які дозволяють автоматизувати процеси моніторингу та аналізу бюджетних видатків. Зокрема, використання цифрових технологій, таких як блокчейн та штучний інтелект, сприяє миттєвому виявленню порушень і корупційних схем. Окрім цього, інтеграція відкритих державних реєстрів та онлайн-платформ для звітування підвищує доступність інформації для громадян, забезпечуючи максимальну прозорість витрачання бюджетних коштів. Розвиток таких технологій уможливорює моніторинг фінансових потоків у режимі реального часу, що значно знижує ризики нецільового використання державних ресурсів;

- посиленні внутрішнього аудиту як обов'язкової складової державних установ, що передбачає запровадження ефективних механізмів контролю та оцінки фінансових операцій у межах кожної державної організації. Це включає створення незалежних підрозділів внутрішнього аудиту, які будуть здійснювати регулярні перевірки та аналізувати ризики неефективного використання ресурсів. Також важливим аспектом є впровадження сучасних методів аудиту, таких як ризик-орієнтований підхід та автоматизовані системи моніторингу. Крім того, слід забезпечити постійне навчання та підвищення кваліфікації працівників внутрішнього аудиту, що дозволить підвищити якість фінансового контролю та знизити рівень корупційних загроз у державному секторі;

- запровадження сучасних інформаційних технологій, яке є ключовим елементом модернізації фінансового контролю. Використання Blockchain забезпечує прозорість фінансових операцій, оскільки всі транзакції стають незмінними та відкритими для аудиту. Big Data дозволяє обробляти великі обсяги фінансової інформації в реальному часі, виявляючи аномалії та потенційні порушення;

- використання штучного інтелекту, підвищить рівень прогнозування ризиків, автоматизації аудиторських процесів та виявленні шахрайських схем.

Основними можливостями ШІ в аудиті активів є автоматичний аналіз фінансових документів, нейромережі розпізнають та перевіряють облікові записи. Виявлення шахрайства, алгоритми машинного навчання визначають нетипові транзакції, які можуть бути ознаками маніпуляцій з активами. Прогнозування ризиків, ШІ аналізує історичні дані та передбачає можливі фінансові проблеми підприємства. Автоматичне формування звітності, системи генерують аналітичні висновки, що скорочує час аудиту. Прикладами аудиторських програм з використанням ШІ є: EY Helix, KPMG Clara та Deloitte Omnia.

Поєднання ШІ та блокчейн-технологій дозволяє створити максимально прозору систему аудиту. Прозорість фінансових записів, неможливість змінити дані у блокчейні. Швидка перевірка активів, аудитори можуть відстежувати всі транзакції в ланцюжку блоків. Автоматизація перевірок через смарт-контракти, програмні алгоритми самостійно виконують аудит окремих операцій. Блокчейн є ефективним рішенням для перевірки нематеріальних активів та цифрових фінансових операцій.

Таким чином, подальший розвиток системи аудиту та державного фінансового контролю є нагальною потребою для забезпечення ефективного управління бюджетними ресурсами та боротьби з корупцією. Використання новітніх технологій, удосконалення законодавчої бази та забезпечення незалежності контролюючих органів сприятиме зміцненню фінансової дисципліни та економічному зростанню України.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про Рахункову палату" від 02.07.2015 № 576-VIII.
2. Закон України "Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні" від 26.01.1993 № 2939-XII.
3. Офіційний портал Державної аудиторської служби України. URL: <https://dasu.gov.ua/>
4. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/>
5. Звіти Transparency International щодо рівня корупції в Україні. URL: <https://ti-ukraine.org/>

Марущенко Ю. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Афанас'єва І. І.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

АУДИТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ

Діяльність підприємств так чи інакше впливає на економічні, екологічні та соціальні аспекти, породжуючи низку важливих питань. Зокрема, зростає значення екологічної ефективності, забезпечення трудових прав, запобігання корупційним ризикам і хабарництву, а також інших аспектів, які визначають рівень дотримання принципів сталого розвитку в господарській діяльності.

Війна Росії проти України завдала масштабних збитків українській економіці та викликала суттєві загрози успішній реалізації концепції сталого розвитку, принципові положення якої визначені в «Стратегії сталого розвитку України до 2030 року». Головною метою практичного втілення стратегії визначено забезпечення високих стандартів та якості життя громадян України, формування сприятливого середовища для діяльності сучасного та майбутніх поколінь, а також запобігання подальшому погіршенню стану природних екосистем шляхом запровадження інноваційної моделі економічного зростання, що ґрунтується на принципах сталого розвитку. Реалізація зазначеної мети відповідає ціннісним орієнтирам і культурній спадщині українського народу, а також міжнародним зобов'язанням, які взяла на себе Україна [1]. Встановлення національних пріоритетів сталого розвитку економіки, громадянського суспільства та держави на період до 2030 року деталізовано через послідовні трансформації та орієнтири для розробки прогностичних проєктів, програмних документів та проєктів нормативно-правових актів з метою забезпечення збалансованості.

В умовах воєнного часу політичні, економічні, соціальні та екологічні виклики набули особливої гостроти, актуалізувавши питання відповідальності бізнесу перед суспільством, а держави – перед громадянами, підприємствами та міжнародною спільнотою. Якщо до початку війни проблеми безпеки на різних рівнях управління переважно розглядалися у контексті екологічних загроз, боротьби з бідністю та голодом, забезпечення сталого економічного розвитку, продуктивної зайнятості та гідних умов праці, то в нинішніх реаліях головним пріоритетом стало збереження людських життів і забезпечення добробуту населення на тлі військової агресії.

Отже, у воєнний час дотримання принципів концепції сталого розвитку набуває статусу найвагомішого методу збереження найціннішого активу

українського суспільства – людей, а стратегії відновлення економіки України та підприємництва у післявоєнний період формуватимуться відповідно до міжнародних стандартів та принципів ESG.

ESG (англ. environmental, social, governance – "довкілля", "соціальна сфера", "корпоративне управління") відображає зусилля господарюючих суб'єктів за кожним із зазначених напрямів для забезпечення сталого розвитку. Ці критерії беруть до уваги інвестори та фінансові установи під час ухвалення рішень щодо інвестування та кредитування, а також партнери - в межах комерційної діяльності [2]. Бізнес-структури, які претендують на задовільну ESG-оцінку, повинні відповідати стандартам сталого розвитку у трьох категоріях: соціальній, управлінській та екологічній, оскільки відновлення та забезпечення стійких позицій у національній і глобальній економіці досягається через підвищення ефективності та конкурентоспроможності, в основі яких закладено принципи відповідального соціального підприємництва та соціальної відповідальності.

Сучасна концепція соціальної відповідальності передбачає, що суб'єкти господарювання не лише прагнуть досягнення фінансових цілей, а й сприяють добробуту суспільства. Основна ідея полягає у поєднанні прибуткової діяльності з ініціативами, які приносять суспільну користь. Відтак, соціально відповідальні підприємства не повинні зосереджуватися виключно на максимізації прибутку, а мають ухвалювати управлінські рішення та здійснювати дії, які відповідають суспільним цінностям і пріоритетам.

Однак, для ефективного впровадження принципів соціальної відповідальності та сталого розвитку, суб'єкти господарювання повинні не лише проголошувати свою відданість цим цінностям, але й демонструвати конкретні результати своєї діяльності в цьому напрямку через прозору та достовірну звітність. Важливу роль у цьому відіграє прозора та достовірна звітність, яка демонструє конкретні результати діяльності у відповідному напрямку. Саме тому звітність зі сталого розвитку та її аудит набувають особливого значення, оскільки дозволяють об'єктивно оцінити внесок підприємства у розв'язання економічних, соціальних та екологічних проблем.

Аудит звітності сталого розвитку являє собою незалежну перевірку та підтвердження інформації, яка відображає соціальний, екологічний та економічний вплив діяльності компанії.

Головна мета такого аудиту полягає в наданні незалежної оцінки достовірності та прозорості даних у звітах щодо стійкого розвитку компанії, визначенні відповідності міжнародним стандартам, а також сприянні виявленню ризиків і можливостей для вдосконалення практик сталого розвитку.

Аудит звітності сталого розвитку має на меті забезпечити довіру до компанії з боку зацікавлених осіб, таких як інвестори, регулятори, партнери та клієнти. Крім того, проведення такого аудиту надає керівництву компанії інструменти для ефективного управління ризиками сталого розвитку та сприяє покращенню її репутації [3].

Сталий розвиток набуває все більшого значення для сучасних компаній, а аудит звітності відіграє важливу роль у забезпеченні відкритості та чіткої інформації про їхню діяльність [4].

Аудит можуть проводити як внутрішні аудитори, якщо підприємство має відповідну посаду в штаті, так і зовнішні аудитори, представлені незалежними аудиторськими компаніями. Об'єктом аудиту соціальної відповідальності бізнесу є корпоративні активи, зобов'язання та витрати, що стосуються впливу операційної діяльності підприємства на суспільство, навколишнє середовище, рівень безпеки виробничих процесів, а також дотримання державних стандартів і соціальних гарантій.

Для проведення аудиту соціальної відповідальності використовуються різні джерела інформації, зокрема записи бухгалтерських реєстрів аналітичного та синтетичного обліку, фінансова, податкова та статистична звітність, а також первинні документи. На основі цих даних аудитор робить висновки щодо можливих негативних проявів у сфері соціальної відповідальності бізнесу.

Під час аудиту соціальної відповідальності аудитор ставить перед собою такі завдання:

- оцінити ставлення персоналу до керівництва та рівень його лояльності;
- з'ясувати, наскільки добре працівники обізнані з результатами діяльності підприємства та його майбутніми планами;
- оцінити умови праці та соціально-побутові умови на робочих місцях;
- виявити причини плинності кадрів, якщо це спостерігається.

Цей список завдань може бути доповнений відповідно до особливостей діяльності конкретного підприємства.

Весь процес аудиторської перевірки соціальної відповідальності фіксується в робочих документах аудитора. Вимоги до їх оформлення встановлені міжнародним стандартом аудиту №230 «Документація». Робочі матеріали включають всі документи, які аудитор готує під час перевірки, а також ті, що були підготовлені для нього або отримані для ознайомлення в процесі роботи. Всі ці документи зберігаються до завершення перевірки. Оформлення робочої документації має велике значення, оскільки на її основі формуються докази для підтвердження аудиторського висновку.

Підсумовуючи, аудит сталого розвитку стає невід'ємною складовою сучасного бізнесу, який прагне не лише до економічного зростання, але й до соціальної та екологічної відповідальності. В умовах повоєнного відновлення України впровадження такого аудиту сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості підприємств, формуванню їх позитивного іміджу та забезпеченню довгострокової стійкості. Цей інструмент дозволяє об'єктивно оцінити відповідність діяльності суб'єктів господарювання принципам ESG та створити надійну основу для інтеграції українського бізнесу в міжнародне економічне середовище.

Список використаних джерел

1. Черкасова С. Застосування аудиту нефінансової звітності в рамках реалізації концепції сталого розвитку в Україні. *Матеріали Всеукр. науково-практ. Інтернет-конф. «Перспективи розвитку бухгалтерського обліку, аудиту, оподаткування та фінансів в умовах євроінтеграції»* (м. Миколаїв, 22 трав. 2023 р.). С. 198.
2. Мельничук Б. Надання впевненості щодо звітування зі сталого розвитку: новий виклик для суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. *Матеріали міжнар. науково-практ. інтернет конф. «Синергетичні драйвери розвитку обліку, податкового аудиту та бізнес-аналітики»* (14 трав. 2024 р.) С. 80.
3. Ромашко О. М. Соціальна відповідальність бізнесу: облік та аудит в умовах сталого розвитку. *Інтернаука. Серія: "Економічні науки"*. 2022. № 6. URL: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2022-6-8087>
4. Аудит в умовах сталого розвитку: колективна монографія / за загальною редакцією проф. О. А. Петрик / О. А. Петрик, Н. В. Гойло, І. І. Матієнко-Зубенко, І. О. Мариніч, Ю. Б. Слободяник ін. Київ : КНЕУ, 2021.

Марченко К. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Мартинюк Г. П.,
к.е.н.,
старший викладач кафедри фінансів і кредиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

РИНОК ПОСЛУГ З АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Фінансова звітність є результатом діяльності підприємств. Правильність формування головних показників звітності має важливе значення для самого бізнесу та зовнішніх користувачів державних та недержавних інституцій. Аудит фінансової звітності є ключовим елементом забезпечення достовірності та прозорості фінансової інформації. Його роль особливо важлива у сучасному бізнес-середовищі, де компанії взаємодіють із численними зацікавленими сторонами, такими як інвестори, кредитори, регуляторні органи та акціонери.

Питанням розвитку фінансової звітності присвячували свої наукові дослідження такі вчені, як Кузнецова С.О., Малюга Н.М., Лучко М.Р., Завгородній В.П., Ратушний В.І., Бутинець Ф.Ф., Озеран А.В.

Водночас питанням розвитку аудиту та функціонування ринку аудиторських послуг досліджували Жукова Т.А., Разборська О.О., Редько О.Ю., Разборська О.О., Гайдучок Т.С., Мельник І.О.

Значну увагу дослідники приділяють питанням впровадження цифрових технологій в аудит, розвитку системи внутрішнього контролю та управління ризиками, а також підвищенню довіри до аудиторських висновків. Зокрема, у наукових роботах розглядаються проблеми незалежності аудитора, етичних аспектів аудиторської діяльності та впливу регуляторної політики на ринок аудиторських послуг.

Фінансова звітність – це система узагальненої інформації про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за певний період. Вона складається відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку і є основним джерелом інформації для аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання.

Законодавство України з аудиту трактує що аудит це аудиторська послуга з перевірки даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності та/або консолідованої фінансової звітності юридичної особи або представництва іноземного суб'єкта господарювання, або іншого суб'єкта, який подає фінансову звітність та консолідовану фінансову звітність групи, з метою висловлення незалежної думки аудитора про її відповідність в усіх суттєвих аспектах вимогам національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку, міжнародних стандартів фінансової звітності або іншим вимогам [6]. Надійний

аудит сприяє ефективному корпоративному управлінню та мінімізує ризики фінансових маніпуляцій [7].

Аудиторська послуга – це професійна діяльність, спрямована на перевірку та підтвердження достовірності фінансової інформації, аналіз стану бухгалтерського обліку та надання рекомендацій щодо його вдосконалення.

Сучасний ринок аудиторських послуг характеризується високою конкуренцією та динамічними змінами, зумовленими глобалізацією, цифровізацією та посиленням регуляторного контролю. Великі міжнародні компанії, зокрема так звана "Велика четвірка" (Deloitte, PwC, EY, KPMG), займають домінуючі позиції у цій сфері, обслуговуючи транснаціональні корпорації [1]. Водночас національні аудиторські компанії відіграють важливу роль у місцевих ринках, забезпечуючи доступність аудиторських послуг для малого та середнього бізнесу.

Таблиця 1

**Основні види аудиторських послуг та їх частка
в загальній структурі доходів**

№	Вид послуги	Опис	Частка в структурі доходу (%)
1	Обов'язковий аудит	Перевірка фінансової звітності згідно з законом	50
2	Ініціативний аудит	Проведення аудиту за ініціативою компанії	20
3	Податковий аудит	Аналіз відповідності податкового обліку законодавству	15
4	Консалтинг у сфері аудиту	Надання консультацій щодо ведення бухгалтерії та фінансового обліку	10
5	Інші послуги	Додаткові послуги (оцінка ризиків, корпоративне управління)	5

Джерело: складено на підставі [4], [5]

Як видно з таблиці, найбільшу частку в доходах аудиторських компаній займає обов'язковий аудит (50%). Це пояснюється законодавчими вимогами до фінансової звітності великих компаній, підприємств суспільного характеру, що робить цей вид аудиту незамінним у корпоративному секторі. Ініціативний аудит, який компанії замовляють з власної ініціативи, становить 20% від загального обсягу послуг. Податковий аудит також має значну частку (15%), оскільки підприємства прагнуть мінімізувати ризики порушення податкового законодавства. Консалтинг у сфері аудиту та інші послуги мають меншу частку (10% та 5% відповідно), проте вони залишаються важливим елементом діяльності аудиторських фірм.

Основні тенденції, що впливають на розвиток ринку аудиторських послуг, включають зростання вимог до прозорості фінансової звітності, розвиток технологій та цифровізацію аудиту, посилення державного контролю

та перехід до дистанційного аудиту [3]. Регуляторні органи різних країн запроваджують більш жорсткі стандарти та вимоги до аудиторських перевірок, що стимулює компанії покращувати якість своєї фінансової звітності [2]. Разом з тим, використання штучного інтелекту, аналізу великих даних (Big Data) та блокчейн-технологій дозволяє аудиторам швидше та точніше аналізувати фінансові дані, що підвищує ефективність перевірок [1].

Уряди багатьох країн запроваджують нові механізми регулювання аудиторської діяльності, щоб зменшити ризики корпоративних скандалів та підвищити довіру до аудиторських висновків. Викликаний пандемією COVID-19, перехід до дистанційного аудиту дозволяє компаніям здійснювати аудит без необхідності фізичної присутності, що спрощує доступ до міжнародних ринків.

В Україні також триває реформування аудиторської діяльності. Впровадження Закону "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" стало важливим кроком на шляху до гармонізації національних стандартів з міжнародними [6]. Проте існують виклики, пов'язані з недостатньою кількістю кваліфікованих аудиторів, необхідністю підвищення незалежності аудиторських фірм та адаптацією до швидких змін у міжнародному середовищі. Подальша інтеграція новітніх технологій у процес аудиту дозволить зменшити витрати часу та підвищити якість перевірок. Крім того, важливим завданням залишається вдосконалення механізмів державного регулювання для забезпечення незалежності аудиторських фірм та боротьби з конфліктом інтересів.

Ринок послуг з аудиту фінансової звітності відіграє важливу роль у забезпеченні економічної стабільності та захисті інтересів інвесторів.

Подальший його розвиток залежить від здатності адаптуватися до нових технологічних, регуляторних та економічних викликів. Зокрема, активне використання штучного інтелекту та автоматизації процесів аудиту, застосування блокчейн-технологій для підвищення надійності фінансової звітності, розвиток аутсорсингових моделей та підвищення вимог до професійної компетенції аудиторів можуть суттєво змінити традиційний підхід до аудиту у найближчі роки. Очікується, що аудит стане більш технологічним, швидким та орієнтованим на аналіз великих обсягів даних, що дозволить підвищити ефективність перевірок та рівень довіри до фінансової звітності компаній.

Список використаних джерел

1. Deloitte. Audit Trends 2023. URL: <https://www2.deloitte.com>.
2. European Commission. Directive 2014/56/EU on statutory audits of annual accounts and consolidated accounts. URL: <https://eur-lex.europa.eu>.
3. IAASB. International Auditing and Assurance Standards Board. URL: <https://www.iaasb.org>.
4. KPMG. Global Audit Market Report 2023. URL: <https://home.kpmg>.
5. PwC. Audit and Assurance Services Overview. URL: <https://www.pwc.com>.

6. Закон України "Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність" №2258-VIII від 20.06.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text>.

7. Міжнародні стандарти аудиту (МСА). URL: <https://www.ifac.org>.

Мельничук М. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Тацій І. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування;
Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля
(м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В АУДИТІ

Вплив сучасних комп'ютерних технологій на сферу аудиту призводить до розвитку та трансформації методів проведення аудиторських процедур. У зв'язку зі зростаючою складністю бізнес-операцій та великим обсягом фінансової інформації, впровадження комп'ютерних технологій в аналітичні процедури аудиту стає критичним для забезпечення ефективності, точності та надійності аудиторських операцій. Адже при застосуванні відповідних застосунків, значно пришвидшується, автоматизується та удосконалюється проведення аналітичних процедур, які є важливою складовою проведення перевірки.

Застосування комп'ютерних технологій в процесі аналітичних процедур аудиту дозволяє суттєво підвищити ефективність та точність аудиторських операцій, прискорюючи обробку великих обсягів даних, проведення аналізу та виявлення потенційних відхилень чи недоліків у фінансовій звітності. Особливо доречне застосування комп'ютерних технологій під час застосування аналітичних процедур. Адже необхідно систематизувати та провести швидкий аналіз великого обсягу інформації.

Шляхом використання спеціалізованих аудиторських програм та інтеграції штучного інтелекту та машинного навчання, ці технології стають необхідною складовою для успішного виконання сучасних аудиторських завдань

Існує багато програмних засобів, які можуть допомогти аудиторам у виконанні різних завдань та аналізі фінансової інформації під час проведення аудиту. Опис деяких з них наведено у таблиці 1.

Таблиця 1

Програмні засоби для аудиту

Програма	Опис
1	2
ACL (Audit Command Language)	програмне забезпечення для аналізу даних та виявлення ризиків у фінансовій інформації. ACL дозволяє аудиторам виконувати аналітичні процедури, виявляти аномалії та ризики в базах даних, а також створювати звіти.

Продовження таблиці 1

IDEA (Interactive Data Extraction and Analysis)	програма для аналізу даних, яка допомагає аудиторам обробляти та аналізувати великі обсяги фінансових даних. Вона також має інтегровані засоби виявлення ризиків.
Tableau	програмне забезпечення для візуалізації даних, яке дозволяє аудиторам створювати графіки та діаграми для аналізу фінансової інформації та виявлення відхилень
SAP Audit Management	програмний продукт, що спеціалізується на управлінні аудитом і надає інструменти для планування аудиторських завдань, виконання перевірок та генерації звітів
Microsoft Excel	важливий інструмент для аналізу даних та створення різних фінансових моделей. Часто використовується для обробки та аналізу фінансових даних.
QuickBooks	програма, що дозволяє аналізувати та перевіряти фінансову інформацію підприємств (для аудиторів, які спеціалізуються на малому бізнесі та бухгалтерському обліку)
Alteryx	Інструмент, що використовується для підготовки та обробки даних перед аналізом. Він допомагає аудиторам швидко обробляти та очищати дані для подальшого аналізу.

Кожна програма має свої унікальні можливості та переваги. Вибір програмного забезпечення залежить від конкретних потреб та завдань аудиту. Проте, застосування програм не однозначне, коли постає питання переваг та недоліків у їх використанні.

Не дивлячись на велику кількість можливостей, треба розуміти, що програми створені людьми, тож несуть певні ризики при їх використанні. (рис. 1)



Рис. 1. Переваги та недоліки використання комп'ютерних технологій в аудиті

Безумовно, використання комп'ютерних технологій значною мірою покращує процес аудиту та дозволяє підвищити його ефективність та точність. Проте не варто забувати, що це лише інструменти для роботи аудитора. Вони допоможуть у виконанні роботи, але не виконуватимуть роботу замість аудитора.

Використання комп'ютерних технологій так само несе у собі ризики, як і люди, вони не мають підходу та особистого хисту в роботі. Це все ще залишається за аудитором. Кожен експерт має визначити сам для себе що йому застосовувати у своїй роботі, чого він не потребує та що за собою це нестиме.

Список використаних джерел

1. Загородній А.Г., Корягін М.В. та ін. Аудит : теорія і практика. Львів : Львівська політехніка, 2004.
2. Івахненко С. В. Комп'ютерний аудит: Контрольні методики і технології : монографія / С. В. Івахненко. Київ : Знання, 2005.
3. Іванюта П. В. Управлінські інформаційні системи в аналізі та аудиті: навч. посібник / П. В. Іванюта. Київ : Центр учбової літератури, 2007.
4. Porter B., Hatherly D., Simon Jon. Principles of External Auditing. 3rd edition. Wiley, 2008.
5. Skrypnyk M. Accounting and verification of sustainable enterprise development reporting / M. Skrypnyk, N. Radionova, T. Vlasiuk, S. Bondarenko, O. Grygorevska // IBIMA Business Review. 2019. Vol. 2019.

Олексин А. Р.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Василюк М. М.,
д.е.н., професор,
професор кафедри обліку і оподаткування;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ АУДИТУ У СФЕРІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Більшість світових компаній вирішили підтримати ініціативу ООН та об'єднатися для подолання глобальних проблем людства – бідності, гендерної нерівності, забруднення природи, слабкої економіки та інших. В умовах сталого розвитку професія аудитора набуває нового сенсу, а саме – забезпечення прозорості нефінансової звітності компаній. Належне відображення ESG-факторів поступово стає актуальним запитом на всесвітньому бізнес-ринку.

Нова Директива ЄС (CSRD) вимагає від великих підприємств в Україні подавати корпоративну звітність зі сталого розвитку починаючи з 1 січня 2025 року. При розкритті ESG-показників компанії повинні керуватися глобальними стандартами, такими як стандарти Глобальної ініціативи зі звітності (GRI), Ради зі стандартів обліку сталого розвитку (SASB) та стандартами ЄС у межах Директиви (ESRS).

Впровадження цілей сталого розвитку починається із глобального рівня і поступово відбувається трансформація в конкретику на рівні підприємств, установ та організацій. На аудитора, як фахівця своєї справи, покладається важлива місія у досяжності ЦСР, яка включає в себе перевірку нефінансової звітності, оцінку впливу нових показників на організацію, надання рекомендацій щодо вдосконалення процесів на основі оцінки бізнесу, контроль повноти та достовірності розкриття даних, а також розміщення цих даних на веб-сайті компанії для акціонерів та інших груп стейкхолдерів. Розглянемо основні проблеми і перспективи аудиту в напрямі сталого розвитку в таблиці 1.

Таблиця 1

Виклики і перспективи аудиту у сфері сталого розвитку

ВИКЛИКИ	ПЕРСПЕКТИВИ
- відсутність єдиних стандартів - регуляторна невизначеність - проблема “зеленого камуфляжу” - недостатня кваліфікація кадрів - використання цифрових технологій	- уніфікація стандартів звітності - впровадження обов’язкового аудиту звітності із СР - боротьба із “зеленим камуфляжем” - розвиток компетенцій аудиторів - цифровізація аудиту

Джерело: розроблено автором на основі [5, 6]

На сьогодні компанії використовують різні підходи до розкриття інформації про свій вплив на довкілля та суспільство, тому аудитори стикаються із складнощами в оцінці нефінансових показників та порівнянні даних між суб'єктами господарювання. Великі компанії ЄС складають звітність із сталого розвитку на основі ESRS. Ці звіти мають бути перевірені обов'язковими аудиторамі або іншими надавачами послуг із надання впевненості з 2024–2025 років [2]. Водночас у багатьох країнах, зокрема в Україні, подібні вимоги щодо обов'язкового аудиту відсутні або ще не імplementовані, що створює нерівні умови для бізнесу.

Відповідно до термінології НБУ грінвошинг (greenwashing), зелений камуфляж – уведення в оману кредиторів щодо напряму використання запозичених коштів та/або введення інвестора в оману щодо намірів досягнення установою цілей сталого розвитку з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських факторів задля отримання преференцій [3]. Завдання аудиту – виявляти такі маніпуляції та забезпечувати об'єктивність щодо належного оприлюднення показників у просторах Інтернету.

Традиційний аудит тримає фокус переважно на фінансовій звітності і виконанні завдання з надання впевненості. Однак аудит нефінансової звітності вимагає спеціальних знань щодо навколишнього середовища, соціальної відповідальності та корпоративного управління. Підготовка аудиторів до роботи у новому полі діяльності є одним із ключових викликів. Штучний інтелект, блокчейн, хмарні технології, кібербезпека позначаються на ролі аудитора, змінюючи його підходи та обов'язки. Наприклад, блокчейн може забезпечити прозорість і незмінність нефінансових даних, а штучний інтелект – автоматизований аналіз великих обсягів інформації. Аудиторам необхідно адаптувати методи та процедури роботи до цифрової трансформації.

Міжнародні організації, такі як ISSB (International Sustainability Standards Board), працюють над створенням спільної мови щодо впливу кліматичних ризиків і можливостей на майбутній розвиток компанії. Єдині глобальні стандарти мають полегшити процес аудиту та підвищити його ефективність. Одним із основних етапів стратегії із реалізації СР в Україні впродовж 2026–2030 років є започаткування проведення аудиту з надання впевненості у ESG-звітності та контроль за якістю послуг [1]. Аудиторський звіт зможе сприяти належному відображенню показників і відповідності звітування компаній вимогам Європейських стандартів зі сталого розвитку (ESRS). Такий підхід допоможе залучити іноземних інвесторів та забезпечити розширення українського бізнесу на міжнародні ринки капіталу.

Сфера сталого розвитку ще зовсім «зелена», але вже протягом 2026–2030 років прогнозується проведення організаційних заходів для підготовки фахівців з аудиту звітності із СР та підвищення їхньої кваліфікації [1]. Аудиторам варто сфокусуватися на вивченні нових методів і процедур роботи. Програми професійного навчання та сертифікації стануть важливим напрямом розвитку професії.

Цілий світ стає автоматизованим і аудиторська діяльність – не виключення. Інструменти діджиталізації, такі як штучний інтелект, блокчейн, кібербезпека та аналітика даних дозволять аудиторам працювати з великими обсягами нефінансової інформації, підвищуючи якість перевірки та мінімізуючи ризик некоректного відображення даних. Антимонопольний комітет України зазначає, що перед тим, як компанії повідомлятимуть споживачам будь-які з типів «зелених» тверджень, такі твердження мають пройти незалежну перевірку та бути підтвердженими науковими доказами [4]. Запровадження жорсткіших вимог до аудиту ESG-показників та використання незалежних інструментів перевірки допоможе зменшити ризики маніпуляцій та підвищити довіру зовнішніх користувачів, особливо інвесторів, до інформації про сталий розвиток компаній.

Отже, проаналізувавши сутність аудиту у напрямі сталого розвитку, можна стверджувати, що аудитори в сучасних умовах стикаються з відсутністю єдиних нормативних стандартів, недостатньою обізнаністю, відображенням фіктивних “зелених” тверджень та регуляторною невизначеністю. Натомість такі вектори розвитку, як уніфікація стандартів звітності, імплементація обов’язкового аудиту показників СР, розвиток компетентності фахівців та автоматизація процесів перевірки, відкривають двері до нових горизонтів, де знання аудитора можуть стати частиною глобальної мети.

Звітність зі сталого розвитку є важливою складовою частиною сучасної бізнес-практики, і компанії, що не розпочнуть підготовку до цієї звітності, ризикують залишитися позаду конкурентів. Українські компанії повинні адаптуватися до вимог CSRD вже нині, щоб бути готовими до змін, що набули чинності у поточному 2025 році. Це дозволить їм не тільки відповідати міжнародним вимогам, але й забезпечити стабільний, ефективний та сталий розвиток у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Міністерство фінансів України : вебсайт. URL: <https://mof.gov.ua/uk/> (дата звернення: 09.03.2025)
2. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю : вебсайт. URL: <https://www.apob.org.ua/> (дата звернення: 09.03.2025)
3. Національний банк України : вебсайт. URL: <https://bank.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2025)
4. Антимонопольний комітет України : вебсайт. URL: <https://amcu.gov.ua/> (дата звернення: 12.03.2025)
5. Цілі сталого розвитку. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>
6. Strategic plan of the International Organization of Supreme Audit Institutions 2023-2028. URL: https://www.intosai.org/fileadmin/downloads/news/2022/10/20232028_Strategic_Plan_INTOSAI_ENGLISH_10-05-2022.pdf
7. Пантелеєв В. П. Безверхий К.В. Використання звітності про соціальну діяльність для підтримки корпоративної соціальної відповідальності. Колективна монографія Одеського національного університету

імені І.І. Мечнікова «Соціальна відповідальність як форма забезпечення сталого розвитку господарюючих систем: суспільство, галузь, підприємство. монографія / за наук. ред. д.е.н., доцента Ніценка В.С., к.е.н., доцента Н.Л. Кусик. Одеса : ТОВ «Лерадрук», 2017. С. 101-139.

Сидоренко А. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Афанас'єва І. І.,
к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОБЛІК СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЗНАЧЕННЯ ТА РІЛЬ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Сталий розвиток є ключовим напрямком сучасного світу, спрямованим на збалансування економічного зростання, соціального добробуту та екологічної рівноваги. З огляду на глобальну зміну клімату, виснаження природних ресурсів і суспільні виклики, вкрай важливо інтегрувати принципи сталого розвитку в усі аспекти життя, включаючи і бухгалтерський облік.

Бухгалтерський облік відіграє ключову роль у забезпеченні прозорості та відповідальності суб'єктів господарювання перед суспільством, інвесторами та регулюючими органами.

Метою даного обліку є забезпечення прозорості, відповідальності та довгострокової ефективності управління ресурсами. Також основною метою є підготовка звітів про взаємодію компанії із суспільством і навколишнім середовищем шляхом розкриття інформації щодо різних видів впливу на діяльність [2]. Даний облік підтримує впровадження ефективних механізмів моніторингу використання природних ресурсів, дотримання соціальних стандартів, впровадження екологічно чистих бізнес-моделей. Завдяки цьому підприємства можуть не тільки відповідати сучасним нормативним вимогам, а й підвищити свою конкурентоспроможність на ринку.

У контексті сталого розвитку зростає важливість надання інформації, яка відображає екологічні, економічні та соціальні аспекти діяльності підприємства. Фінансова звітність відображає економічні показники, в той час нефінансова звітність задовольняє запити щодо соціальних та екологічних аспектів. Такі звіти дозволяють оцінити, наскільки ефективно підприємства впроваджують принципи сталого розвитку та їхній вплив на довкілля, суспільство та економіку [1].

Інноваційні технології відіграють важливу роль у розвитку сталого бухгалтерського обліку. Зокрема, використання технологій блокчейн дозволяє забезпечити прозорість і надійність даних шляхом створення незмінних записів транзакцій. Це допомагає відстежувати походження ресурсів і підтвердження екологічної відповідності діяльності компанії. Штучний інтелект автоматизує процеси аналізу нефінансових даних і дозволяє ідентифікувати екологічні та соціальні ризики, що сприяє прийняттю обґрунтованих рішень. Аналітика великих даних допомагає компаніям відслідковувати використання природних ресурсів у реальному часі, прогнозувати екологічні тенденції та оцінювати ефективність впровадження соціальних ініціатив. Крім того, за допомогою розумних пристроїв можна контролювати викиди, оптимізувати споживання енергії та впроваджувати екологічно ефективні бізнес-процеси. Хмарні технології забезпечують доступ до звітності в реальному часі та сприяють ефективній взаємодії між компаніями, незалежно від їх місцезнаходження.

Облік сталого розвитку відіграє вирішальну роль у забезпеченні прозорості, відповідальності та ефективності управління шляхом інтеграції екологічних, соціальних та економічних аспектів у бізнес-процеси. Він сприяє відкритості для зацікавлених сторін, надаючи об'єктивну інформацію про вплив діяльності компанії на довкілля та суспільство. За допомогою бухгалтерського обліку сталого розвитку компанії можуть оцінити ефективність екологічних ініціатив, дотримання соціальних стандартів і реалізацію стратегій, орієнтованих на довгострокову стійкість. Це допомагає зменшити ризики, пов'язані з екологічними катастрофами, змінами нормативних вимог або соціальними конфліктами, що підвищує стабільність і передбачуваність діяльності.

Отже, облік сталого розвитку є невід'ємною частиною сучасного бізнес-середовища, оскільки забезпечує прозорість діяльності підприємств, сприяє відповідальному використанню ресурсів та підвищує їх конкурентоспроможність. Завдяки впровадженню нових технологій, таких як блокчейн, штучний інтелект і великі дані, компанії можуть значно підвищити якість моніторингу екологічних і соціальних аспектів своєї діяльності. Важливість такого обліку постійно зростає, оскільки суспільство та ринок вимагають від підприємств більшої відкритості та відповідальності.

Таким чином, впровадження обліку сталого розвитку сприяє реалізації міжнародних ініціатив щодо боротьби зі зміною клімату, раціонального використання ресурсів та підвищення соціального добробуту. Інтегруючи принципи сталого розвитку у фінансову та нефінансову звітність, суб'єкти господарювання можуть оцінювати довгострокові ризики та можливості, що дозволяє адаптуватися до нових викликів у світовій економіці. Тому облік сталого розвитку є не лише важливим інструментом управління, а й основою для побудови відповідальної та сталої економіки майбутнього.

Список використаних джерел

1. Кононенко Л. В., Юрченко О. В., Нефінансова (соціальна) звітність підприємств та цілі сталого розвитку. *Materials of the XII – the International Science Conference «Advances in Technology and Science»*, Berlin, Germany. 294 p. (March 16 – 19, 2021). С. 62-64. URL: <https://lib.udau.edu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/07d5e962-e9e4-4a89-bb35-1c530a2f0537/content#page=63>

2. Мельник Н. Г., Семанюк В. З., Бухгалтерський облік у контексті сталого розвитку та циркулярної економіки. *Бізнесінформ*. 2021. № 9. С. 183-188. URL: https://www.business-inform.net/export_pdf/business-inform-2021-9_0-pages-183_188.pdf

Чубенко Г. П.,

здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;

науковий керівник:

Афанас'єва І. І.,

к.е.н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ПДВ В УМОВАХ ЗЕД

Податок на додану вартість (ПДВ) в Україні є важливим джерелом доходів для Державного бюджету. Це пояснюється тим, що ПДВ є податком на споживання, і кінцевий споживач є фактичним його платником. ПДВ займає одне з провідних місць серед податків, якими активно маніпулює тіньовий сектор через недосконалість економічної системи. Це проявляється, зокрема, у ухиленні від сплати ПДВ, незаконному відшкодуванні значних сум податку з державного бюджету, а також у численних зловживаннях платників при використанні пільг і формуванні податкового кредиту, що негативно впливає на фінансове становище бюджету. Ці проблеми виникають через недоліки в організації обліку, звітності та контролю за ПДВ, що робить дослідження цієї теми надзвичайно важливим. Згідно з Податковим Кодексом, податок є обов'язковим платежем, який повинні сплачувати платники податків відповідно до вимог Кодексу [2].

З кожним роком міжнародна торгівля стає все важливішою складовою економічної активності України. В умовах глобалізації та відкриття нових ринків для українських товарів і послуг питання правильного обліку ПДВ при здійсненні зовнішньоекономічних операцій набуває особливої значущості.

Зовнішньоекономічні операції, зокрема експорт та імпорт, мають велике значення для наповнення державного бюджету, а тому контроль за правильним нарахуванням і сплатою ПДВ є важливим елементом фіскальної політики держави.

В умовах зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД) існує велика кількість факторів, які впливають на обчислення та сплату ПДВ, зокрема застосування нульової ставки на експорт, митні процедури, валютні операції тощо. Це створює необхідність детального аудиту для запобігання порушенням щодо вимог податкового законодавства та мінімізації ризиків податкових санкцій.

Міжнародні угоди, які регулюють питання ПДВ та податкових пільг, вимагають ретельного дотримання норм для уникнення подвійного оподаткування або помилок у застосуванні пільг [1].

Постійні зміни в податковому законодавстві, зокрема в частині ПДВ, вимагають від підприємств і аудиторів постійного оновлення знань та практичних навичок для правильної оцінки податкових зобов'язань. Урахування нових нормативних актів, зокрема змін у митних процедурах або в інтерпретації міжнародних угод, є критично важливим для правильної організації обліку в оподаткуванні в умовах ЗЕД.

ПДВ є одним з ключових непрямих податків в Україні, який його було введено Кабінетом Міністрів України в грудні 1992 року. Наразі ПДВ регулюється Податковим кодексом України, що був ухвалений 2 грудня 2010 року (№ 2755-VI) [2].

Економічна суть ПДВ полягає в тому, що цей податок є частиною вартості, яку створюють на кожному етапі виробництва або обігу товарів чи послуг, та його сума включається до кінцевої ціни товару чи послуги, що сплачує кінцевий споживач. ПДВ стягується під час кожної операції купівлі-продажу, починаючи від виробництва товару і до його продажу. На кожному етапі обчислюється як різниця між сумою ПДВ, сплаченою кінцевим споживачем, і тією, що була сплачена постачальнику за сировину, матеріали, роботи чи послуги. Таким чином, на кожному етапі виробництва і обігу підприємство компенсує свої витрати, додаючи ПДВ на новостворену вартість [3].

Варто зазначити, що ПДВ являється універсальним непрямим податком, проте вельми складний з адміністративного погляду (методи його обчислення, порядок збору та сплати тощо). Зазначений податок активно використовується під час розробки податкової політики. За допомогою податку вирішується суто фіскальна мета оподаткування, пов'язана з поповненням доходів державного бюджету.

ПДВ має ряд суттєвих переваг та недоліків (таб. 1.) :

Таблиця 1

Переваги та недоліки податку на додану вартість

Переваги	Недоліки
Стимулює кризу перевиробництва і прискореного витіснення з ринку слабких виробників	Стримує розвиток виробництва
Має економічні та організаційно-технічні переваги щодо стягнення та простоти нарахування	Зростання інфляції

Продовження таблиці 1

Нейтральний щодо платників, переміщення товарів і послуг, розміщення ресурсів	Негативно впливає на високотехнологічні та наукомісткі виробництва
Має механізм взаємної зв'язки платниками податкового зобов'язання та податкового кредиту	Має масовий регресивний характер, тобто чим більший дохід, тим менша питома вага податку у доходу, і навпаки, чим менший дохід, тим більша питома вага цього податку
Дає змогу отримувати кон'юнктурний прибуток, стримувати не виправдане підвищення цін	Дозволяє ухилятися від сплати в умовах недосконалого податкового обліку

В процесі господарської діяльності підприємствами створюється додана вартість, яка представляє собою суму складових таких як фонд оплати праці, прибуток, податок на додану вартість, акцизний збір, які в повному обсязі підлягають внесенню до державного бюджету. ПДВ є податком на кінцеве споживання, який має значний вплив на добробут населення та бюджетну сферу. Завдяки високій ставці цього податку і швидким темпам інфляції, він може стати одним із факторів, що гальмують розвиток виробництва та обмежує можливості споживачів оплачувати товари та послуги. Однак, ці кошти повертаються до покупця у вигляді відшкодування, але за умов значного часового розриву частина коштів може бути знецінена через інфляцію. База оподаткування ПДВ формується за операціями з продажу товарів (робіт, послуг), що визначаються на основі їх договірної (контрактної) вартості. Ця вартість розраховується за вільними або регульованими цінами (тарифами), з урахуванням акцизного збору, митних зборів, інших обов'язкових податків і платежів, але без урахування самого ПДВ, який вже включений у ціну товарів (робіт, послуг) згідно з українським законодавством про оподаткування.

ПДВ вважається однією з найбільш ефективних форм непрямого оподаткування і займає важливе місце в системах державних фінансів як розвинених країн, так і країн з перехідною економікою [3]. Проте в Україні через наявність суттєвих проблем при справлянні ПДВ, які свідчать про недоліки податкової політики, податок може призводити до відволікання оборотних коштів підприємств та напруги у виконанні бюджету. Зазначимо основні причини таких негативних явищ: затримка платежів за реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги); несвоєчасне повернення ПДВ експортерам; необхідність виплати значних сум відшкодування податку, стають обтяжливими для бюджету; нераціональний розподіл податкового тиску внаслідок дещо необґрунтованого звільнення від податку; значна кількість зловживань платників податку при користуванні пільгами та формуванні податкового кредиту [4].

Аудит податку на додану вартість в умовах зовнішньоекономічної діяльності має ряд особливостей, зумовлених специфікою міжнародних торгових операцій та застосуванням норм міжнародного права:

- ЗЕД часто супроводжується контракти з іноземними партнерами, що можуть мати специфічні умови, які потребують окремої перевірки;

- важливо перевірити правильність оформлення митних декларацій, інвойсів, актів виконаних робіт, договорів з контрагентами;

- перевіряється наявність документів, що підтверджують експорт/імпорт товарів або послуг, таких як митні декларації, підтвердження митного оформлення, транспортні документи тощо;

- для імпорتنих операцій платник ПДВ має сплатити податок при ввезенні товарів на митну територію України. Аудитору необхідно перевірити правильність визначення митної вартості товарів та розрахунку ПДВ на імпорт;

- у разі здійснення розрахунків в іноземних валютах важливо перевірити правильність перерахунку сум у валюті в гривні за офіційним курсом НБУ на дату операції. Потрібно з'ясувати чи не було порушень при обчисленні ПДВ через некоректний валютний курс.

Аудит ПДВ в умовах ЗЕД є складним і вимагає уважності до деталей, адже він охоплює численні міжнародні та внутрішні правила, специфічні вимоги до документації та правильного застосування податкових норм. Під час такого аудиту важливо враховувати усі особливості зовнішньоекономічних операцій, перевіряти правильність застосування пільг, а також дотримання вимог митного та податкового законодавства.

Список використаних джерел

1. Зінкевич А.В. Теоретичні аспекти та методика здійснення аудиту податку на додану вартість. *Економіка і суспільство*. 2017. № 13. С. 1359-1364.

2. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>

3. Пеняк Ю.С., Калиниченко О.А. Моделі та методи управління виробничими запасами на підприємстві. *Проблеми сучасних трансформацій*. 2024. № 15. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2024-15-09-01>

4. Ковальова Т.В. Процес постачання в системі управління підприємством: обліковий аспект. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2023. № 10. URL: <https://reicst.com.ua/pmt/article/view/2023-10-09-02>

Шевчук О. С.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»,
освітньої програми «Облік, аудит та оподаткування»;
науковий керівник:
Шевчук В. О.,
доктор економічних наук, професор,
професор кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

РОЛЬ АНАЛІТИЧНИХ ПРОЦЕДУР ПО СУТІ В АУДИТІ: ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ДЛЯ ВИЯВЛЕННЯ ВІДХИЛЕНЬ І ПОГЛИБЛЕНОГО АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

МСА 520 «Аналітичні процедури» поділяє аналітичні процедури на важливі для формулювання загального висновку і ті, що виконуються аудитором в процесі перевірки. Останні називають аналітичними процедурами по суті. Вони, як правило, застосовуються до великих обсягів операцій, що мають передбачувану тенденцію розвитку протягом контрольованого часу. Використання запланованих аналітичних процедур базується на припущенні, що між даними існують стабільні взаємозв'язки, які збережуться, якщо не з'являться нові фактори, що потребують іншого підходу. Вибір конкретної аналітичної процедури залежить від оцінки аудитором її ефективності у виявленні відхилень, та викривлень у фінансовій звітності [1].

На практиці аналітичні процедури є важливим інструментом для перевірки окремих статей фінансової звітності. Вони дозволяють аудиторам оцінювати відповідність фінансової інформації реальному стану справ. Проведення таких процедур дає змогу виявляти аномалії та розкривати причини відхилень або змін у фінансових даних.

Аналітичні процедури є ефективним інструментом для виявлення розбіжностей між даними з ведення обліку та фінансовою звітністю. Наприклад, за допомогою аналізу записів в журналі обліку можна визначити, на якому саме рахунку виникають розбіжності між обліковими записами та фінансовими звітами [2].

Одним із аспектів застосування аналітичних процедур є їх здатність виявляти зміни у фінансових показниках протягом певного періоду. Наприклад, якщо під час аналізу виплат працівникам спостерігається значне зростання витрат порівняно з минулим роком, аналітичні процедури допоможуть визначити, що саме спричинило таке зростання: збільшений штат працівників, зміна зарплатних ставок, збільшення преміальних виплат чи інші фактори [3].

Здатність аналітичних процедур до виявлення відхилень фінансових показників розглянемо на прикладі амортизації, розрахованої за виробничим методом. Об'єктом дослідження є показники нарахованої амортизації за виробничим методом на основні засоби підприємства, яке займається

видобуванням газу зі свердловин. Використовуючи дані з журналу обліку, створимо таблицю амортизаційних нарахувань за місяцями та порівняємо суми з аналогічним періодом минулого року. Задля легшого сприйняття суми нарахованої амортизації за два роки відобразимо у вигляді лінійного графіку (Рис.).

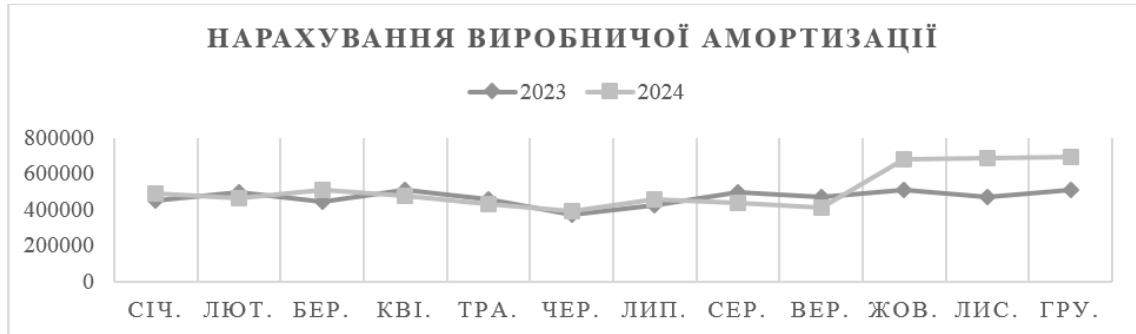


Рис.1. Порівняння нарахування амортизації за виробничим методом

За даними графіка видно, що з жовтня 2024 року нарахування амортизації значно збільшилось, тому потрібно виявити причину відхилення. Найефективніше це зробити за допомогою дедуктивного методу, розбивши загальну аналітичну таблицю на окремі елементи для визначення джерела відхилення. Для цього поділимо активи на категорії за їх типами і відобразимо результати на новому лінійному графіку (Рис. 2).



Рис. 2. Помісячне відображення нарахування амортизації відповідно до типу основного засобу

Завдяки такому розподілу з'ясуємо, що найбільшу частку амортизаційних нарахувань мають свердловини, а їх зміна найбільше впливає на виробничу амортизацію. Тому наступним кроком є перегляд щомісячних амортизаційних нарахувань на кожну свердловину підприємства. Результат такої процедури відображено в табл.

Таблиця 1

Помісячне відображення нарахування амортизації свердловин

Місяць	Свердловина №1	Свердловина №2	Свердловина №3	Свердловина №4	Свердловина №5	Свердловина №6	Свердловина №7	Свердловина №8
Січень	12 114	25 650	26 451	43 338	60 875	66 829	141 764	0
Лютий	11 537	24 429	25 191	41 274	57 977	63 647	135 014	0
Березень	12 668	26 824	27 661	45 321	63 661	69 888	148 252	0
Квітень	11 534	24 423	25 186	41 265	57 964	63 633	134 984	0
Травень	10 439	22 103	22 793	37 345	52 457	57 588	122 160	0
Червень	9 470	20 052	20 678	33 880	47 590	52 245	110 826	0
Липень	11 127	23 560	24 295	39 807	55 915	61 384	130 212	0
Серпень	10 696	22 647	23 354	38 264	53 749	59 005	125 167	0
Вересень	9 914	20 993	21 648	35 469	49 822	54 695	116 023	0
Жовтень	10 705	22 668	23 375	38 299	53 797	59 058	125 280	223 539
Листопад	10 774	22 814	23 526	38 547	54 145	59 441	126 091	224 985
Грудень	10 925	23 134	23 856	39 087	54 904	60 274	127 858	228 139

У таблиці наведено перелік усіх свердловин підприємства, а також їхній видобуток за місяцями. Переглянувши таблицю, виявимо наступне: з жовтня підприємство запустило в роботу ще одну свердловину, що стало основною причиною значного зростання нарахування амортизації. У відсотковому співвідношенні за грудень 2024 року ця нова свердловина становить найбільшу частку нарахувань (40%). Це потребує проведення додаткових аналітичних процедур.

Підсумовуючи викладене, зазначимо: аналітичні процедури є зручним методом виявлення відхилень у фінансовій інформації, та ефективним інструментом для поглибленого аналізу фінансової звітності, що допомагає отримати більш повне розуміння фінансового стану та виявити потенційні проблеми діяльності підприємства.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт аудиту (МСА) 520 «Аналітичні процедури». затверджений Міжнародною федерацією бухгалтерів. Видання 2016-2017pp. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2016-2017-IAASB-Handbook-Volume-1_%D1%83%D0%BA%D1%80.pdf

2. Макаренко А. П., Меліхова Т. О., Мусійченко О.Г. Організація і методика аудиту : навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти магістра спеціальності 071 «Облік і оподаткування» освітньо-професійної програми «Облік, аналіз, контроль в управлінні підприємством». Запоріжжя :

Запорізький національний університет, 2024. 280 с. URL:
<https://dspace.znu.edu.ua/jspui/bitstream/12345/19665/1/0059347.pdf>

3. Карпачова О.В. Застосування аналітичних процедур при аудиті МСФЗ звітності. Socio-economic relations in the digital society, v. 3, n. 42, p. 75–80, 2021. URL: [https://doi.org/10.18371/2221-755x3\(42\)2021253528](https://doi.org/10.18371/2221-755x3(42)2021253528)

СЕКЦІЯ 4

ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЯК ІНСТРУМЕНТ ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗЕРВІВ ПІДПРИЄМСТВ

Borota A. V.,

applicant of the second (master's) level of higher education;

scientific supervisor:

Grylitska A. V.,

Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Management and Public Service;
Bohdan Khmelnytskyi National University of Cherkasy (Cherkasy)

CYBERNETIC FINANCE: SAFEGUARDING AGAINST THREATS IN THE MODERN DIGITAL LANDSCAPE

Companies and organizations have always been a target for criminals, and with the development of technology, crimes against them have become even more widespread. Since technology can greatly simplify work and help solve problems that arise in the process, its use in different areas of human activity is inevitable. Finance is no exception. Today, we can conduct most financial transactions remotely from a computer or smartphone. As cybercrime continues to pose a growing threat to financial stability, macro- and microeconomies, and business in general, there is a great need to research cybersecurity tools and techniques in all areas, including finance. Financial institutions are aware of the methods, tools and technologies to protect their data, finances and confidential information of their clients, but first and foremost, clients themselves must know the possibilities and methods of protection, because knowing the possibilities of modern protection of various aspects of digital life, we will protect ourselves from the threats posed by global digitalization.

The category of “financial security” is a complex and multifaceted concept and is defined separately at the level of the country, regions, industries, and enterprises. At the legislative level, the concept of “financial security” is defined by the Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine No. 1277 “On Approval of Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine” dated 29.10.2013 as part of the country's economic security. At different levels of management, financial security has specific content and characteristic properties [1] Table 1 shows the concept of “financial security” by different scholars.

Table 1

The concept of “financial security” by different scholars

№	Author(s)	Definition
11	M. Yermoshenko	the state of the financial and credit system, characterized by balance, resistance to negative influences, both internal and external, and the ability to ensure the effective functioning of the national economic system and economic growth [2].
22	B. Shlemko and I. Binko	a balanced state of the financial and credit sphere of the state, characterized by the quality of the system of financial instruments, technologies and services, resistant to internal and external negative factors and able to protect national financial interests, provide resources that provide the population and business entities and ensure the stable development and functioning of the system as a whole [3]
33	V.I. Kutsyk and A.I. Bartysh	the process of managing and managing possible risks, securing and protecting the entity from threats to sustainable and stable development, meeting the conditions for the current and strategic development of the enterprise [4].
44	O. Baranovsky	a certain level of a citizen, household, enterprise, region, state, society, interstate entities of provision with financial benefits sufficient to meet their needs and fulfill existing obligations [5].
55	Z.V. Varnaliy	the level of protection of financial interests of citizens and entities at all levels of financial relations, the level of provision of sufficient financial goods to meet their needs [6].

Thus, if we consider the financial security of an enterprise, according to the legislative definition of this concept, financial security should be considered as a state of the financial system of a business entity, in which all the necessary financial conditions for its stable development are organized, and which ensures endurance and resistance to financial shocks, risks and imbalances resulting from the impact of the external environment, as well as the creation of conditions for the formation and preservation of the integrity and unity of the financial system, taking into account factors of internal and external [7].

Financial security is a complex and multifaceted concept that combines the actual level of provision of entities with financial resources at all levels of financial relations, protection of financial interests and risk management activities. Each of the studied terms has its own weight and deserves recognition, because only in combination and in-depth study of the concept of “financial security”, it is possible to clearly understand its essence and comprehend the problems that may arise in the activities of a business entity and, accordingly, to identify opportunities for preventing and eliminating problems before they begin. Financial cybersecurity is a relatively new concept that became widespread during the COVID-2019 pandemic and is still spreading. The general lack of cyber literacy among customers of financial institutions often leads to disappointing results and losses. According to an IBM report, human error is one of the top three causes of data breaches, accounting for 23% of breaches. Employees' mistakes can take different forms - they can fall victim

to phishing, social engineering attacks, suffer DDoS attacks, or install a program containing malware [8].

Firstly, you need to keep your focus on the foundation: conduct an evaluation of risks to determine what controls you already have in place. If you find security gaps, you need to start analyzing and assessing possible risks. This evaluation should cover basic cyber hygiene measures such as multi-factor authentication and verification, separate administrative credentials, email security, scheduled patch programs, firewall/perimeter controls, and host-based detection and response software. Of course, it is worthwhile to enlist external help: that is, when budgeting, be sure to allocate funds to fix problems that may arise.

Therefore, it is necessary to study the organization's negative experience in the field of cybersecurity and proactively implement an “arsenal” of measures, funds and external assistance to protect itself from risks. Involve colleagues in such work, as a diverse view will help find more options for solving problems.

References

1. Financial security of the country and the enterprise: definition, interrelation and risks of ensuring // Electronic scientific professional edition: Economics and Science. 2020. № 7. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?n=7&y=2020.pdf>.
2. Yermoshenko M.M. Financial security. Kyiv, 1998. 73 c.
3. Shlemko V. T., Binko I. F. Economic security of Ukraine: the essence and directions of ensuring: a monograph. Kyiv, 1997. 143 c.
4. Kutsyk V.I., Bartysh A.I. Financial security of the enterprise as an independent object of management: problems of ensuring. Lviv: Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine, 2011. 255 c.
5. Baranovskyi O. I. Financial security: monograph. Kyiv, 1999. 338 c.
6. Economic security: a textbook / edited by Z.S. Varnaliy. Kyiv: Znannya, 2009. 647 c.
7. On Approval of the Methodological Recommendations for Calculating the Level of Economic Security of Ukraine: Order of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine of 29.10.2013. NO. 1277 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>.
8. Financial cybersecurity: how companies can protect confidential data: CyberTisha Project. <https://cybercalm.org/novyny/finansova-kiberbezpeka-yak-kompaniyam-zahystyty-konfidentsijni-dani/> (accessed February 06, 2025).

Бондарчук В. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Суліменко Л. А.,
к.е.н., професор,
професор кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ЖИТОМИРСЬКОГО РЕГІОНУ

В умовах глобалізації та активізації євроінтеграційних процесів, що відбуваються в Україні, зовнішньоекономічна діяльність відіграє важливу роль у стимулюванні економічного зростання регіонів. Ефективне включення Житомирської області в міжнародні економічні зв'язки сприяє залученню інвестицій, впровадженню інноваційних технологій, розширенню ринків збуту та підвищенню конкурентоспроможності місцевих підприємств.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств включає взаємодію між українськими та іноземними суб'єктами господарювання і може здійснюватися як на території України, так і за її межами [2].

Для Житомирського регіону зовнішньоекономічний потенціал має помірну динаміку розвитку. Основними напрямками експортного потенціалу є деревообробна промисловість, аграрний сектор, видобування та обробка природного каменю, а також легка та харчова промисловість. Ці галузі є основою для забезпечення стабільного експорту в регіоні.

Географічна структура зовнішньої торгівлі Житомирської області свідчить про орієнтацію регіону на ринки Європейського Союзу, зокрема близько 60% загального обсягу експорту. Основними торговими партнерами є Польща, Німеччина, Італія, Румунія та Нідерланди. За даними статистики, ці країни є важливими ринками для експорту продукції області, зокрема деревини, аграрної продукції та каменю [3].

Дослідження обсягів експорту та імпорту товарів суб'єктами господарювання у розрізі видів підприємств дозволяє оцінити ефективність їх зовнішньоекономічної діяльності. Детальний аналіз експортної діяльності суб'єктів господарювання Житомирської області за період 2021–2023 рр. демонструє загальне зниження обсягів експорту як за кількістю підприємств, так і у вартісному вираженні (табл.1).

Таблиця 1

Обсяги експорту товарів суб'єктами господарювання Житомирської області у розрізі видів підприємств

Вид підприємств	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Абсолютне відхилення		Відносне відхилення	
	кількість одиниць	млн.дол США	кількість одиниць	млн.дол . США	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США
Мікро	193	43,8	188	33,9	191	47,8	-2	4,1	98,96	109,29
Малі	175	77,8	207	167,3	162	110,3	-13	32,6	92,57	141,90
Середні	108	172,9	97	130,5	93	141,8	-15	-31,1	86,11	82,01
Великі	47	434,4	35	343,2	25	187,2	-22	-247,2	53,19	43,09
ФОП	484	34,0	513	33,7	519	32,0	35	-2,1	107,23	93,97
Всього:	1007	763	1040	709	990	519	-17	-243,7	98,31	68,05

Джерело: розраховано на основі статистичних даних[4]

Загальне зменшення обсягів експорту за досліджуваний період (2021-2023 рр.) на 243,7 млн дол. США та скорочення числа експортерів свідчить про серйозні економічні виклики. Найбільш відчутним є зменшення експортерів серед великих підприємств – майже вдвічі, а їх експортний обсяг скоротився на 247,2 млн дол. США. Значною мірою це пояснюється російською збройною агресією проти України, порушенням логістики, падінням попиту на міжнародних ринках і зростанням собівартості виробництва.

Водночас, мікро- та малі підприємства продемонстрували кращу адаптацію до нових умов господарювання. В мікробізнесі експортна виручка навіть зросла на 4,1 млн дол. США, а малі підприємства, попри скорочення їх кількості, змогли збільшити експорт на 32,6 млн дол. США. Це стало можливим завдяки гнучкості, швидкій переорієнтації на нові ринки та міжнародній фінансовій підтримці.

На підприємствах середнього бізнесу навпаки, обсяг експорту скоротився на 31,1 млн дол. США, що на сьогодні може свідчити про його складнощі у конкуренції з малими підприємствами. За даними статистики, кількість фізичних осіб-підприємців дещо збільшилась (на 35 одиниць), однак обсяги їх експорту знизилися на 2,1%, що може бути пов'язано з розширенням електронної комерції та дрібних міжнародних поставок. Позитивна динаміка розвитку малого бізнесу свідчить про його потенціал у відновленні економіки регіону.

Аналіз операцій з імпорту товарів суб'єктами господарювання Житомирської області за період 2021–2023 рр. свідчить про значне скорочення загального обсягу імпорту на 599,4 млн дол. США (табл. 2).

Таблиця 2

**Імпорт товарів суб'єктами господарювання Житомирської області у розрізі
видів підприємств**

Вид підприємств	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Абсолютне відхилення (2023р. від 2021р.)		Відносне відхилення (2023р. до 2021р.)	
	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США	кількість одиниць	млн.дол. США
Мікро	196	166,0	164	91,1	173	124,5	-23	-41,5	88,27	75,02
Малі	126	66,5	151	87,1	135	281,9	9	215,4	107,14	423,73
Середні	92	102,3	78	82,2	76	116,6	-16	14,2	82,61	113,93
Великі	40	302,2	30	838,6	33	816,1	-7	513,9	82,50	270,04
ФОП	1459	45,3	2164	72,2	761	83,0	-698	37,7	52,16	183,11
Всього:	1913	682	2587	1171	761	83,0	-1152	-599,4	39,78	12,16

Джерело: розраховано на основі статистичних даних [4]

При цьому загальна кількість підприємств-імпортерів зменшилась більш, ніж у два рази, що свідчить про суттєві зменшення імпортних операцій у зовнішньоекономічній діяльності регіону. Однак, слід відзначити значне зростання обсягів імпорту (+513,9 млн дол.) для великих підприємств, що може свідчити про стабілізацію їхньої діяльності після кризи 2022 року та вигідні пропозиції від іноземних постачальників.

Найбільш критичне скорочення обсягів імпортних операцій відбулося серед ФОПів, кількість яких скоротилася на 698 одиниць, що, ймовірно, пов'язано із певними ризиками і проблемами з логістикою та через економічну нестабільність. Проте, не зважаючи на загальне скорочення обсягів імпорту, малі підприємства значно збільшили свої закупівлі – їх імпорт зріс у 4,2 рази (+215,4 млн дол.). Це може пояснюватися їхньою гнучкістю та потребою у нових постачальниках на тлі змін у ринковій кон'юктурі.

Водночас, мікро- та середні підприємства продемонстрували нестабільність, а їхні імпортні обсяги скоротились відповідно на 41,5 млн. та 14,2 млн. дол. Це може бути наслідком фінансових труднощів та переорієнтації на внутрішній ринок. Загалом, попри скорочення кількості імпортерів, зростання імпорту великих і малих підприємств свідчить про можливу поступову адаптацію бізнесу до нових умов.

В Україні існує ряд проблем, що впливають на економічну діяльність підприємств, зокрема воєнні дії внаслідок російського вторгнення в Україну, що уповільнюють розвиток ЗЕД та відлякують потенційних інвесторів, створює несприятливий інвестиційний клімат на всій території держави. Крім того, стримуючим фактором є слабо розвинена інфраструктура, що є однією з перешкод для економічного зростання.

На думку економістів, важливими факторами, що сприятимуть ефективному розвитку зовнішньої торгівлі України, є:

– відсутність технічних бар'єрів для експорту продукції до країн ЄС та збільшення безмитних квот для реалізації товарів на європейському ринку;

- ефективне представництво міжнародних інтересів України на світовій арені;
- надання інформаційної підтримки експортерам для підвищення рівня їхньої обізнаності щодо фінансових можливостей;
- модернізація транспортної інфраструктури та зниження митних витрат на товари [1].

Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності Житомирської області мають значний потенціал, який може бути реалізований через ефективне вирішення існуючих проблем. Одним із ключових напрямків є поглиблення переробки сировини та збільшення доданої вартості експортної продукції, зокрема, розвиток виробництва меблів, будівельних конструкцій та елементів декору замість експорту необробленої деревини. Також перспективним є розширення агропромислового потенціалу з акцентом на органічне виробництво та експорт готової харчової продукції з високою доданою вартістю. Важливим напрямком є розвиток інноваційних галузей, таких як ІТ-сектор, що має великий експортний потенціал і не вимагає великих інвестицій у фізичну інфраструктуру. Модернізація підприємств каменеобробної промисловості та розвиток туристичного потенціалу регіону також сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності області на міжнародному ринку. Крім того, залучення іноземних інвестицій для модернізації виробництва та розвитку інфраструктури сприятиме інтеграції Житомирщини в міжнародні економічні процеси.

Отже, Житомирський регіон має значний потенціал для розвитку зовнішньої торгівлі, однак стикається з рядом викликів, зокрема військовим станом в країні та економічними труднощами. Основними напрямками подальшого розвитку міжнародної співпраці є поглиблення переробки сировини, розвиток агропромислового комплексу, ІТ-сектору та каменеобробної промисловості. Перспективи зовнішньоекономічної діяльності обумовлені покращенням інфраструктури та залученням іноземних інвестицій, застосуванням іноземного досвіду і технологій, що дає можливість отримати стійкі позиції підприємств на світових ринках, сприятиме підвищенню конкурентоспроможності області на міжнародному рівні.

Список використаних джерел

1. Дернова І.А. Зовнішньоекономічна діяльність України та її регіонів в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2023. №45. С. 23-30. URI: <https://salo.li/a18463F>
2. Закон України Про зовнішньоекономічну діяльність від 16.04.1991 № 959-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 13.03.2025).
3. Офіційний сайт Головного управління статистики у Житомирській області. URL: <https://zt.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 13.03.2025).
4. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення: 13.03.2025).

Говорун М. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Шубенко І. А.,
к.е.н.,
доцент кафедри фінансів і кредиту;
Поліський національний університет, (м. Житомир)

ОЦІНКА РОЗВИТКУ СПОЖИВЧОГО КРЕДИТУВАННЯ В АТ «ОЩАДБАНК» ЗА ОСНОВНИМИ ПРОДУКТАМИ

У сучасній економіці кредит є одним із основних факторів економічного зростання держави, що зумовлює розвиток кредитування фізичних осіб. Споживче кредитування банків стало одним із найважливіших для забезпечення соціально-економічного розвитку країни, її економічного зростання, стабільного функціонування всієї банківської системи. Незважаючи на складну економічну ситуацію останніми роками на ринку споживчого кредитування загострилася конкуренція, що змушує банки постійно аналізувати власні кредитні продукти та кредитні продукти-конкуренти, розробляти та впроваджувати їх модифіковані варіанти, а також здійснювати постійні дії щодо вдосконалення каналів окремих кредитних продуктів. Сегмент роздрібного кредитування в сучасних умовах є одним із най динамічніших на ринку банківських продуктів та послуг.

Сучасний розвиток споживчого кредитування досліджували: З. М. Криховецька, С. О. Кропельницька та І. В. Кохан [1], Т. П. Моташко та С. П. Перхайло [2], В. М. Харабара та Р. І. Грешко [5] та інші автори.

Споживче кредитування фізичних осіб з кожним роком, стає все більш популярним. Відповідно до ст.1 Закону України «Про споживче кредитування» (остання редакція від 15.11.2024), «споживчий кредит (кредит) – грошові кошти, що надаються споживачу (позичальникові) на придбання товарів (робіт, послуг) для задоволення потреб, не пов'язаних з підприємницькою, незалежною професійною діяльністю або виконанням обов'язків найманого працівника» [3].

Споживче банківське кредитування фізичних осіб є перспективним напрямком сфери надання АТ «Ощадбанк» кредитних послуг, яка мусить отримувати з року в рік все більше поширення і динамічно розвиватися. Динаміку кредитів, наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам розглянемо в табл. 1.

Таблиця 1

**Динаміка кредитів, наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам
(без вирахування резерву під очікувані кредитні збитки за кредитами)
у 2020-2024 рр.**

Станом на	Сума, тис. грн	Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
		базисн.	ланцюг.	базисн.	ланцюг.
01.01.2020 р.	10881989	-	-	-	-
01.01.2021 р.	12381104	1499115	1499115	13,8	13,8
01.01.2022 р.	16643862	5761873	4262758	52,9	34,4
01.01.2023 р.	16330705	5448716	-313157	50,1	-1,9
01.01.2024 р.	19523143	8641154	3192438	79,4	19,5

Джерело: розраховано за даними [4]

Сума наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом 01.01.2024 року становить на рівні 19 523 143 тис. грн, що перевищує відповідну суму залишків споживчих банківських кредитів на початок 2023 року на 3 192 438 тис. грн чи на 19,5%, а також більше від залишкової суми споживчих банківських кредитів станом на початок 2020 року на 8 641 154 тис. грн чи на 79,4%. Відмітимо той факт, що за перший рік війни сума наданих кредитів зменшилася на 313 157 тис. грн чи на 1,9%.

Кредити, надані АТ «Ощадбанк» фізичним особам, включають такі продукти: автокредити; іпотечні кредити; кредити з використанням платіжних карток; споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантіями; інші споживчі кредити (табл. 2.).

Таблиця 2

**Динаміка кредитів за продуктами,
наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам
(без вирахування резерву під очікувані кредитні збитки за кредитами)**

Станом на	Сума, тис. грн	у % до загальн.	Абсолютна зміна, тис. грн		Темп приросту, %	
			базисн.	ланцюг.	базисн.	ланцюг.
Іпотечні кредити						
01.01.2020 р.	1803507	16,6	-	-	-	-
01.01.2021 р.	2105011	17,0	301504	301504	16,7	16,7
01.01.2022 р.	3176327	19,1	1372820	1071316	76,1	50,9
01.01.2023 р.	3683923	22,6	1880416	507596	104,3	16,0
01.01.2024 р.	7036575	36,0	5233068	3352652	290,2	91,0
Кредити з використанням платіжних карток						
01.01.2020 р.	4100037	37,7	-	-	-	-
01.01.2021 р.	4399749	35,5	299712	299712	7,3	7,3
01.01.2022 р.	5296263	31,8	1196226	896514	29,2	20,4
01.01.2023 р.	5558342	34,0	1458305	262079	35,6	4,9
01.01.2024 р.	4821323	24,7	721286	-737019	17,6	-13,3
Автокредити						
01.01.2020 р.	2287008	21,0	-	-	-	-
01.01.2021 р.	2810990	22,7	523982	523982	22,9	22,9
01.01.2022 р.	4797608	28,8	2510600	1986618	109,8	70,7
01.01.2023 р.	4209385	25,8	1922377	-588223	84,1	-12,3
01.01.2024 р.	4765739	24,4	2478731	556354	108,4	13,2

Продовження таблиці 2

Споживчі кредити, забезпечені нерухомістю та гарантіями;						
01.01.2020 р.	1556912	14,3	-	-	-	-
01.01.2021 р.	1665378	13,5	108466	108466	7,0	7,0
01.01.2022 р.	1352753	8,1	-204159	-312625	-13,1	-18,8
01.01.2023 р.	1344085	8,2	-212827	-8668	-13,7	-0,6
01.01.2024 р.	1322058	6,8	-234854	-22027	-15,1	-1,6
Інші споживчі кредити						
01.01.2020 р.	1134525	10,4	-	-	-	-
01.01.2021 р.	1399976	11,3	265451	265451	23,4	23,4
01.01.2022 р.	2020911	12,1	886386	620935	78,1	44,4
01.01.2023 р.	1534970	9,4	400445	-485941	35,3	-24,0
01.01.2024 р.	1577448	8,1	442923	42478	39,0	2,8

Джерело: розраховано за даними [4]

Сума іпотечних кредитів наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом на 01.01.2024 року рівна 7 036 575 тис. грн (36,0% від кредитів фізичним особам), що перевищує відповідну суму іпотечних кредитів на початок 2023 року на 3352652 тис. грн чи на 91,0%, а також більше від суми іпотечних кредитів станом на початок 2020 року на 5 233 068 тис. грн чи в 3,9 рази. Відмітимо, що за перший рік війни сума заборгованості фізичних осіб за іпотечними кредитами зросла на 507 596 тис. грн чи на 16,0%.

Сума кредитів з використанням платіжних карток АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом 01.01.2024 року рівна 4 821 323 тис. грн (24,7% від кредитів фізичним особам), що менше відповідної суми таких кредитів на початок 2023 року на 737019 тис. грн чи на 17,3%, та більше від суми цих кредитів станом на початок 2020 року на 721 286 тис. грн чи на 17,6%. Відмітимо, що за перший рік війни сума заборгованості фізичних осіб за кредитами з використанням платіжних карток зросла на 262 079 тис. грн на 4,9%.

Сума автокредитів наданих АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом 01.01.2024 року дорівнювала 4765739 тис. грн (24,4% від кредитів фізичним особам), що перевищує відповідну суму автокредитів на початок 2023 року на 556354 тис. грн чи на 13,2%, а також більше від суми автокредитів станом на початок 2020 року на 2478731 тис. грн чи в 2,8 рази. Відмітимо, що за перший рік війни сума заборгованості фізичних осіб за автокредитами зменшилася на 588223 тис. грн чи на 12,3%.

Сума забезпечених нерухомістю та гарантіями споживчих кредитів АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом 01.01.2024 року становила 1322058 тис. грн (6,8% від кредитів фізичним особам), що менше відповідної суми забезпечених споживчих кредитів на початок 2023 року на 22 027 тис. грн чи на 1,6%, та менше від суми забезпечених споживчих кредитів станом на початок 2020 року на 234854 тис. грн чи на 15,1%. Відмітимо, що за перший рік війни сума заборгованості фізичних осіб за споживчими кредитами забезпеченими нерухомістю та гарантіями впала на 8668 тис. грн чи на 0,6%.

Сума інших споживчих кредитів АТ «Ощадбанк» фізичним особам станом 01.01.2024 року склала 1577 448 тис. грн (8,1% від кредитів фізичним особам), що більше відповідної суми інших споживчих кредитів на початок 2023 року на 42478 тис. грн чи на 24,0%, та більше від суми інших споживчих кредитів станом на початок 2020 року на 442923 тис. грн чи на 39,0%. Відмітимо, що за перший рік війни сума інших споживчих кредитів впала на 485941 тис.грн чи на 24,0%.

Аналізуючи споживче кредитування АТ «Ощадбанк», можна зробити висновок, що цей напрямок кредитування є перспективним для банку. Станом на початок 2024 року лідируючі позиції були в іпотечного кредитування фізичних осіб, зросла позиція такого продукту як автокредитування, також стабільне місце належить споживчим кредитам з використанням платіжних карток. Відмітимо, що перший рік війни зумовив негативні тенденції у споживчому кредитуванні АТ «Ощадбанк», але наступного року споживче кредитування почало стрімко відновлюватися.

Список використаних джерел

1. Криховецька З. М., Кропельницька С. О., Кохан І. В. Сучасний стан та перспективи розвитку банківського споживчого кредитування в Україні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 14. С. 67-75.
2. Моташко Т. П., Перхайло С. П. Банківське споживче кредитування в Україні в умовах війни: сучасні тренди та ризики контрагентів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 176-185.
3. Про споживче кредитування: Закон України від 15 листопада 2016 року № 1734-VIII (остання редакція від 15.11.2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19#Text> (дата звернення 30.01.2025).
4. Фінансова звітність АТ «Ощадбанк». URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення 30.01.2025).
5. Харабара В. М., Грешко Р. І., Харабара В. І. Споживчий кредит у доходах домогосподарств України. *Ефективна економіка*. 2023. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2023_6_23 (дата звернення 30.01.2025)

Дров'яніков М. Р.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;

науковий керівник:

Попел С. А.,

к.е.н.,

доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку;

*Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
(м. Хмельницький)*

МІЖНАРОДНА ВАЛЮТНА ЛІКВІДНІСТЬ ТА РОЛЬ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ

Стабільність національного валютного курсу є ключовим елементом валютної політики кожної держави. Забезпечення стійкості валюти залежить від наявності достатніх міжнародних валютних резервів, що визначають міжнародну валютну ліквідність країни. Ця ліквідність дозволяє країнам виконувати свої зовнішні зобов'язання та підтримувати фінансову стабільність.

Міжнародна валютна ліквідність характеризується здатністю країни виконувати свої міжнародні фінансові зобов'язання прийнятними для кредиторів платіжними засобами. Вона формується за рахунок офіційних валютних резервів, золотих резервів, резервної позиції в МВФ, боргових цінних паперів та інших ліквідних активів. Розмір валютних резервів є одним із ключових показників, що характеризує валютну ліквідність. Необхідний рівень валютних резервів дозволяє урядам здійснювати валютні інтервенції, контролювати курс національної валюти та підтримувати стабільність фінансової системи.

Згідно з методикою МВФ, одним із ключових показників що характеризують валютну ліквідність є покриття імпорту валютними резервами у місяцях: для стабільної економіки вони повинні покривати щонайменше три місяці імпорту товарів і послуг.

У 2000–2016 рр. показник покриття імпорту валютними резервами у розвинених країнах зріс із 2,1 до 5,2 міс. річного імпорту або у два рази, а для країн, що розвиваються, показник за аналізований період зріс у понад 3 рази – з 2,8 міс. у 2000 р. до 10,5 міс. у 2016 р., (рис. 1) [1].

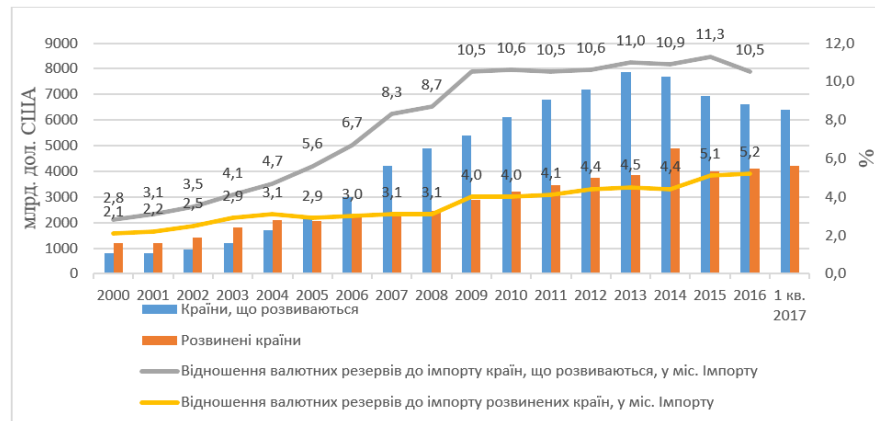


Рис. 1. Динаміка накопичення золотовалютних резервів розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, а також показників відношення валютних резервів до імпорту країн, у міс. імпорту.

Джерело: побудовано авторами на основі [2]

Основне зростання валютних резервів припадає на країни Східно-Азійського регіону. Так, найбільшим золотовалютним держателем (обсяг резервів близько 3 трлн дол.) є Китай. На країни Азії (Китай, Індія) припадає 58% сукупних резервів, Близького Сходу (Саудівська Аравія) – 20%, Західної півкулі (Бразилія, Мексика) – 12%. Найменшими є золотовалютні резерви країн Африки, що пояснює їх участь у валютних союзах з метою мінімізації зовнішніх шоків [7].

Зростання обсягів золотовалютних резервів у світі зумовлене кількома ключовими факторами. По-перше, центральні банки, особливо в країнах, що розвиваються, активно скуповують золото як засіб диверсифікації резервів та захисту від інфляції й економічних криз. Наприклад, у першій половині 2024 року центральні банки придбали 483 тонни золота, що є рекордним показником з 2000 року. По-друге, геополітична нестабільність та побоювання щодо надійності долара США спонукають країни збільшувати частку золота в резервах. Зокрема, 56% центральних банків розвинених країн очікують зменшення частки долара у світових резервах протягом наступних п'яти років. По-третє, низькі глобальні процентні ставки знижують альтернативні витрати володіння золотом, роблячи його більш привабливим активом для зберігання вартості [4, 5].

Ці фактори також взаємопов'язані з тенденцією зростання мотиву самострахування, особливо після зняття обмежень на рух міжнародного фінансового капіталу. Зняття таких обмежень, які були введені різними країнами як частина економічної політики для контролю за фінансовими потоками та стабілізації економіки, стало можливим після Азійської фінансової кризи 1997 року. Це дозволило капіталу вільно переміщатися через кордони, що, в свою чергу, вплинуло на економічну ситуацію в регіоні. Крім того, ще одним важливим фактором є прагнення країн, що розвиваються, уникнути ревальвації національної валюти, аби зберегти конкурентні переваги на міжнародному ринку [3].

Важливу роль у забезпеченні валютної ліквідності відіграє Міжнародний валютний фонд (МВФ), який сприяє збереженню стабільності світової валютної системи, надаючи фінансову підтримку країнам-членам у кризових ситуаціях. МВФ допомагає країнам подолати платіжні дисбаланси, зміцнити валютні резерви та уникати дефіцитів ліквідності. Це досягається через надання кредитів на вигідних умовах, що дозволяє стабілізувати економіки, підтримувати ліквідність і запобігати девальвації валют. Крім того, МВФ здійснює моніторинг економічної політики держав-членів, надає консультації щодо покращення економічного управління та сприяє розвитку міжнародної торгівлі, що в сукупності зміцнює валютну ліквідність на глобальному рівні.

Наприклад, з 1950-х років, МВФ надавав короткострокові кредити стенд-бай для країн із дефіцитом платіжного балансу. У 1970-х роках, після кризи Бреттон-Вудської валютної системи, Фонд зосередився на підтримці країн, що розвиваються. У 1980–1990-х роках МВФ активно сприяв макроекономічним реформам у Латинській Америці та країнах із плановою економікою, що переходили до ринкової моделі [2].

Крім того, роль МВФ не обмежується лише наданням фінансової допомоги для підтримки валютної ліквідності. МВФ активно сприяє економічним реформам у кризових країнах через технічну допомогу, рекомендації та моніторинг реформ. Міжнародний валютний фонд також сприяє фінансовій стабільності та розвитку, забезпечуючи ресурси для адаптації до глобальних економічних змін.

Попри це, країни прагнуть зменшити свою залежність від зовнішнього фінансування та збільшують власні валютні резерви. це дозволяє зменшити залежність від зовнішнього фінансування та знизити ризики, пов'язані з економічними коливаннями. Наприклад, у 2024 році міжнародні резерви України зросли на 42%, досягнувши понад 40,5 мільярда доларів США. Це зростання було забезпечене значною фінансовою підтримкою від міжнародних партнерів, зокрема Європейського Союзу, який надав Україні 19,7 мільярда доларів США [6]. Цей приклад демонструє важливість збільшення валютних резервів для зміцнення економічної стабільності та зменшення залежності від зовнішнього фінансування.

Таким чином, Міжнародний валютний фонд (МВФ) відіграє ключову роль у підтримці глобальної валютної стабільності та економічної безпеки країн-членів. Збільшення світових золотовалютних резервів, обумовлене такими факторами, як геополітична нестабільність, диверсифікація активів і низькі процентні ставки, свідчить про прагнення держав до фінансової стійкості та зменшення залежності від зовнішніх джерел фінансування. Завдяки фінансовій підтримці, технічному консультуванню та контролю за реформами, МВФ сприяє зміцненню валютних систем і розвитку світової економіки. Актуальні приклади, зокрема фінансова допомога Україні та підтримка країн, що розвиваються, підтверджують ефективність діяльності Фонду у забезпеченні валютної ліквідності та підвищенні економічної стійкості в умовах кризових явищ.

Список використаних джерел

1. Роль міжнародних фінансових організацій у забезпеченні міжнародної валютної ліквідності. *Economy and Society*. URL: <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення: 02.03.2025).
2. Міжнародні резерви країн Європейського Союзу: теорія і практика. *Geography LNU*. URL: <https://geography.lnu.edu.ua> (дата звернення: 02.03.2025).
3. Зняття валютних обмежень та лібералізація руху капіталу: як і коли? (прес-реліз). *Центр економічної стратегії*. URL: <https://surl.li/kykmnl> (дата звернення: 16.03.2025).
4. Багаті країни націлились на золото попри рекордну ціну. УНІАН. URL: <https://surl.li/rbsnro> (дата звернення: 16.03.2025).
5. Резерви центробанків: чи є золото безпечним активом у разі геополітичних потрясінь? *VoxUkraine*. URL: <https://surl.lu/qdfiut> (дата звернення: 16.03.2025).
6. Національний банк України. Протягом 2023 року міжнародні резерви України зросли на 42%. URL: <https://surl.li/ldorbm> (дата звернення: 16.03.2025).
7. П'ять держав східної Африки уклали угоду про єдину валюту. *Associated Press. РБК-Україна*. 2013. URL: <https://surli.cc/heuuta> (дата звернення: 16.03.2025).

Калач В. М.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
науковий керівник:
Гриліцька А. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та державної служби;
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси)

МІЖНАРОДНІ ФІНАНСОВІ КРИЗИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СВІТОВУ ЕКОНОМІКУ

Міжнародна фінансова криза – одне з найважливіших і найнебезпечніших явищ у світовій економіці. Вона може мати серйозні та довготривалі наслідки для фінансової системи, економічного розвитку, добробуту людей та стабільності країн. Оскільки світова економіка стає все більш взаємозалежною, фінансова нестабільність в одній країні може швидко поширитися на інші країни. Розуміння причин, механізмів і наслідків фінансових криз має важливе значення для передбачення і запобігання подібним подіям у майбутньому.

Історичний розвиток світової економіки зазнав впливу глобальної фінансової кризи. Фінансова криза еволюціонувала і трансформувалася з розвитком світової економіки, інтеграції та глобалізації. Постійний динамічний розвиток міжнародних економічних відносин зробив фінансову кризу більш стрімкою і складнішою для подолання. Фінансові кризи стали більш транснаціональними та глобальними за масштабами, частішими у своєму виникненні та все більш руйнівними за своїми наслідками. Фінансова глобалізація сприяла поширенню фінансової нестабільності в усьому світі, що вимагає постійного моніторингу, систематичних досліджень та аналізу. Своєчасне виявлення передкризових факторів та розробка ефективних превентивних заходів сприятиме пом'якшенню негативних наслідків світової фінансової кризи.

Значний внесок у розвиток теорії світової фінансової кризи зробили такі вітчизняні та зарубіжні економісти: А. Бенельці, М. Бордо, О. Барановський, В. Геєць, С. Геффернан, К. Кіндлбергер, І. Ларіонова, О. Мозговий, Д. Сакс, А. Шварц. Проблема дослідження шляхів пом'якшення та подолання наслідків світової фінансової кризи знайшла відображення у працях П. Буряка, С. Вайна, В. Грищенко, О. Кузнецова, І. Лютого, Ю. Макогона, Т. Малени, С. Мішенка, М. Фрідмана та інших. Велика кількість наукових праць на цю тему свідчить про значний інтерес економістів до вивчення природи, причин та механізмів світової фінансової кризи [1].

Фінансово-економічні кризи мають глибоке коріння, поєднуючи фінансову нестабільність з глибокими структурними дисбалансами в реальному секторі, що супроводжуються значним падінням виробництва. Найяскравішим проявом такої нестабільності стала криза 2008-2009 років. Криза розпочалася у

фінансовому секторі США і через високий рівень глобалізації поширилася на інші країни, серйозно вплинувши на виробничий сектор. Іншим типом фінансово-економічної кризи є криза зовнішньої заборгованості, яка не є циклічною, а спричинена структурними деформаціями в економіках країн, що розвиваються, і має хронічний та перманентний характер.

Високий зовнішній борг не є унікальним для слаборозвинених країн; постсоціалістичні та розвинені країни також часто страждають від цієї хвороби. Однак криза спричинена не самим зовнішнім боргом, а нездатністю країн погашати свій зовнішній борг через надмірний борговий тягар порівняно з їхнім експортним потенціалом.

З усіх криз останніх двох десятиліть найбільшого удару по світовій економіці завдала валютно-фінансова криза 1997-1998 років. Події в Південно-Східній Азії наприкінці 1990-х років показали, наскільки руйнівним може бути потенційний вплив валютної зони на економіку. Розвиток кризи в регіоні також показав, наскільки тісно переплетені монетарний і фінансовий сектори, наскільки синхронізовані процеси в часі, наскільки широкі їх географічні масштаби і як вони можуть за певних обставин мати значний вплив на основні сектори економіки. У цей період розвиток країн Південно-Східної Азії базувався переважно на залученні фінансових ресурсів з міжнародних ринків. Ці кошти були переважно короткостроковими: до кінця 1997 року (тобто безпосередньо перед кризою) частка короткострокового боргу в багатьох країнах регіону дорівнювала або перевищувала їхні валютні резерви. Іншою основною причиною кризи було порушення бюджетної дисципліни урядами цих країн. Фінансова криза була спровокована негативними очікуваннями міжнародних інвесторів щодо перспектив розвитку країн, що призвело до їх виходу з місцевих ринків.

Крім того, ситуація погіршилася через недооцінку бізнесу на фондових біржах. Це призвело до масового відтоку коштів з цих ринків, що спричинило валютні та фондові крахи. Наприклад, лише в листопаді-грудні 1997 року та травні-червні 1998 року з Індонезії, Таїланду та Південної Кореї було виведено понад 35 мільярдів доларів США. Подібні рухи спостерігалися і на інших ринках регіону [2].

Глобальний характер світової фінансової кризи вимагає глобальної відповіді. Об'єктивна потреба розвитку вимагає створення нової глобальної резервної валюти, нового міжнародного фінансового центру з набагато більшими регуляторними функціями, ніж у МВФ чи МБРР, або радикальної трансформації та зміни прозахідної, односторонньої політики. Однак протиріччя між країнами навряд чи дозволять створити фінансову систему з необхідними характеристиками. Найбільш реальним варіантом є створення нового фінансового центру та основної валюти на базі євро, а також долара, юаня та рубля.

Таким чином, фінансові потоки між інвесторами та позичальниками в різних країнах, а також між власниками та їхніми компаніями сьогодні мають вирішальне значення для розвитку світової економіки. Поряд з традиційними

методами міжнародного фінансування значного розвитку набули ринки капіталу. Ринки, на яких торгують активами, відомі як міжнародні ринки капіталу. Основними видами фінансових активів є боргові, пайові та похідні цінні папери. Боргові цінні папери (облігації) може випускати будь-хто, хто позичає гроші, включаючи компанії, уряди та домогосподарства. Тому на ринку облігацій торгуються такі активи, як корпоративні та державні облігації, іпотечні кредити, комерційні іпотечні кредити та споживчі кредити [3].

Міжнародна фінансова криза мала далекосяжні наслідки для світової економіки. Вона виявила слабкі місця у світовій фінансовій системі та продемонструвала необхідність більш жорсткого регулювання, прозорості фінансової практики та міжнародної співпраці для запобігання кризам. Кризи мають значний вплив на світову економіку, спричиняючи рецесію, безробіття та соціальні проблеми. Тому важливо вивчати кризи і формулювати стратегії для кращого прогнозування майбутньої стабільності фінансової системи.

Список використаних джерел

1. Лазня А. О. Міжнародні фінанси. Світ фінансів 2/2012. 54 с.
2. Панченко, В., Яценко, О., Мусієць, Т., Зінченко, Ф., & Александрова, М. (2024). Світові фінансові кризи та їх макроекономічні наслідки для національних економік: кейс України. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(59), 336–352. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.6.59.2024.4552>
3. Воронова, О., Марущак, С., & Пугачов, М. (2023). Глобальні фінансово-економічні кризи та їх вплив на економіку держав. *Економіка та суспільство*, (51). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-51-9>

Кондрацька В. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Куровська Н. О.,
к. е. н.,
доцент кафедри фінансів і кредиту;
Поліський національний університет (м.Житомир)

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Ринок страхових послуг відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабільності та захисті майнових інтересів громадян і підприємств [2]. Вивчення його теоретичних аспектів допомагає зрозуміти принципи функціонування, механізми регулювання та вплив на економіку. Це особливо важливо в умовах сучасних викликів, таких як глобалізація, економічна нестабільність та розвиток цифрових технологій.

Аналіз ринку страхових послуг є темою численних досліджень. Понятійний апарат, зокрема визначення таких термінів, як "страховий ринок", "ринок страхових послуг" та "ринок страхування", вивчали багато науковців, а саме: Н. М. Внукова, Ю. В. Городніченко, Л. М. Горбач, А. В. Криворучко, С. С. Осадець, Н. В. Приказюк, О. Б. Пономарьова, Я. П. Шумелда та інші.

У структурі ринкової економіки страховий ринок займає одне з ключових місць, оскільки охоплює широкий спектр сфер життєдіяльності суспільства. Він тісно інтегрований з іншими компонентами економічного циклу та відіграє важливу роль у функціонуванні фінансової системи [2].

З методологічної точки зору страховий ринок розглядається як складна економічна структура, що включає різні елементи та механізми регулювання. У сучасній науковій літературі немає єдиного визначення цього поняття, що зумовлює необхідність глибшого дослідження його сутності. Страховий ринок є частиною фінансової системи, де головним предметом купівлі-продажу виступає страховий захист, а також формуються попит і пропозиція на нього [1]. Страховий ринок розглядають: як систему економічних відносин, що виникають з приводу купівлі-продажу страхового покриття в процесі задоволення суспільних потреб у страховому захисті; як складну, динамічну систему з багатьма взаємопов'язаними елементами, яка постійно розвивається та змінюється відповідно до зовнішніх і внутрішніх чинників. Вона наголошує на його функціонуванні як організованої структури, що взаємодіє з економічним середовищем [1].

Таким чином, страховий ринок можна охарактеризувати як систему економічних відносин, основним об'єктом яких є реалізація страхового захисту. Його функціонування забезпечується через механізм перерозподілу фінансових

ресурсів між страховиками та страхувальниками в межах загального фінансового ринку.

Функціонування ринку страхових послуг базується на принципах добровільності, конкурентності, прозорості та взаємної відповідальності всіх учасників. Ключовою особливістю цього ринку є те, що страхові послуги мають специфічний характер, оскільки їх споживча вартість реалізується лише за умови настання страхового випадку. Це зумовлює необхідність формування особливих механізмів регулювання та нагляду за діяльністю страхових компаній з метою забезпечення їх фінансової стійкості та платоспроможності

Страховий ринок виконує важливі функції, що забезпечують його ефективність та вплив на економіку. Контрольна функція сприяє дотриманню страхових зобов'язань і фінансовій стабільності страховиків. Розподільча функція включає ризикову (перекриття збитків), запобіжну (мінімізація ризиків) та заощаджувальну (накопичення коштів на майбутнє). У сукупності ці функції гарантують фінансовий захист населення, сприяють економічному розвитку та зменшують негативні наслідки непередбачуваних подій.

Інфраструктура страхового ринку включає різні установи та організації, що забезпечують його стабільне функціонування [1]. Основними учасниками є страхові та перестрахові компанії, посередники (агенти, брокери), актуарії, аудитори та державні регулятори. Страхові компанії безпосередньо надають послуги та формують страхові резерви. Перестрахові компанії допомагають зменшити ризики, приймаючи на себе їх частину. Посередники сприяють поширенню страхових продуктів і налагодженню зв'язків між страховиками та клієнтами. Кожен із цих учасників виконує важливу роль у забезпеченні ефективної роботи страхового ринку (рис. 1).



Рис. 1. Основні учасники ринку страхових послуг в Україні
Джерело: побудовано на основі [2]

Ринок страхових послуг в Україні активно розвивається та зазнає змін. Його ключовими учасниками є страхові компанії, що працюють на основі ліцензій, виданих державними регуляторами. На сьогодні в країні діє велика

кількість страховиків, які пропонують різноманітні послуги, зокрема страхування життя, майна, відповідальності та здоров'я. Важливу роль у цьому процесі відіграють страхові брокери та агенти, які сприяють взаємодії між страховими компаніями та клієнтами, допомагаючи укладати договори та надаючи консультації.

Регулювання ринку страхових послуг в Україні здійснюється державою через уповноважений орган – Національну комісію, що забезпечує державне регулювання на ринках фінансових послуг. Цей орган здійснює нагляд і контроль за діяльністю страхових компаній, визначає стандарти їх роботи, здійснює ліцензування страхових послуг і охороняє права споживачів. Окрім того, важливу роль у розвитку цього ринку відіграють саморегулювні організації, такі як Ліга страхових організацій України та Українська федерація убезпечення, що представляють інтереси страхових компаній і сприяють запровадженню найкращих практик у галузі.

Сучасний ринок страхових послуг в Україні динамічно розвивається, що проявляється в його консолідації, зростанні вимог до капіталізації компаній та впровадженні інноваційних технологій. Онлайн-страхування набуває популярності, спрощуючи оформлення полісів та розширюючи доступність послуг. Також зростає попит на страхові продукти, адаптовані до потреб різних галузей, зокрема малого бізнесу, агросектору та ІТ-сфери. Важливим фактором розвитку є євроінтеграція, яка передбачає приведення законодавства у відповідність до стандартів ЄС, що покращить платоспроможність компаній, захист прав клієнтів і прозорість ринку. Це, своєю чергою, сприятиме підвищенню довіри з боку іноземних інвесторів та розширенню міжнародної співпраці у сфері страхування.

Страховий ринок є важливою складовою економічної системи, що забезпечує не лише фінансовий захист населення, але й сприяє стабільності економіки в цілому. Його розвиток залежить від ефективного регулювання, а також від взаємодії різних учасників, таких як страховики, посередники та державні органи. Враховуючи роль страхових послуг у забезпеченні економічної безпеки, подальше вдосконалення механізмів регулювання і розвитку цієї сфери є необхідним для підтримки стабільності та розвитку національної економіки.

Список використаних джерел

1. Клапків Ю. М. Ринок страхових послуг: концептуальні засади, технічні інновації та перспективи розвитку: монографія. Тернопіль. ТНЕУ, 2020. 568 с.
2. Руда О. Л. Розвиток страхового ринку в Україні. Ефективна економіка. 2020. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7634> (дата звернення: 18.02.2025).

Коник Р. Я.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Кузьмін Т. Л.,
PhD за спеціальністю 051 Економіка,
асистент кафедри обліку і оподаткування;
Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника
(м. Івано-Франківськ)

ЦИФРОВА БЕЗПЕКА ОБЛІКОВИХ ДАНИХ

З розвитком інформаційних технологій та безперервним ростом числа онлайн-сервісів, цифрова безпека стала однією з найважливіших складових забезпечення безпеки користувачів Інтернету. Облікові дані, такі як логіни, паролі та інші фактори аутентифікації, є критично важливими для забезпечення доступу до персональних акаунтів у соціальних мережах, онлайн-банкінгу, інтернет-магазинах і багатьох інших платформах. Однак, зловмисники використовують різні методи для крадіжки або модифікації цих даних, що може призвести до серйозних наслідків, таких як фінансові втрати, крадіжка особистої інформації або навіть репутаційні збитки. За даними Національної поліції України, кіберзлочинність в Україні щорічно зростає, а найбільша частка інцидентів пов'язана з крадіжкою особистих даних та несанкціонованим доступом до акаунтів користувачів [1].

Цифрова безпека облікових даних – це система заходів, спрямованих на захист особистої інформації від несанкціонованого доступу, крадіжки або модифікації. Облікові дані включають в себе логіни, паролі, а також додаткові елементи аутентифікації, такі як одноразові коди доступу або біометричні дані. В умовах постійно зростаючих кіберзагроз і технологічних змін, захист цих даних стає важливим елементом для забезпечення конфіденційності особистої інформації користувачів і організацій.

Основними загрозами безпеки облікових даних є:

1. Фішинг. Один з найпоширеніших методів, за допомогою яких зловмисники отримують доступ до облікових даних користувачів. Фішинг-атаки включають створення фальшивих вебсайтів або надсилання електронних листів, що виглядають як офіційні повідомлення від банків, соціальних мереж або інших сервісів. Мета таких атак – змусити користувача ввести свої облікові дані або іншу особисту інформацію. За даними Міністерства цифрової трансформації України, фішинг є однією з найбільших загроз для інтернет-користувачів [2].

2. Скрадинг паролів. Для зломів облікових записів зловмисники можуть використовувати різні методи, такі як підбір паролів або застосування спеціальних програм, які автоматично перевіряють можливі комбінації паролів. Зловмисники також можуть використовувати вразливості в програмному

забезпеченні для отримання доступу до збережених паролів. За статистикою, більше 70% користувачів використовують однакові паролі для кількох акаунтів, що значно підвищує ризики для безпеки.

3. «Людина посередині» (Man-in-the-Middle, MitM) – вид атаки, коли зловмисник здійснює атаку, щоб витягнути інформацію з вашого з'єднання з інтернетом. Зловмисники можуть перехоплювати й модифікувати дані, що передаються між користувачем і сервером. Цей тип атаки може відбуватися через незахищені або слабо захищені мережі, зокрема, через відкриті Wi-Fi точки доступу. При цьому зловмисник може отримати доступ до облікових даних, що передаються через мережу, і навіть змінити їх.

4. Шкідливе програмне забезпечення. Це комп'ютерна програма або переносний код призначений для реалізації загроз даним, що зберігаються в інформаційній системі, або для прихованого нецільового використання ресурсів системи, або іншої дії, що перешкоджає нормальному функціонуванню інформаційної системи.

Для шкідливого програмного забезпечення характерне швидке розмноження шляхом приєднання своїх копій до інших програм, копіювання на інші носії даних, пересилання копій комп'ютерними мережами та автоматичне виконання деструктивних дій, які вносять дезорганізацію в роботу комп'ютера.

Відповідно, для того, щоб зберегти дані, створювались методи захисту облікових даних. Одним із основних способів захисту облікових даних є створення складних паролів, які містять комбінацію великих і малих літер, цифр і спеціальних символів. Важливо, щоб паролі не повторювалися на різних сервісах. За рекомендацією фахівців, паролі повинні бути довжиною не менше восьми символів і включати різні типи символів.

Метод двофакторної аутентифікації (2FA) додає додатковий рівень захисту, вимагаючи не лише введення пароля, але й підтвердження особи за допомогою іншого засобу – зазвичай це одноразовий код, який надсилається на мобільний телефон або електронну пошту користувача. Використання двофакторної аутентифікації допомагає значно знизити ризики, навіть якщо пароль користувача буде скомпрометований.

Програми для збереження паролів дозволяють створювати унікальні паролі для кожного облікового запису без необхідності запам'ятовувати їх. Такі програми також можуть зберігати іншу важливу інформацію, пов'язану з безпекою, наприклад, відповіді на питання безпеки, що часто використовуються для відновлення паролів.

Для захисту даних в мережі важливо використовувати сучасні методи шифрування, такі як HTTPS або SSL [4, с. 364]. Це забезпечує захист передачі даних між користувачем і вебсайтом, гарантуючи, що інформація не буде перехоплена.

Регулярне оновлення операційних систем і програмного забезпечення є важливим елементом для захисту від нових загроз і вразливостей. Антивірусне програмне забезпечення також відіграє важливу роль у виявленні та нейтралізації шкідливих програм.

Законодавство в сфері захисту облікових даних має важливе значення для забезпечення безпеки користувачів. У Європейському Союзі діє Загальний регламент захисту даних (GDPR), який зобов'язує компанії дотримуватись високих стандартів захисту персональних даних. В Україні також активно впроваджуються законодавчі ініціативи щодо захисту персональних даних, зокрема, Закон України «Про захист персональних даних», який регулює обробку та зберігання даних, що стосуються фізичних осіб [5].

З розвитком нових технологій, таких як штучний інтелект, зростають нові виклики для цифрової безпеки. Наприклад, зловмисники можуть використовувати штучний інтелект для автоматизації атак або для розшифровки зашифрованих даних.

Цифрова безпека облікових даних є важливою складовою загальної інформаційної безпеки. Для забезпечення належного захисту необхідно використовувати комплексні заходи: від створення складних паролів до застосування двофакторної аутентифікації та шифрування. Водночас важливо розвивати законодавчу базу і підвищувати обізнаність користувачів щодо загроз і методів захисту облікових даних. Тільки таким чином можна забезпечити належний рівень безпеки в умовах постійно зростаючих кіберзагроз.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Національної поліції України.
URL: <https://www.npu.gov.ua> (дата звернення: 17.03.2025).
2. Офіційний сайт Міністерства цифрової трансформації України.
URL: <https://thedigital.gov.ua> (дата звернення: 17.03.2025).
3. Офіційний сайт Європейської комісії. URL: <https://ec.europa.eu> (дата звернення: 17.03.2025).
4. Баланюк І.Ф., Сас Л.С., Кузьмін Т.Л., Смушак М.В. Цифрові технології обліково-аналітичного забезпечення та економічного контролю аутсорсингової й консалтингової діяльності підприємств. Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. Том 1. Вип 20 (2024). С. 363-371.
5. Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. № 2297-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2297-17#Text> (дата звернення: 17.03.2025).

Коротич А. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
науковий керівник:
Гриліцька А. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та державної служби;
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси)

МЕНЕДЖМЕНТ ІННОВАЦІЙ: ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ ІННОВАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ

В умовах стрімкого розвитку технологій та глобалізації управління інноваційними процесами стає ключовим фактором конкурентоспроможності підприємств та організацій. Ефективний менеджмент інновацій дозволяє компаніям швидко адаптуватися до змін, запроваджувати нові продукти та послуги, а також підвищувати ефективність бізнес-процесів. Дослідження підходів до управління інноваціями є необхідним для розуміння механізмів стимулювання творчості, оптимізації процесів впровадження нововведень та мінімізації ризиків [1].

Існують різні підходи до управління інноваційними процесами, серед яких можна виділити традиційний, гнучкий, відкрита інновація, дизайн-мислення та лінійний підхід.

Традиційний підхід – передбачає поетапне впровадження інновацій від ідеї до комерціалізації. Він включає такі етапи: дослідження, розробка, тестування та впровадження. Основний акцент робиться на детальному плануванні та зниженні ризиків невдачі, однак такий підхід може бути менш гнучким у швидкозмінних ринкових умовах [2].

Гнучкий підхід – застосовується для швидкої адаптації до змінних ринкових умов. Основний принцип цього підходу – інтеративна розробка, яка дозволяє випробовувати нові рішення та оперативно їх коригувати. Цей метод є популярним у сфері ІТ та високотехнологічних галузях, де швидкість розробки має вирішальне значення [3].

Відкрита інновація – концепція, що передбачає залучення зовнішніх ідей та співпрацю з іншими компаніями, науковими установами та стартапами. Відкриті інновації сприяють прискоренню розробки нових технологій, зниженню витрат на дослідження та доступу до широкого спектру компетенцій [4].

Дизайн-мислення – методологія, орієнтована на створення інновацій шляхом глибокого аналізу потреб споживачів та генерації рішень на основі отриманих інсайтів. Дизайн-мислення є особливо ефективним у маркетингових стратегіях та продуктових інноваціях [5].

Лінійний підхід – передбачає мінімізацію витрат та ресурсів при впровадженні інновацій, що дозволяє ефективніше тестувати ідеї перед їх

масштабним запуском. Використання цього підходу допомагає уникати значних інвестицій у невдалі проекти та сприяє швидкому тестуванню рішень на ринку [2].

Крім вищезазначених підходів, у сучасних компаніях активно впроваджується цифрова трансформація інноваційного процесу. Використання штучного інтелекту, великих даних та блокчейну дозволяє значно підвищити ефективність впровадження нових рішень та знизити ризики [3].

Успішне управління інноваційними процесами потребує комплексного підходу, що включає стратегічне планування, фінансування інновацій, управління ризиками та розвиток корпоративної культури, яка підтримує творчість та експерименти.

Отже, ефективне управління інноваційними процесами є критичним фактором успіху для сучасних організацій. Використання відповідного підходу залежить від специфіки бізнесу, галузі та масштабів організації. Гнучкі та адаптивні моделі управління дозволяють компаніям оперативно реагувати на зміни та формувати конкурентні переваги. Важливими аспектами успішного менеджменту інновацій є стратегічне бачення, інвестування в наукові розробки, а також створення сприятливого середовища для творчості та експериментів.

Список використаних джерел

1. Гриньова В.М., Краснокутська Н.С. Менеджмент інноваційного розвитку: теоретико-методологічні аспекти. *Харків : Вид-во ХНЕУ, 2018.*
2. Білорус О.Г. Інноваційна стратегія розвитку підприємств: теоретико-прикладні аспекти. *Київ : Наукова думка, 2020.*
3. Пітюлич М.І., Паламарчук В.О. Управління інноваційними процесами: сучасні підходи. *Львів : Видавництво ЛНУ, 2019.*
4. Козловський С.В. Відкриті інновації та їх вплив на конкурентоспроможність підприємств. *Київ : КНЕУ, 2021.*
5. Репіна І.М., Сімоненко В.І. Інноваційний розвиток економіки: теорія, методологія, практика. *Одеса : ОНЕУ, 2022.*

Куничик Т. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Цегельник Н. І.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

МОДЕЛІ УПРАВЛІННЯ ДОХОДАМИ ПРАЦІВНИКІВ У ВЕЛИКИХ ТА МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Управління доходами працівників є ключовим аспектом ефективного функціонування підприємств будь-якого розміру і є частиною фінансового менеджменту, який має на увазі собою систему управління фінансовими ресурсами, що включає фінансову політику, методи, інструменти, а також осіб, які приймають управлінські рішення.

Різні підходи до формування системи оплати праці залежать від масштабів бізнесу, фінансових можливостей, рівня автоматизації та інших факторів. Ті підприємства, які мають високий рівень організації та управління є більш успішними, ніж їх конкуренти. Тому правильна побудова механізму управління доходами, як частини загальної системи управління, є складною, але необхідним завданням керівників підприємства [1].

Перш за все необхідно відзначити, що система управління доходами повинна відповідати таким принципам, як: повнота відображення, достовірність, самоокупність, зацікавленість власників у їх збільшенні, порівнянність, забезпечення фінансової стійкості, своєчасність. Також необхідно виявити основні фактори, від яких залежить система управління доходами: ціна продажу; обсяг реалізованої продукції; кількість витрачених на виробництво продукції коштів виробництва [2].

Розглянемо основні моделі управління доходами працівників у великих і малих підприємствах, їх особливості, переваги та недоліки (табл. 1).

Таблиця 1

Моделі управління доходами працівників у великих і малих підприємствах

Модель управління	Характеристика	Переваги	Недоліки
Великі підприємства			
Грейдингова система оплати праці	Класифікація посад за рівнем відповідальності та кваліфікації, що дозволяє встановлювати справедливую диференціацію зарплат.	Висока мотивація працівників через прозорість системи оплати.	Значні витрати на адміністрування систем управління доходами.
Система грейдів та KPI	Окрім фіксованої ставки, працівники отримують бонуси за досягнення ключових показників ефективності.	Можливість коригування рівня доходів залежно від продуктивності.	Складність впровадження змін через розгалужену організаційну структуру.

Продовження таблиці 1

Гнучкі компенсаційні пакети	Включають соціальні виплати, страхування, додаткові бонуси та премії.	Мінімізація впливу людського фактору завдяки автоматизації.	
Автоматизовані системи управління оплатою праці	Використання ERP-систем та спеціалізованих програм для аналізу й розрахунку заробітної плати.		
Малі підприємства			
Традиційна фіксована ставка	Основна модель, коли працівники отримують фіксовану зарплату без складних бонусних програм.	Гнучкість у визначенні рівня оплати праці. Прості механізми управління зарплатним фондом. Можливість швидкого реагування на зміну фінансового стану підприємства.	Відсутність довгострокових механізмів стимулювання персоналу. Вища залежність від поточного фінансового стану підприємства.
Бонусна система	Використовується для мотивації працівників через додаткові виплати за перевиконання планів.		
Участь у прибутках	Працівники можуть отримувати частку прибутку підприємства, що підвищує їхню зацікавленість у розвитку бізнесу.		
Неформальні компенсації	Можуть включати додаткові вихідні, харчування, транспортні компенсації.		

Джерело: сформована автором на основі [2; 3; 4]

Дані таблиці свідчать, що великі підприємства мають складніші системи управління доходами, а малі підприємства мають інший підхід до управління доходами працівників через обмежені фінансові ресурси та менш формалізовані процеси. З метою деталізації здійснимо порівняльний аналіз моделей управління доходами у великих та малих підприємствах при цьому виділимо основні критерії та перспективи розвитку (табл. 2).

Таблиця 2

Основні критерії та перспективи розвитку управління доходами у великих та малих підприємствах

Критерій	Великі підприємства	Малі підприємства
Система оплати	Грейдингова, KPI	Фіксована, бонусна
Мотиваційні механізми	Бонуси, премії, соцпакет	Бонуси, частка прибутку
Автоматизація	ERP-системи, HRM-платформи	Мінімальна, Excel
Гнучкість	Обмежена через структуру	Висока, швидке прийняття рішень
Основні виклики	Високі адміністративні витрати	Нестабільність доходів

Джерело: власна розробка автора

З розвитком цифрових технологій підприємства будь-якого розміру можуть впроваджувати інноваційні підходи до управління доходами,

використовуючи автоматизовані платформи, аналітичні інструменти та сучасні системи управління персоналом.

Отже, управління доходами працівників у великих і малих підприємствах має свої особливості, які визначаються розміром бізнесу, фінансовими можливостями та організаційною структурою. Правильна побудова системи управління доходами, як частини загального механізму управління, є складним, але необхідним завданням керівників підприємства. Великі підприємства застосовують складні системи мотивації та автоматизацію, тоді як малі підприємства орієнтуються на гнучкість та простоту. Впровадження сучасних технологій може стати ефективним рішенням для підвищення ефективності управління доходами працівників у будь-якому підприємстві.

Список використаних джерел

1. Цегельник Н.І., Гайдамаченко Л. Г. Мотивація персоналу як важлива складова успіху підприємства. *Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики*: Матеріали тринадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 13 вересня 2024 р. Одеса: ОНЕУ, 2024. С. 189-190. URL: <https://surl.gd/pjuuhm>
2. Ткаченко Т. П., Тульчинська С. О., Бойчук Д. В. Управління доходами на підприємстві. *Ефективна економіка*. 2018. № 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2018_3_51
3. Ivanchenkova L., Skliar L., Stasiukova K., Babich I., Tsegelnik N., Tomchuk Y. Improving the organization of accounting and control of payroll in budgetary institutions. *International journal of management (IJM)*. Volume 11, Issue 6, June 2020, pp. 718-727. URL : <https://surl.li/rglxxc>
4. Цегельник Н.І. Соціальна відповідальність бізнесу за доходи найманих працівників. *Соціально відповідальне ведення бізнесу – складова сталого розвитку*: зб. матер. за результатами Всеукраїнського конкурсу наукових робіт / за аг. ред.. Устименка В.А.; ред.-упоряд. Санченко А.Є.; упоряд. Сошников А.О., Токунова А.В. Київ, 2022. С. 37-46. URL: <https://hozpravoreposit.kyiv.ua/handle/765432198/167>

Курносова А. О.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 051 «Економіка»;
науковий керівник:
Русак О. П.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

СУЧАСНІ НАРАТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Реалії сучасної вітчизняної економіки вказують на вагоме значення підприємницького середовища, яке виступає рушієм економічного зростання, інновацій та зайнятості населення. Умови ведення бізнесу в останні роки формуються під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів, зокрема воєнного стану, макроекономічних коливань, міжнародної підтримки та реформ.

Загальновідомий поділ українських підприємств за розміром, формою власності чи напрямом діяльності дозволяє виокремити з-поміж усіх малий та середній бізнес. В умовах постійних змін, євроінтеграційних процесів, військових дій, саме малий та середній бізнес проявив себе як найменш вразливим та найбільш адаптивним до ризиків. Їх активність на ринку має вагомий вплив не лише на регіональну економіку, а й на національну, адже саме їх лєвова частка забезпечує масове виробництво, надання послуг та забезпечення експортної діяльності.

За статистикою, на кінець 2024 року в Україні діяло близько 650 тисяч активних підприємств. В загальній структурі формування підприємств за видами економічної діяльності, найбільшу питому вагу (27%) займали підприємства оптової та роздрібної торгівлі, дещо менша частка (23%) припадала на промислову сферу діяльності, сільське господарство – 9% (табл. 1). Це схиляє до думки, що попри всі труднощі нинішніх умов, підприємницька активність все ж зберігається.

Таблиця 1

Структура формування підприємств за видами економічної діяльності (станом на листопад 2024 року)

Вид економічної діяльності	Кількість підприємств	Питова вага, %
Сільське, лісове та рибне господарство	20000	9,1
Промисловість	50000	22,7
Будівництво	15000	6,8
Оптова та роздрібна торгівля	60000	27,3
Транспорт і складське господарство	10000	4,5

Продовження таблиці 1

Інформація та телекомунікації	8000	3,6
Фінансова та страхова діяльність	5000	2,3
Операції з нерухомим майном	12000	5,5
Професійна та технічна діяльність	18000	8,2
Адміністративне обслуговування	7000	3,2
Освіта	3000	1,4
Охорона здоров'я	6000	2,7
Мистецтво, спорт, розваги	4000	1,8
Інші послуги	2000	0,9
Разом	220000	100,0

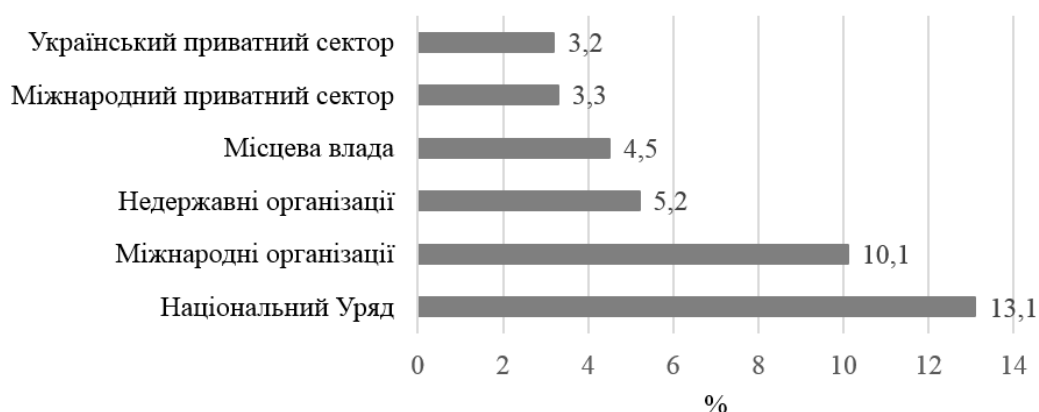
Джерело: побудовано за даними Державної служби статистики [1]

Ефективність діяльності підприємств визначається через оцінку доходів, витрат та рівня рентабельності. Згідно з даними Державної служби статистики у 2023 р. сукупний дохід суб'єктів господарювання зріс на 5% порівняно з 2022 р., досягнувши 3 трильйонів гривень. Важливою особливістю є збільшення рівня витрат, однак їх темпи зростання були нижчими, що призвело до збільшення загального прибутку на 8%. Рівень рентабельності діяльності підприємств становив 12%, тобто є позитивним показником ефективності.

Не зважаючи на позитивні тенденції, український бізнес стикається з низкою проблем. Серед основних слід виділити: високий рівень податкового навантаження, бюрократичні перепони та обмежений доступ до фінансування. Крім того, нестабільна політична ситуація та зовнішні загрози впливають на інвестиційний клімат.

Наслідки військової агресії Росії значною мірою проявилися вимушеним закриттям або ж релокацією підприємств, що спричинило зменшення обсягів виробництва та експорту. Водночас з'явилися нові можливості в оборонній, аграрній, ІТ-сфері та логістиці.

Позитивним аспектом стали пропозиції Уряду України щодо програм для підтримки підприємців. Серед них: кредитна програма "5-7-9%", гранти на розвиток малого та середнього бізнесу, а також податкові пільги для окремих секторів. За даними опитування Центром економічного відновлення (CER) та міжнародною групою компаній ADVANTER GROUP в межах проекту Програми розвитку ООН (UNDP) «Підтримка України» встановлено, що від початку повномасштабного вторгнення 13,1% компаній отримали допомогу від національного уряду, 10,1 % – від міжнародних організацій, 5,2 % – від неурядових організацій, 4,5 % – від місцевої влади (рис. 1).



**Рис. 1 Рівень допомоги підприємцям
після повномасштабного вторгнення, %**

Джерело: побудовано за даними [5]

За результатами опитування, більшість підприємців відмітили таку підтримку надзвичайно корисною (18%) та дуже корисною (30,5%), однак 32,2% респондентів вважають її лише дещо корисною, 8,8% – не дуже корисною, 10,5% – зовсім не корисною. Така різноплановість відповідей схиляє до думки, що не лише чинники фінансового характеру забезпечують стабільність у бізнес-середовищі. Низка інших факторів, такі як адміністративні, податкова політика, корупція та складна судова система залишаються стримуючими чинниками.

Впродовж останнього часу не менш важливого значення набувають цифрові технології, які дозволяють освоїти професії онлайн, підвищити цифрову грамотність. Позитивним є те, що Україна стала однією з найпрогресивніших країн у сфері цифрового урядування. Так, зокрема, платформа «Дія» пропонує електронні документи, адмінпослуги, сервіси для бізнесу та військовозобов'язаних. Популяризуються «Дія.Бізнес» – підтримка підприємців, що дозволяє реєстрацію ФОП онлайн, «єПідтримка» – державні виплати через застосунок.

Зважаючи на зазначене, стає зрозуміло, що діяльність підприємств в Україні є ключовим фактором економічного зростання та добробуту населення. Аналіз їх розвитку в останні роки більшою мірою вказував на адаптивність, активність та витривалість бізнесу в мінливих умовах сьогодення. Проте існують виклики, які потребують уваги та вирішення. Комплексний підхід до реформування економіки, підтримка підприємництва та стабільна державна політика сприятимуть подальшому розвитку підприємств та, як наслідок, зміцненню позицій України на світовій арені.

Список використаних джерел

1. Кількість активних підприємств за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України, URL: ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/kap/arh_kap_ved_osk_u.html

2. Русак О.П., Паламарчук Т.М., Климчук І. Статистика розвитку підприємництва в Україні. 2022. DOI: [http://dx.doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10\(12\)-251-261](http://dx.doi.org/10.52058/2786-5274-2022-10(12)-251-261) (дата звернення: 25.03.2025).

3. Стратегія розвитку малого та середнього бізнесу: чого чекати підприємцям? URL: <https://cost.ua/strategiya-rozvytku-malogo-ta-serednogo-biznesu-chogo-chekaty-pidpryyemtsyam/> (дата звернення: 24.03.2025).

4. Українське підприємництво: проблеми та перспективи. Реферат – Освіта.UA. URL: https://osvita.ua/vnz/reports/econom_pidpr/21170/ (дата звернення: 21.03.2025).

5. Оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2024 рік. URL: www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/2024-04/undp-ua-smb-2024.pdf (дата звернення: 22.03.2025).

Лапіна П. С.,

здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;

науковий керівник:

Заїчко І. В.,

к.е.н., доцент,

доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

АНТИКРИЗОВЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСАМИ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВІЙНИ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ

В умовах воєнного стану підприємства стикаються зі значними викликами, які диктують необхідність перегляду фінансової стратегії та гнучкої адаптації до швидкоплинних обставин. Одним із ключових аспектів є обмеження фінансових ресурсів, зумовлене скороченням виробничих обсягів, втратою ринків збуту та зростанням ризиків. У відповідь на це бізнес змушений активніше шукати нові джерела фінансування, серед яких державні програми підтримки, кредитні ресурси та залучення інвестицій.

Ще однією істотною тенденцією є посилення контролю над витратами та підвищення ефективності використання доступних ресурсів. Підприємства детальніше планують фінансові потоки, скорочують необґрунтовані витрати й оптимізують внутрішні процеси. В зазначених умовах зростає значення цифрових рішень через автоматизацію, електронні платіжні платформи, інтеграцію з корпоративними системами, що дає можливості підприємствам оперативніше реагувати на динаміку економічних змін і приймати зважені рішення у період економічної турбулентності.

Дослідження трансформацій у фінансовому управлінні підприємств у період війни дає можливість оцінити вплив воєнного стану на грошові потоки, інструменти фінансування, ефективність державної підтримки, впровадження цифрових технологій.

В умовах війни підприємства переглядають фінансову стратегію: стикаються зі зменшенням попиту, зростанням неплатежів, обмеженням доступу до кредитування. Актуалізується пошук альтернативних джерел фінансування. Додатково відбувається скорочення персоналу, зміна підходів до мотивації, автоматизація та оптимізація процесів. Ускладнення логістики змушує перебудовувати ланцюги постачання.

Особливо гостро постає проблема доступу до внутрішніх і зовнішніх джерел фінансування. У період воєнної нестабільності банки та фінансові установи стають більш обережними у видачі кредитів через ризики, пов'язані зі зростаючою кількістю неплатоспроможних клієнтів та загальною економічною невизначеністю [1]. Це змушує компанії активніше шукати альтернативні варіанти залучення коштів, як-от встановлення партнерств із приватними інвесторами, або використання інструментів державної підтримки, таких як гранти чи субсидії. Немало викликів виникає й на ринку праці.

Зменшення економічної активності провокує необхідність скорочення штатів чи урізання заробітних плат, що натомість послаблює мотивацію співробітників та сприяє збільшенню плинності кадрів. Для утримання кваліфікованих працівників і покращення їхньої зацікавленості, підприємствам варто обирати нові підходи до мотивації персоналу та розробляти програми навчання й професійного розвитку.

Додатково, зменшення витрат набуває критичного значення для стабільності бізнесу. Підприємства активніше впроваджують заходи з оптимізації операційних витрат: скорочують витрати на виробництво через перехід до більш сучасних технологій, автоматизують процеси для підвищення продуктивності й запобігання людським помилкам, а також мінімізують адміністративні витрати.

Окремим викликом є порушення ланцюгів постачання, які в умовах війни часто нестабільні. Затримки доставок, здорожчання транспортування та труднощі з доступом до сировини істотно ускладнюють роботу компаній [2]. Щоб уникнути перебоїв у виробництві, підприємства змушені шукати нових постачальників, перебудовувати логістичні стратегії чи використовувати альтернативні шляхи доставки.

Реакція бізнесу на такі обставини не лише допомагає забезпечити виживання в кризовий період, але й сприяє закладенню фундаменту для довгострокової стійкості та адаптивності до змін у майбутньому.

Фінансові потоки підприємств у період воєнного стану знаходяться під впливом численних факторів, таких як коливання валютних курсів та інфляція. Додаткову увагу слід приділити внутрішньому фінансовому моніторингу грошових потоків, що виступає дієвим інструментом підтримки фінансової стійкості та інвестиційної привабливості підприємства в умовах високої

волатильності фінансового середовища [3]. Різке зростання цін на імпорتنі товари та валютні зміни провокують додаткові витрати на імпорт і знижують конкурентоспроможність продукції на міжнародних ринках. У таких умовах підприємства змушені запроваджувати механізми захисту від валютних ризиків, зокрема хеджування чи укладення контрактів у національній валюті.

Державна політика також суттєво впливає на фінансову діяльність підприємств. Уряд може пропонувати різні форми підтримки, як-от податкові пільги для компаній, що зазнали збитків [4]. Втім, такі заходи рідко забезпечують повне фінансове відновлення, тому бізнесу доводиться самостійно адаптуватися до нових економічних реалій. Зміни у поведінці споживачів є ще одним значущим аспектом.

Попит на окремі товари та послуги може суттєво скорочуватися, особливо якщо вони не відносяться до критично важливих у часи війни. Це змушує підприємства переорієнтовувати виробництво, оновлювати асортимент і швидко реагувати на змінювані потреби ринку, які можуть варіюватися залежно від етапу воєнного конфлікту [5]. Ефективне управління ризиками відіграє ключову роль у цих умовах. Підприємства стикаються із загрозами як внутрішнього, так і зовнішнього характеру – економічними, політичними, соціальними та фінансовими.

Вирішення поставлених викликів стає пріоритетом керівництва, адже управлінські рішення, спрямовані на зменшення впливу ризиків, набувають особливого значення. Фінансова прозорість та довіра інвесторів і партнерів є критично важливими для виживання бізнесу в складних умовах. Адже саме якісне управління фінансовими ресурсами є ключовим чинником в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств в умовах нестабільності [6].

Виконання фінансових зобов'язань часто ускладнюється, тому підприємства повинні демонструвати реалістичні прогнози своєї стабільності та аргументувати стратегії подолання кризових явищ. Такий підхід сприяє залученню інвестицій та забезпеченню довгострокового розвитку. Зокрема, аналіз резервів прибутку може стати одним із ефективних засобів активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства у період турбулентності [7].

Досить важливим аспектом є зовнішньоекономічна діяльність підприємства, оскільки війна кардинально змінює глобальні економічні зв'язки, що примушує бізнес переглядати угоди з міжнародними партнерами. Аналіз нових можливостей для співпраці і пристосування до змін на світових ринках стають важливим завданням для компаній у цих непростих умовах.

Фінансова адаптація підприємств в умовах воєнного стану полягає у вирішенні ключових проблем, можна окреслити як брак обігових коштів, затримка оплат, високий рівень девальвації. Крім того, підприємства змушені враховувати не лише економічні, а й соціальні та політичні фактори, що визначають успішність їх адаптації. Зокрема, важливими аспектами є управління грошовими потоками, перегляд бюджету, оптимізація витрат та використання інновацій для забезпечення безперервності діяльності.

Список використаних джерел

1. Мурована Т. О. Вітчизняне підприємництво в умовах воєнного стану: основні тенденції та методи підтримки. *Економіка та суспільство*. URL: <https://surl.li/rrnepr>
2. Намлієва Н. Особливості підприємницької діяльності в умовах воєнного стану в Україні. *Сталий розвиток економіки*. URL: <https://surli.cc/slwcfv>
3. Заїчко І.В. Заїчко І. Д. Заїчко В. І. Внутрішній фінансовий моніторинг грошових потоків підприємства як інструмент управління його фінансовою стійкістю та інвестиційною привабливістю. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2024. № 1(13). С. 118-130. URL: <https://surl.li/xicenr>
4. Діденко А. В. Кравець О. В. Тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Підприємництво та інновації*. URL: <https://surli.cc/gddzzg>
5. Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати дослідження в серпні 2023 року. *Дія. Бізнес* URL: <https://surl.li/xztdgl>
6. Бондарук Т. Г., Заїчко, І. В., Заїчко, І. Д. Роль фінансових ресурсів в інноваційно-інвестиційному розвитку підприємств. *Академічні візії*. 2024. Вип.27. URL: <https://surli.cc/vczeoa>
7. Білошкурський М. В, Заїчко І. В., Ковернінська Ю. В. Фінансовий аналіз резервів прибутку для активізації інвестиційно-інноваційної діяльності підприємства. *Journal of Innovations and Sustainability*. 2023. Том 7. № 2. URL: <https://surl.li/vdagxz>

Парубок І. Р.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Стойко О. Я.,
к.е.н.,
доцент кафедри фінансів і кредиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ РИНКУ ПЛАТІЖНИХ КАРТОК В УКРАЇНІ

Розвиток інформаційних технологій та вдосконалення цифровізації суттєво впливають на ринок платіжних карток в Україні, що спонукає якісне забезпечення попиту клієнтів на швидкий та практичний спосіб розрахунків, поліпшує роботу банків під час проведення банківських операцій, надання якісних послуг і продуктів.

Рівень розвитку ринку платіжних карток нині є орієнтиром, за яким можна визначити інтенсивність розвитку банківської діяльності та фінансову грамотність громадян держави. Тому банки наразі надають надзвичайну увагу збільшенню кількості клієнтів, випуску платіжних карток та залученню нових клієнтів.

Вагомий внесок щодо дослідження ринку платіжних карток зробили такі вітчизняні дослідники: Бублик Є. О., Волкова Н. І., Дзюблюк О. В., Катюха К. О., Корецька Н. І., Литвинчук І. В. та ін. Незважаючи на велику кількість досліджень проблем розвитку ринку платіжних карток, пріоритетність напрямів його розвитку залишається завжди актуальним.

Ринок платіжних карток в Україні динамічно зростає, що активно впливає на роботу новітніх банківських продуктів. Комерційні банки, які функціонують в Україні, надають своїм клієнтам можливість відкриття різних видів платіжних карток. Використання платіжних карток клієнтами банку дає їм змогу одержати заробітну плату та пенсійні виплати; купити товари в Інтернеті; проводити розрахунки за придбані товари, роботи і послуги; отримувати банківський кредит; купувати й обмінювати валюту онлайн; знімати готівку в банкоматі; платити за послуги мобільного зв'язку; проводити банківські перекази; мати можливість здійснювати керування банківськими рахунками тощо [3].

На розвиток ринку платіжних карток в Україні вагомий вплив має зростання електронних платежів в наслідок популяризації міжнародних електронних платіжних систем, таких як Visa, Mastercard та PayPal та функціонування національної системи електронних платежів «Простір». Міжнародні платіжні системи Visa, Mastercard та PayPal використовують у 150 країнах світу.

Картки Visa Classic та Mastercard Standard – мають всі необхідні опції для управління рахунком і захисту від несанкціонованого доступу. Банки видають картки безоплатно, проте за користування може встановлюватись плата в залежності від тарифного плану. Картки національної платіжної системи «Простір» використовують тільки в межах України і мають такі переваги: нижча вартість обслуговування в порівнянні з картками міжнародних платіжних систем; відсутність комісій на користь закордонних компаній; розрахункова валюта картки гривня, немає комісій за конвертацію валют. Вибрати найкращу картку досить непросто, тому що банки пропонують платіжні інструменти, що мають різний перелік послуг та умови обслуговування.

Вдосконалення ринку платіжних карток активізує стрімке збільшення безготівкових операцій, що зменшує кількість операцій зі зняття готівки. Частка безготівкових операцій із використанням платіжних карток за сумою у 2024 р. становила 64,5 % у загальній сумі операцій із платіжними картками, а частка безготівкових операцій за кількістю зросла до 94,6 % [1]. Такий факт свідчить, що в умовах воєнного стану громадяни нашої держави продовжують у першу чергу використовувати платіжні картки для здійснення безготівкових розрахунків.

Вимоги часу передбачають формування сучасного ринку платіжних карток з врахуванням подальшого вдосконалення інформаційних технологій, зростання кількості товарів, закуплених в Інтернет-магазинах, отримання послуг завдяки Інтернет-банкінгу. Так, близько 95 % від кількості та суми безготівкових операцій у торговельній мережі у 2024 р. проводилися з за допомогою безконтактної технології оплати та NFC-технології [1].

Пріоритетні напрями вдосконалення ринку платіжних карток передбачають такі заходи [3]:

- вдосконалити законодавчу базу щодо проведення розрахунків з використанням платіжних карток;
- переглянути правила використання касових апаратів під час проведення розрахунків;
- зменшити розміри тарифів на обслуговування платіжних карток;
- збільшити використання миттєвих платежів Instant Payments або Fast Payments;
- заохочувати кредитні організації до використання безготівкових розрахунків;
- впровадити на перспективу заміну готівкових коштів інструментами безготівкового обігу;
- забезпечити збільшення платіжних послуг з врахуванням інновацій;
- впроваджувати штучний інтелект, відкритий банкінг, Tap to Phone, цифрові гаманці, De-Fi;
- застосовувати бонусні програми для заохочення клієнтів;
- використовувати зарубіжний досвід у сфері платіжних послуг;

- зменшити витрати на обслуговування готівкового обороту;
- покращити захист платіжних карток від шахрайських дій;
- забезпечити розвиток національної платіжної системи «Простір».

Велику роль у перспективному розвитку ринку платіжних карток в Україні відіграє Концепція удосконалення платіжних послуг в умовах невизначеності, розроблена групою науковців [2]. Її метою є розробка результативної, сталої та інноваційної системи платіжних послуг, що спрямована на забезпечення безпечності, швидкості та надійності банківських операцій, що буде досягнуто шляхом виконання поставленої мети за допомогою використання відповідних інструментів, а саме: підвищення фінансової грамотності населення; способів проведення фінансових операцій та розвитку фінтех-стартапів; методів впровадження новітніх технологій; вдосконалення нормативно-правового забезпечення; розширення глобального доступу [2].

Дослідження ринку платіжних карток свідчить, що їх використання дає змогу пристосувати банківські послуги до потреб цифрової економіки і забезпечити максимальне розширення сфери безготівкових розрахунків. Дієві заходи щодо вдосконалення ринку платіжних карток в нашій державі підвищують якість карткового обслуговування, розв'язують проблеми, пов'язані з необхідністю застосування інноваційних технологій і сервісів, регулюють монополізм на ринку платіжних операцій, покращують платіжну інфраструктуру, а також усувають недоліки у роботі фінансового сектора.

Безперечні переваги ринку платіжних карток мають стати перспективним трендом, за яким повинна розвиватися платіжна система держави в період цифрових технологій, що значно впливає на подальші можливості зменшення кількості готівки в обігу, розширення діапазону та вдосконалення якості банківських послуг, економії коштів на витратах, зростання ресурсного потенціалу комерційних банків і обсягів наданих кредитів, інтеграції національного фінансового ринку у міжнародний фінансовий простір.

Список використаних джерел

1. Безготівкові розрахунки у 2024 році суттєво переважали серед операцій з платіжними картками. *Національний банк України*. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/bezgotivkovi-rozrahunki-u-2024-rotsi-suttyevo-perevajali-sered-operatsiy-z-platijnimi-kartkami> (дата звернення: 21.03.2025).
2. Волкова Н. І., Криворучко А., Янішевський Б. Розвиток ринку платіжних послуг в умовах невизначеності. *Modern Economics*. 2023. № 39 (2023). С. 18–25. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/39-2023/volkova.pdf> (дата звернення: 21.03.2025).
3. Литвинчук І., Назаренко Т., Дячук В. Оцінка ринку платіжних карток в Україні. *Економіка та суспільство*, 2024. (64). URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/4229/4155> (дата звернення: 21.03.2025).

Піголенко В. Є.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»;
Державний університет «Київський авіаційний інститут», м. Київ

ОПТИМІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ

Сучасний документообіг на підприємствах змінюється завдяки цифровим технологіям. Перехід від паперової документації до електронної став не просто трендом, а необхідністю для оптимізації бізнес-процесів та підвищення ефективності роботи. Впровадження електронного документообігу у роздрібній торгівлі є стратегічним рішенням, що дозволяє економити час, зменшувати витрати та підвищувати продуктивність працівників.

Для ефективної роботи магазину необхідно вести облік товарів та організувати відповідний документообіг. До основних документів належать: товарно-транспортні накладні (підтверджують перевезення товарів); видаткові накладні (використовуються для передачі товару); прибуткові ордери та акти приймання (підтверджують надходження товарів); товарні звіти (складаються на основі прибуткових та видаткових документів).

Неефективна організація документообігу безпосередньо впливає на фінансові показники підприємства. Насамперед, це проявляється у зниженні продуктивності персоналу через витрачання часу на непродуктивні операції. Зокрема, у робітників, обов'язки яких включають роботу з паперовими документами, майже половина часу витрачається на пошуки потрібної інформації.

Водночас, впровадження електронного документообігу дає відчутні економічні переваги. За статистикою, перехід на цифровізацію документів дозволяє скоротити витрати на окремі процеси до 70%, а робочий час, витрачений на документи – на 40-50%. Загальна економія витрат завдяки автоматизації документообігу може досягати 30%. Відповідно до чинного законодавства, фізичні особи-підприємці та юридичні особи, що здійснюють роздрібну торгівлю, зобов'язані мати на торговому місці певний набір документів. Насамперед, це: виписка або витяг з Єдиного державного реєстру юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань; документ, що підтверджує право власності або оренди торгового приміщення; реєстраційне посвідчення на реєстратор розрахункових операцій (для користувачів РРО); Книга обліку розрахункових операцій та книга обліку доходів і витрат; документи про походження товару (накладні, чеки, товарно-транспортні накладні); ліцензії (для продажу підакцизних товарів).

Важливо зазначити, що попри відмінності в системах оподаткування, усі підприємці повинні мати первинні документи щодо походження товару. Податкова служба вимагає підтвердження походження товарів через

прибуткові/видаткові накладні, товарно-транспортні накладні, чеки або закупівельні акти.

Згідно з Податковим кодексом України, відсутність документів про надходження товару може призвести до штрафу, а за повторне порушення протягом року його розмір збільшується. Крім того, до суб'єктів господарювання, які продають товари, не обліковані належним чином, застосовують фінансову санкцію у розмірі подвійної вартості таких товарів, але не менше ніж 170 грн [1].

Водночас, українське законодавство дозволяє використання електронних документів. Відповідно до Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг», юридична сила електронного документа не може бути заперечена виключно через його електронну форму. Оригіналом електронного документа вважається електронний примірник з обов'язковими реквізитами та електронним підписом автора [2].

Безперечно перехід від паперового до електронного документообігу став критичною необхідністю для сучасної роздрібної торгівлі. Впровадження цифрових рішень дозволяє скоротити витрати на обробку документів до 70%, а робочий час персоналу - майже вдвічі.

На ринку представлено багато рішень для електронного документообігу, кожне з яких має свої особливості. *При виборі програмного забезпечення варто звернути увагу на такі критерії:*

1. Функціональність – система повинна забезпечувати підписання документів, обмін з контрагентами та ведення звітності
2. Інтеграція – можливість синхронізації з касовими операціями та системами управління запасами
3. Підтримка КЕП – система має працювати з кваліфікованими електронними підписами всіх акредитованих центрів сертифікації
4. Зручність інтерфейсу – якщо протягом 30 хвилин не вдається розібратися з базовими функціями, варто спробувати іншу систему

За статистикою, понад 70% компаній в Україні обирають рішення BAS Документообіг КОРП завдяки доступній ціні та адаптації під вітчизняне законодавство. Також популярними є сервіси «Вчасно», Deals, Megapolis.DocNet та інші [3].

Успішна цифрова трансформація документообігу вимагає системного підходу: від ретельного аудиту наявних процесів до поетапного впровадження технологічних рішень. Правильно налаштована інтеграція з касовими операціями та системами управління запасами створює єдиний інформаційний простір, що значно підвищує ефективність роботи магазину.

Таким чином, оптимізація документообігу - це не просто технічне вдосконалення, а стратегічна інвестиція у розвиток бізнесу. Електронний документообіг забезпечує прозорість операцій, спрощує звітність та контроль, а також надає керівництву актуальні дані для прийняття обґрунтованих рішень.

Загалом, сучасний ринок пропонує широкий вибір рішень для цифровізації документообігу, які відповідають вимогам українського

законодавства та специфіці роздрібної торгівлі. Головне - обрати оптимальне програмне забезпечення та забезпечити якісне навчання персоналу для максимально ефективного використання нових технологій.

Список використаних джерел

1. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
2. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text>
3. SAP Business One: рішення для автоматизації документообігу // SAP. URL: <https://www.sap.com/products/business-one.html>

Скорик О. В.,

здобувач ступеня доктор філософії;

Державний податковий університет (м. Ірпінь)

ІНТЕГРАЦІЯ АНТИКРИЗОВОГО КОМПЛАЄНСУ У ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ЗЕД

У сучасних умовах функціонування підприємств, що характеризуються високим ступенем динаміки зовнішнього середовища, зростанням регуляторного тиску та ускладненням міжнародних господарських зв'язків, особливої актуальності набуває інтеграція антикризового комплаєнсу в систему економічного аналізу зовнішньоекономічної діяльності (ЗЕД). Антикризовий комплаєнс, як складова комплексної системи внутрішнього контролю, виконує ключову роль у виявленні, оцінці та нейтралізації правових, фінансових, санкційних та репутаційних ризиків, що супроводжують ЗЕД.

Економічний аналіз у внутрішньогосподарській площині традиційно фокусується на виявленні резервів зниження витрат, підвищення рентабельності, оптимізації ресурсного забезпечення. Проте в умовах глибокої трансформації глобальних ринків виникає об'єктивна потреба в модифікації його методологічного інструментарію з урахуванням вимог комплаєнсу. Такий підхід передбачає поєднання кількісних та якісних параметрів оцінки результативності ЗЕД з факторами правомірності, доброчесності та регуляторної відповідності зовнішньоекономічних операцій. Інтеграція антикризового комплаєнсу в систему економічного аналізу ЗЕД дозволяє вирішувати низку стратегічно важливих завдань, по-перше, забезпечення попереджувального виявлення фінансово-регуляторних ризиків, пов'язаних з порушенням митного, валютного та санкційного законодавства; по-друге, обґрунтування економічної доцільності використання офшорних або високоризикових контрагентів; по-третє, аналітичне моделювання впливу змін у міжнародному регуляторному середовищі (наприклад, посилення вимог до

експорту/імпорту) на ефективність ЗЕД; по-четверте, формування системи внутрішніх показників compliance performance, що дозволяють кількісно оцінити ефективність комплаєнс-процедур на рівні підприємства.

Внутрішньогосподарський економічний аналіз у цьому контексті повинен бути посилений такими інструментами, як:

- комплаєнс-скринінг контрагентів із використанням відкритих реєстрів, баз даних санкційних списків та систем Due Diligence;
- аналіз трансфертного ціноутворення на предмет дотримання принципу «вितягнутої руки»;
- індикативний аналіз структури ЗЕД-контрактів з точки зору дотримання валютного, податкового та експортного контролю;
- ризик-орієнтований аналіз відхилень у показниках дебіторської / кредиторської заборгованості, термінів поставки, відповідності ціни ринку.

Слід підкреслити, що антикризовий комплаєнс у межах економічного аналізу не є лише інструментом захисту від зовнішніх загроз. Він також виконує функцію активації внутрішніх резервів, оскільки дозволяє:

- мінімізувати штрафи, пені та витрати на юридичний супровід ЗЕД;
- підвищити довіру міжнародних партнерів;
- сформувати позитивний ESG-профіль підприємства як відповідального учасника міжнародного бізнесу;
- забезпечити оперативне прийняття обґрунтованих рішень у кризових ситуаціях (відмова у поставках, замороження контрактів, нові обмеження тощо).

Таким чином, інтеграція антикризового комплаєнсу в систему внутрішньогосподарського економічного аналізу ЗЕД дозволяє перейти від реактивного до превентивного управління зовнішніми ризиками підприємства, поєднуючи аналітичну точність із регуляторною відповідальністю. Це створює умови для стійкого розвитку підприємств у глобальному економічному середовищі, що зазнає постійних змін і ускладнень.

Список використаних джерел

1. Kraievskiy V., Skoryk O. Foreign economic activity in the system of accounting and analytical management support. *Economics of systems development*. 2024. Vol. 6 (1). P. 69-75
2. Краєвський В. М., Скорик О. В. Інституційна трансформація механізмів обліково-аналітичного супроводу зовнішньоекономічних операцій. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1 (92). С. 67–76

Скороход Г. В.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»;
науковий керівник:
Афанас'єва І. І.,
к. е. н., доцент,
завідувач кафедри обліку, аудиту та оподаткування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту (м. Київ)

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО АНАЛІЗУ ЯК ІНСТРУМЕНТА ВИЯВЛЕННЯ ВНУТРІШНІХ РЕЗЕРВІВ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сучасне економічне середовище, що характеризується значними ризиками, вимагає від суб'єктів господарювання підвищення ефективності господарської діяльності, конкурентоспроможності продукції, робіт та послуг, раціонального управління ресурсами та прийняття ефективних управлінських рішень. Важлива роль у вирішенні актуальних завдань відводиться економічному аналізу, який став дієвим інструментом для оцінки фінансового стану підприємства, ефективності його діяльності та пошуку шляхів зниження витрат і підвищення прибутковості.

Зважаючи на сутнісні характеристики економічного аналізу як науки, що вивчає економічні явища та процеси, сформовано завдання такого аналізу, які включають об'єктивну оцінку фінансово-господарської діяльності підприємства [1, 2]. Одним із ключових завдань аналізу є виявлення внутрішніх економічних резервів, які можуть бути використані для оптимізації витрат, покращення використання ресурсів та збільшення конкурентоспроможності суб'єкта господарювання.

Сучасні напрями трансформації аналізу пов'язані із забезпеченням аналітичними даними різних сфер: фінансової, виробничої, маркетингу. У зв'язку з чим змінилися мета, завдання, методи та види аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика видів аналізу

№ з/п	Вид аналізу	Характеристика
1	Фінансовий	полягає у оцінці фінансового стану підприємства на основі розрахунку фінансових показників (оцінка ліквідності, платоспроможності, прибутковості, фінансової стійкості)
2	Виробничий (техніко-економічний)	досліджує основні взаємозв'язки технічних та економічних процесів, їх вплив на результати фінансово-господарської діяльності; полягає у оцінці ефективності використання ресурсів

Продовження таблиці 1

3	Маркетинговий	дослідження попиту, конкурентного середовища та можливостей підвищення обсягу продажів; комплексна оцінка маркетингової діяльності попередніх періодів задля розробки ефективної маркетингової політики на майбутні періоди
---	---------------	---

Саме внутрішні резерви підприємства, тобто невикористані або неефективно використані можливості суб'єкта господарювання, сприяють підвищенню ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства. Основні джерела внутрішніх резервів охоплюють різні процеси та ресурси (рис. 1).



Рис. 1. Класифікація внутрішніх резервів підприємства

Виявлення внутрішніх резервів суб'єкта господарювання базується на застосуванні різноманітних методів та процедур, серед яких найбільш розповсюдженими є:

- факторний аналіз, який дозволяє оцінити вплив окремих факторних показників на загальний результат, та сприяє ухваленню обґрунтованих ефективних управлінських рішень;

- порівняльний аналіз, що передбачає аналіз динаміки та структури показників;

- ABC-аналіз, що базується на класифікації ресурсів за ступенем їхнього впливу на фінансовий результат, де А – високий пріоритет, В – середній, С – низький [3]. Такий підхід найчастіше використовується для управління товарними запасами.

Значимо, що важливим інструментом оцінки сильних і слабких сторін діяльності підприємства, загроз та переваг, та відповідно конкурентних переваг є SWOT-аналіз. Вперше термін «SWOT-аналіз» було вжито американським академіком Кеннетом Ендрюсом у 1963 році в Гарварді на конференції, присвяченій проблемам бізнес-політики [4]. Однією з переваг зазначеного інструменту є його універсальність. Матриця SWOT-аналізу містить наступні складові або зони: S (strengths) - сильні сторони (наприклад, кращий клієнтський сервіс на ринку, більш доступні ціни); W (weaknesses) - слабкі сторони, тобто ознаки, які роблять підприємство вразливим на ринку (наприклад, неефективна реклама, недостатня кількість співробітників); O (opportunities) – можливості, які підприємство може використовувати для розвитку свого бізнесу (наприклад, правильне розміщення виробництва); T (threats) – загрози, які можуть призвести до збитків (наприклад, висока конкуренція). Приклад SWOT-аналізу для оцінки діяльності інтернет-магазину наведено на рис. 2.

Сильні сторони		Можливості	
Відоме на ринку ім'я	+	Підвищення доходів населення	-
Репутація бренду та лояльність споживачів	-	Розвиток інформаційних технологій	+
Широкий асортимент товару	+	Поява нових партнерів	+
Велика клієнтська база	-	Відхід з ринку конкурентів	+
Слабкі сторони		Загрози	
Високі ціни на товар	+	Цінова конкуренція	+
Недостатньо кваліфікований персонал	-	Зростання числа конкурентів на ринку	-
Слабкі техніки продажів	-	Проблеми з пошуком нових постачальників	+
Відсутність бюджету на маркетинг	-	Зростання цін на технології	+

Рис. 2. Матриця SWOT-аналізу діяльності інтернет-магазину

SWOT-аналіз як нескладний та універсальний метод допомагає підприємству визначити внутрішні можливості; внутрішні загрози; зовнішні можливості; зовнішні загрози; допомагає виявити потенційні загрози і побудувати стратегію захисту або убезпечення.

Таким чином, економічний аналіз відіграє значну роль як ефективний інструмент виявлення внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності суб'єкта господарювання. Використання методів економічного аналізу

допомагає своєчасно виявляти проблеми, розробляти стратегії їх усунення та забезпечувати стабільний розвиток господарюючого суб'єкта. Системний підхід до аналізу фінансових, виробничих і управлінських процесів позитивно впливає на ефективність діяльності господарюючого суб'єкта, дозволяє значно знизити рівень витрат та позитивно вплинути на конкурентоспроможність підприємства.

Список використаних джерел

1. Буснюк С. В. Економічний аналіз: Конспект лекцій. Луцьк: Технічний фаховий коледж Луцького НТУ. 2020. 118 с. URL: <https://tk.lntu.edu.ua/wp-content/uploads/2021>
2. Лубенченко О. Е., Костирко Р. О. Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. Київ: НАСОА, 2023. 170 с.
3. Афанас'єва І. І., Степаненко Н. Г. Аналіз грошових потоків в системі управління діяльністю підприємства. URL: <https://ir.stu.cn.ua/jspui/bitstream/123456789/20372/1/53-55%20%D0%86.%20%D0%86.%20%D0%90%D1%84%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%81%E2%80%99%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf>
4. Копчак Ю. С., Лобунець Т. В., Луковський Р. І. SWOT-аналіз як важливий інструмент у розробці стратегії бізнесу. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/3868>

Соловей Т. С.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок»;
науковий керівник:
Куровська Н. О.,
к. е. н.,
доцент кафедри фінансів і кредиту;
Поліський національний університет (м. Житомир)

РИНОК БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ У КОНТЕКСТІ ФІНАНСОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Фінансова глобалізація суттєво впливає на розвиток ринку банківських послуг, сприяючи інтеграції фінансових систем різних країн. Вона відкриває нові можливості для банків, зокрема доступ до міжнародного капіталу та впровадження фінансових інновацій, але водночас підвищує рівень конкуренції та ризики кризових явищ [2]. Важливим є дослідження того, як глобальні тенденції впливають на національні банківські системи, зокрема в контексті регуляторних вимог і фінансової стабільності. Аналіз цих процесів допоможе оцінити перспективи розвитку банківського сектору в умовах зростаючої економічної взаємозалежності світу.

Методологічні аспекти ринку банківських послуг досліджували зарубіжні вчені, зокрема К. Гавальд, Ж. Матук, П. Роуз та Ж. Стуфле. Внесок у розвиток понятійного апарату банківської науки зробили українські науковці, серед яких О. В. Дзюблюк, Н. І. Корецька. Операції з фінансовими активами та особливості банківського ринку України висвітлено у працях Ю. М. Коваленко, С. В. Науменкової, А. А. Мещеряков, В. А. Шпильовий, В. П. Ходеківської та інших.

Вивчення банківських послуг важливе для ефективного управління фінансами, зокрема відкриття рахунків, використання кредитних карток та планування заощаджень. Розуміння банківських процесів допомагає уникнути фінансових ризиків і шахрайства. Також знання про різні банківські продукти дає змогу обрати найвигідніші умови для кредитів, депозитів та інших послуг, зменшуючи витрати на їх обслуговування.

Поняття «банківська послуга» не має єдиного визначення через його складність і різноманітність фінансових операцій. Вітчизняні науковці трактують його по-різному: як банківську послугу результатом операції для задоволення потреб клієнтів; економічною вигодою банківської діяльності; як комплексний результат роботи банку, спрямований на максимальне задоволення потреб клієнтів і отримання прибутку, підкреслюючи її роль у розвитку банківського бізнесу [2].

Таким чином, банківські послуги – це комплекс фінансових і нефінансових операцій, які банки виконують для задоволення потреб клієнтів.

Вони включають різноманітну діяльність, зокрема відкриття рахунків, кредитування, консалтинг та інвестиційні послуги. Головна мета цих послуг – забезпечення зручності та швидкості обслуговування клієнтів, одночасно сприяючи прибутковості банку.

Відповідно до статті 47 Закону України "Про банки та банківську діяльність" [3], національне законодавство надає банкам право здійснювати такі банківські послуги (рис.1).

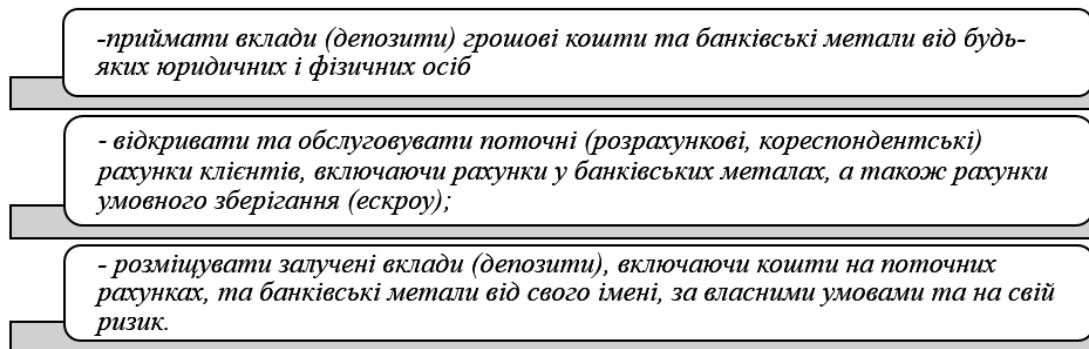


Рис. 1. Основні банківські послуги відповідно до законодавства України
Джерело: сформовано автором на основі [3]

Банківські послуги можна поділити на традиційні та нетрадиційні. Традиційні включають основні функції банків: кредитування, депозити, розрахунки та отримання прибутку для клієнтів. Нетрадиційні послуги зосереджуються на інших аспектах, таких як посередництво, траст, страхування, консалтинг, які не пов'язані з рухом грошей, але важливі для банків та клієнтів.

Аналіз ринку банківських послуг дозволяє зрозуміти взаємодію між банками та клієнтами, а також адаптувати пропозиції банків до потреб користувачів і сприяти конкуренції. Визначення послуг є ключовим етапом стратегічного розвитку банківської діяльності [1].

Для стабільної роботи ринку необхідні кілька умов: наявність двох сторін банків та клієнтів, можливість запропонувати цінні послуги, доступ до ринкової інформації для обґрунтованого вибору та довіра до партнера і валюти.

Ринок банківських послуг має свої характерні риси. По-перше, він поєднує державне та ринкове регулювання для забезпечення його стабільності. По-друге, ринкові відносини регулюються відповідно до національного та міжнародного законодавства. Третім важливим аспектом є доступ до інформації про ринок та його учасників, що гарантує прозорість. Четверта особливість – це відкритість ринку для будь-якого банку або клієнта. І нарешті, п'ятий фактор – різноманітність і широкий вибір банківських продуктів [1].

Інфраструктура ринку включає комерційні банки, Національний банк України, що виступає як учасник і регулятор, а також інші фінансові установи, такі як асоціації, кредитні організації, орендні та консалтингові компанії, колекторські компанії тощо. Всі ці елементи працюють з єдиною метою – забезпечити високий рівень задоволення потреб учасників ринку [1].

Для аналізу ринку банківських послуг використовують різні класифікаційні критерії. Ринок можна поділити за географічним розташуванням, структурою та учасниками. За територіальним принципом він поділяється на місцевий, національний і міжнародний. Місцеві ринки охоплюють окремі регіони, національні функціонують в межах країни, а міжнародні можуть бути як глобальними, так і обмеженими рамками міжнародних організацій.

Ринок банківських послуг складається з кількох основних секторів: кредитного, депозитного, інвестиційного, ринку цінних паперів, фінансових та розподільчих послуг, валютного ринку та інших. Він також розподіляється за типами покупців і продавців. Продавці класифікуються за рівнем довіри до них, а покупці – за типом їхніх потреб. Учасниками ринку можуть бути фізичні особи, підприємства, державні органи, а також кредитно-фінансові установи [1].

Цей ринок є надзвичайно різноманітним і охоплює майже всі сектори економіки, тому будь-які значні економічні зміни впливають на його розвиток.

Перспективи розвитку банківських послуг тісно пов'язані з технологічними інноваціями. Ті банки, які зможуть ефективно впроваджувати нові технології, отримають конкурентні переваги та зможуть надавати висококласне обслуговування своїм клієнтам.

Банківські послуги є важливим інструментом для управління фінансами та забезпечення зручності для клієнтів. Вивчення банківських процесів дає змогу мінімізувати фінансові ризики та шахрайство, а також обирати найвигідніші умови для кредитів і депозитів. Розвиток технологій та інновацій є ключовим фактором для підвищення конкурентоспроможності банків і забезпечення високої якості обслуговування. Таким чином, ринок банківських послуг є динамічною та важливою складовою економіки, що постійно адаптується до змін у технологіях і потребах клієнтів.

Список використаних джерел

1. Вишневський В. М., Реверчук О. М. Банківська система України: проблеми та перспективи розвитку. *Економіка та держава*. 2022. № 3. С. 28-34.

2. Вплив фінансової системи на стабільність економічного розвитку : монографія / за ред. д.е.н., професора А. А. Мещерякова. Серія «Бізнес. Економіка. Фінанси». Дніпро: УМСФ, 2019. 132 с.

3. Про банки і банківську діяльність : Закон України № 2121-III від 07.12.2000 р., із змінами, внесеними 10.01.2025. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/t002121?an=50076> (дата звернення: 10.02.2025).

Харченко А. Ю.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти;
науковий керівник:
Гриліцька А. В.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри менеджменту та державної служби;
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
(м. Черкаси)

ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ

В сучасних умовах економічної нестабільності, зростання конкуренції та глобалізації фінансових ринків оптимізація управління структурою грошових потоків набуває особливого значення. Ефективне управління фінансовими потоками є ключовим чинником стабільного функціонування та розвитку підприємств, оскільки забезпечує їхню ліквідність, фінансову стійкість і здатність до інвестування. Однією з основних проблем, що постає перед підприємствами, є невідповідність між надходженнями та витратами грошових коштів, що може призводити до касових розривів, зниження фінансової гнучкості та ризику неплатоспроможності. У зв'язку з цим необхідність розробки та впровадження ефективних механізмів управління структурою грошових потоків є актуальним завданням для сучасного бізнесу. Дослідження оптимізаційних підходів до управління грошовими потоками дозволяє не лише мінімізувати фінансові ризики, а й підвищити ефективність використання фінансових ресурсів, забезпечуючи сталий розвиток підприємств. Це особливо важливо в умовах цифровізації економіки, коли технологічні рішення дозволяють удосконалювати методи прогнозування, аналізу та розподілу грошових потоків. Таким чином, дослідження питань оптимізації управління структурою грошових потоків є надзвичайно важливим як для теоретичних розробок у сфері фінансів, так і для практичного застосування в діяльності підприємств різних галузей.

Питання оптимізації управління структурою грошових потоків досліджували багато відомих економістів і науковців. Серед сучасних українських та зарубіжних дослідників питанням управління грошовими потоками займаються Іван Бланк, Олександр Поддєрьогін, Олена Кузьмінська, Асват Дамодаран (Aswath Damodaran) та інші економісти, які досліджують корпоративні фінанси, фінансовий менеджмент та оптимізацію грошових потоків. Юджин Фама (Eugene Fama) – розробив теорію ефективного ринку, яка частково стосується оптимального розподілу фінансових потоків та управління ліквідністю; Франко Модільяні (Franco Modigliani) та Мертон Міллер (Merton Miller) – запропонували теореми, що стосуються структури капіталу, яка безпосередньо впливає на управління грошовими потоками підприємств; Річард Брелі (Richard Brealey) і Стюарт Майерс (Stewart Myers) – автори

фундаментальних праць з корпоративних фінансів, включаючи управління грошовими потоками та інвестиціями; Джон Мейнард Кейнс (John Maynard Keynes) – його теорія ліквідності вплинула на розуміння потреби підприємств у достатньому обсязі грошових коштів; Вільям Шарп (William Sharpe) – його модель оцінювання фінансових активів (CAPM) допомагає в управлінні ризиками, що також впливає на потоки грошових коштів; Майкл Дженсен (Michael Jensen) – досліджував питання вільних грошових потоків (free cash flow) і їхнього впливу на ефективність управління компаніями; Стівен Росс (Stephen Ross) – запропонував арбітражну теорію ціноутворення (APT), яка допомагає оцінювати ризики та приймати фінансові рішення [1].

Грошові потоки – це рух грошових коштів у процесі господарської діяльності підприємства, що відображає його фінансовий стан, ліквідність і платоспроможність. Управління грошовими потоками є ключовим елементом фінансового менеджменту та передбачає планування, аналіз, контроль та оптимізацію руху грошових коштів з метою забезпечення ефективної діяльності підприємства.

Основними видами грошових потоків є: операційний грошовий потік – надходження та витрати, пов'язані з основною діяльністю підприємства; інвестиційний грошовий потік – витрати на придбання активів, фінансування інноваційних проєктів та надходження від реалізації інвестицій; фінансовий грошовий потік – надходження та виплати, пов'язані з залученням і погашенням фінансування (кредити, емісія акцій, виплата дивідендів) [4].

Для ефективного управління грошовими потоками необхідно забезпечити їх збалансованість, уникати касових розривів та підтримувати оптимальний рівень ліквідності.

Основні методи оптимізації структури грошових потоків Оптимізація управління грошовими потоками передбачає застосування різних методів та інструментів, які спрямовані на підвищення фінансової стійкості та ефективності використання фінансових ресурсів підприємства [2,5]:

1) Прогнозування та планування грошових потоків. Використання методів бюджетування та фінансового планування дозволяє передбачити майбутні надходження і витрати, визначити необхідний рівень ліквідності. Розрахунок та управління дефіцитом чи профіцитом грошових коштів.

2) Оптимізація структури доходів і витрат. Раціональне співвідношення між короткостроковими та довгостроковими фінансовими потоками. Скорочення непотрібних витрат та ефективне управління витратами підприємства. Використання методів дисконтування грошових потоків (DCF) для оцінки доцільності інвестиційних рішень.

3) Управління дебіторською та кредиторською заборгованістю. Запровадження ефективної політики стягнення дебіторської заборгованості та контролю кредиторської заборгованості. Оптимізація термінів платежів для забезпечення фінансової гнучкості.

4) Використання фінансових технологій (FinTech) та автоматизація процесів. Використання сучасних цифрових рішень для аналізу та

прогнозування грошових потоків. Автоматизація фінансового менеджменту за допомогою спеціалізованих програмних рішень (ERP-системи, CRM тощо).

5) Управління ліквідністю та фінансовими резервами. Оптимізація структури оборотних активів. Формування резервного фонду для покриття непередбачуваних витрат.

Сучасний фінансовий менеджмент активно використовує математичні моделі для оптимізації управління грошовими потоками. Основні підходи включають: Модель Міллера-Орра – визначення оптимального рівня грошових коштів для уникнення дефіциту та надлишку; Модель Баумоля – оптимізація витрат на утримання ліквідних активів [3].

Методи лінійного програмування – оптимізація розподілу фінансових ресурсів для максимізації прибутку або мінімізації ризиків.

На практиці підприємства застосовують різні стратегії для покращення фінансових потоків, серед яких:

1) Використання факторингу та форфейтингу для прискорення надходження грошових коштів.

2) Оптимізація ланцюга поставок для мінімізації затримок платежів.

3) Використання фінансового лізингу як альтернативи традиційному кредитуванню.

Отже, оптимізація управління структурою грошових потоків є важливим напрямом фінансового менеджменту, який впливає на стабільність і розвиток підприємства. Використання сучасних методів прогнозування, математичних моделей, автоматизації процесів та ефективної політики управління фінансами дозволяє забезпечити баланс між надходженнями та витратами, мінімізувати фінансові ризики та підвищити ліквідність підприємства.

Подальші дослідження у цій сфері можуть бути спрямовані на інтеграцію штучного інтелекту та фінансових технологій для вдосконалення прогнозування та управління грошовими потоками.

Список використаних джерел

1. Коледіна К. О. Управління грошовими потоками підприємства як інструмент забезпечення конкурентоспроможності. URL: <https://api.dspace.khadi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/1e24e104-68ec-4814-8aa1-0a5b93c823a6/content>

2. Стащук О., Сафронова Д. Управління грошовими потоками підприємства в умовах воєнного стану. URL: <http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-805/>

3. Піскунова Н. О. Пошук оптимальної моделі управління грошовими потоками. Ефективна економіка. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5454>

4. Піскульова І. В., Мавріна М. І. Методичні підходи до управління грошовими коштами підприємств: сучасний аспект. Ефективна економіка, 2022. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/90.pdf

5. Буряк А.В., Дем'яненко І.В. Управління грошовими потоками: сегмент фінансової політики аграрних підприємств. Економічний форум, 2019. № 1(4), С. 103-108. DOI: <https://doi.org/10.36910/6765-2308-8559-2019-4-16>

Чупринська К. В.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»;
Державний університет «Київський авіаційний інститут» (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ У ЗАКЛАДАХ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Ресторанне господарство є специфічним видом економічної діяльності та галуззю бізнесу, де успіх напряму залежить від ефективного управління різними аспектами діяльності, зокрема, ціноутворенням готових страв та визначенням їх собівартості. Формування собівартості продукції та встановлення цін на товари та продукцію власного виробництва в закладах ресторанного господарства мають ряд особливостей, що пов'язано із специфікою роботи ресторанів, кафе та інших підприємств цієї галузі.

До особливостей процесу ціноутворення в закладах ресторанного господарства, що впадають на організацію бухгалтерського обліку відносяться:

- залежність рівня цін від типу і класу підприємства;
- здійснення калькуляції вартості продукції безпосередньо на самих підприємствах;
- калькулювання цін на продукцію щоденно або через короткі проміжки часу залежно від зміни цін на сировину і товари, що надходять на підприємство;
- регулювання рівня націнок на продукцію власного виробництва на підприємствах, що обслуговують робітників, службовців, учнів, студентів тощо [1, 2].

Окремим елементом ціноутворення на товари, незалежно від джерел їх надходження в заклади ресторанного господарства, є націнка, яка встановлюється суб'єктом господарювання самостійно залежно від класу закладу, конкурентного середовища, асортименту [2].

Ціни на продукцію власного виробництва розраховуються шляхом складання калькуляції, яка базується на цінах на сировину та діючих розмірів націнок. Калькуляція проводиться на спеціальних бланках (калькуляційних картках), що містять основні показники: порядковий номер картки за журналом їх реєстрації; номери рецептур, колонки і назва збірника, з якого цю рецептуру взято; перелік продуктів за видами; норми закладки на одну страву і на 100

страв або 10 кг (соусу, гарніру тощо); ціна продажу продукції виходячи з ціни надходження плюс націнка; вартість продажу набору на 100 порцій; ціна продажу однієї порції після заокруглення; вихід готової продукції в грамах без ваги гарніру і соусу.

Формування цін на куповані товари, які реалізуються без кулінарної або гастрономічної обробки у дрібнороздрібній торговельній мережі (на лотках, у палатках, ларках тощо), в магазинах і відділах кулінарії проводиться за вільними або регульованими роздрібними цінами без застосування націнки, тобто лише з торгівельною націнкою. Реалізація зазначених запасів через зали відбувається за встановленою націнкою закладів ресторанного господарства.

У процесі управління фінансово-господарською діяльністю суб'єкта господарювання, в тому числі ресторанного бізнесу, ключовими поняттями є вартість, ціна та собівартість продукції. Ці терміни використовуються для оцінки ефективності та результативності бізнесу, оскільки від їх правильного розуміння та застосування залежить фінансовий стан господарюючого суб'єкта та його конкурентоспроможність [3]. Розмір націнки повинен забезпечити покриття витрат виробництва й обігу, надавати можливість підприємству отримувати прибуток та сплачувати до бюджету податки відповідно до чинного законодавства. Формування собівартості продукції ресторанного господарства відбувається відповідно до норм НП(С)БО 16 з урахуванням специфіки виробництва та складових прямих та непрямих витрат.

Порядок ціноутворення в підрозділах ресторанного господарства представлено на рис. 1.



Рис. 1. Порядок ціноутворення

Джерело : [2]

Вартість є фундаментальним поняттям в економіці, оскільки вона визначає, скільки треба витратити на виробництво продукції, щоб забезпечити її випуск. У ресторанному господарстві вартість страви формується через: вартість сировини (продукти харчування, спеції тощо); витрати на оплату праці (зарплата кухарів, обслуговуючого персоналу); витрати на енергоносії та інші ресурси (електрика, вода, газ); інші витрати, пов'язані з використанням обладнання та технологій.

У ресторанному бізнесі ціна на страву визначається на основі собівартості продукції, конкурентних цін на аналогічні страви; маржинальних надбавок, які дозволяють покрити витрати на управління, обслуговування та прибуток; психологічних факторів та соціальних факторів (як споживач сприймає ціну на продукт і чи відповідає вона його очікуванням щодо якості). Ціна не завжди дорівнює вартості, оскільки в неї можуть бути включені маркетингові націнки, витрати на рекламу, брендінг та інші додаткові фактори [3, 4].

Зазначимо, що вартість є основою для визначення ціни і собівартості продукції, оскільки вона дозволяє зрозуміти, скільки коштує створити продукт. Ціна продукції визначається грошовою сумою, яку споживач повинен заплатити за одиницю товару або послуги на ринку. Вказані особливості формування собівартості продукції та ціноутворення у ресторанному бізнесі суттєво впливають на організацію та ведення обліку на таких підприємствах та мають бути враховані в обліковій політиці підприємства.

Список використаних джерел

1. Басюк Т. П., Керанчук Т. Л. Економіка готельно-ресторанного бізнесу: навч. посіб. Київ : НУХТ, 2018. 360 с. URL: http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/31908/1/NP_Basuk_Keranchuk.pdf, вільний).
2. Черкасова С.В. Особливості ціноутворення в закладах ресторанного господарства. *Інновації, тренди та перспективи індустрії гостинності : матеріали I Міжнародної науково-практичної Інтернет-конференції* (12 грудня 2019 р.). Львів : ЛТЕУ, 2019. С. 147-148. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/fakultety/Tovaroznavcho_KomerciyNy/Nauka/conference_TUSO_2019_2_.pdf#page=
3. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 "Витрати" : Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.2016 р. № 318.
4. Шарко М. В., Латкіна С. А., Мешкова-Кравченко Н. В. Економіка підприємства : практикум. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 278 с. URL: <http://koha.kname.edu.ua/cgi-bin/koha/opac-ISBDdetail.pl?biblionumber=126923>

Шевченко Є. Д.,
здобувач ступеня доктор філософії;
Державний податковий університет (м. Ірпінь)

РОЛЬ ABC-АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ ЛОГІСТИЧНИМИ ВИТРАТАМИ В КОНТЕКСТІ GSCM

У сучасних умовах динамічного розвитку глобальних економічних систем, що супроводжується посиленням екологічних викликів, управління логістичними витратами набуває стратегічного значення для забезпечення стійкості та конкурентоспроможності підприємств. Особливої актуальності набуває застосування інструментарію економічного аналізу, зокрема ABC-аналізу, як ефективного засобу ідентифікації та оптимізації логістичних витрат в інтегрованих ланцюгах постачань на засадах концепції Green Supply Chain Management (GSCM).

ABC-аналіз, що ґрунтується на принципі Парето, дозволяє класифікувати логістичні витрати за ступенем їхнього впливу на загальний фінансовий результат діяльності підприємства, виокремлюючи критично важливі категорії витрат (категорія А), витрати середньої значущості (категорія В) та малозначущі витрати (категорія С). Така стратифікація створює основу для цілеспрямованої концентрації управлінських зусиль на найбільш ресурсомістких сегментах логістичного процесу, що, у свою чергу, сприяє ідентифікації внутрішніх економічних резервів підвищення ефективності діяльності. У контексті реалізації концептуальних положень GSCM, що передбачає інтеграцію екологічних, соціальних та економічних чинників в управлінські процеси логістики, ABC-аналіз набуває нового виміру. Традиційна орієнтація на фінансову результативність доповнюється критеріями екологічної сталості, що потребує модифікації алгоритмів класифікації витрат з урахуванням екологічного навантаження, рівня вуглецевого сліду, енергетичної інтенсивності тощо. Таким чином, ABC-аналіз трансформується у еколого-орієнтований аналітичний інструмент, що дозволяє приймати стратегічно обґрунтовані рішення в управлінні витратами логістичних систем.

Застосування ABC-аналізу в управлінні логістичними витратами в контексті GSCM сприяє:

- оптимізації ресурсного забезпечення логістичних процесів за рахунок концентрації управлінських дій на найбільш критичних позиціях;
- ідентифікації та усуненню неефективних та екологічно шкідливих процесів, які утворюють надлишкові витрати;
- формуванню інтегрованих обліково-аналітичних моделей, здатних акумулювати інформацію не лише про витрати, а й про екологічні ризики та можливості їх зниження;

Удосконаленню системи внутрішнього контролю та моніторингу, шляхом виявлення аномалій у структурі витрат та визначення точок виникнення екологічних загроз.

Суттєвим методологічним аспектом є адаптація ABC-аналізу до умов цифровізації бізнес-процесів, що передбачає використання систем бізнес-аналітики для інтеграції багатовимірних даних щодо витрат, екологічних показників, рівня відповідності ESG-критеріям тощо. Таким чином, здійснюється перехід до інтелектуального обліково-аналітичного середовища, в якому ABC-аналіз виконує функцію не лише інструмента класифікації, але й моделювання сценаріїв управління витратами з урахуванням принципів стійкого розвитку.

Узагальнюючи, слід констатувати, що застосування ABC-аналізу в системі управління логістичними витратами в умовах імплементації принципів GSCM є не просто інструментом економічного аналізу, а стратегічною платформою прийняття рішень, орієнтованою на досягнення балансу між економічною ефективністю та екологічною відповідальністю. Саме така інтеграція дозволяє виявляти приховані економічні резерви, трансформувати їх у джерела сталого зростання та формувати конкурентні переваги підприємства в умовах глобалізованого середовища.

Список використаних джерел

1. Shevchenko Ye. Logistics costs as an object of management in the accounting and analytical system of an enterprise. *Economics of systems development*. 2024. Vol. 6 (1). P. 46–53
2. Краєвський В. М., Шевченко Є. Д. Концепт-менеджмент логістичних витрат в інтегрованих ланцюгах постачань. *Галицький економічний вісник*. 2025. № 1 (92). С. 123–132

Щербина Д. Р.,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
освітньої програми «Облік і аудит»;
Державний університет «Київський авіаційний інститут» (м. Київ)

ОРГАНІЗАЦІЯ ДОКУМЕНТООБІГУ РОБОТИ ЗАКЛАДІВ РЕСТОРАННОГО ГОСПОДАРСТВА

Документообіг у закладах ресторанного господарства відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства, контролю за використанням сировини, виробництвом страв та їх реалізацією. Оскільки ресторанний бізнес поєднує у собі як виробничі, так і торговельні процеси, ведення належної документації є необхідною умовою для дотримання облікових стандартів, санітарно-гігієнічних норм та фінансової звітності.

Правильна організація документообігу дозволяє не лише забезпечити прозорість господарської діяльності, а й сприяє оптимізації витрат, контролю за якістю продукції та підвищенню рівня обслуговування клієнтів. Відповідні нормативні акти та внутрішні регламенти встановлюють порядок складання, зберігання та використання документів у процесі роботи ресторанного закладу.

Кожне підприємство, здійснюючи господарську операцію, зобов'язане фіксувати даний факт, оформлюючи відповідний документ. У зв'язку з тим, що діяльність підприємств ресторанного господарства супроводжується процесом виробництва, торгівлі і надання послуг, використовуючи при цьому значну частину активів у вигляді запасів, тому відповідно документування у даній галузі є досить трудомістким. Форми первинної документації, рекомендовані до застосування на підприємствах ресторанного господарства при відображенні операцій з виробництва і реалізації, наведені в Методичних рекомендаціях [1, 2].

Основні первинні документи у сфері громадського господарювання подано у табл. 1.

Таблиця 1

Основні первинні документи у сфері громадського харчування

№	Назва первинного документу	Застосування
1	План-меню	Складається щодня в одному примірнику завідуючим виробництвом напередодні дня приготування їжі, затверджується директором підприємства. На підставі нього відповідальна особа виписує накладну або вимогу на отримання сировини з комори.
2	Вимога до комори	Служить підставою для відпуску товарів і продуктів з комори у виробництво, складається завідувачем виробництвом на підставі даних плану-меню та з урахуванням залишків сировини і продуктів на початок дня і їхні потреби на майбутній робочий день. На підставі вимоги комірник виписує накладну на відпуск товарів і продуктів у виробництво

Продовження таблиці 1

3	Денні забірні листи	Служать для оформлення відпуску готових виробів з виробництва (кухні) в роздавальну, якщо вона є відокремленою одиницею, складаються щодня в 2-х примірниках по кожній матеріально відповідальній особі, із зазначенням найменування страв, виробів, одиниці виміру, продажної ціни. Після закінчення робочого дня забірні листи разом із звітами матеріально відповідальні особи здають до бухгалтерії.
4	Замовлення-рахунок	Застосовується для оформлення відпуску готових кулінарних виробів при обслуговуванні свят, та інших спеціальних замовлень. Служить не тільки для підтвердження відпустки блюд, але й розрахунковим документом
5	Акт про реалізацію готових виробів за готівковий розрахунок	Дає інформацію про реалізацію за найменуваннями, кількістю, ціною. Складається матеріально відповідальною особою на підставі касових чеків, та є додатком до звіту завідувача виробництвом про рух товарів на кухні.
6	Товарний звіт	Дає інформацію про реалізовану і відпущену продукцію і витрати сировини на виробництві. Складається щодня завідувачем виробництвом і подається до бухгалтерії. Прибуткова частина заповнюється на підставі прибуткових документів на отримання сировини з комори, а також від постачальників за обліковими цінами виробництва. Видаткова частина заповнюється на підставі даних документів на відпустку і реалізацію готових виробів. Звіт складається в 2-х примірниках. 1-й примірник разом з доданими прибутковими та видатковими документами подається до бухгалтерії. 2-й примірник залишається у матеріально відповідальній особі з відміткою бухгалтера про прийом звіту.
7	Акт про передачу товарів і тари при зміні матеріально відповідальної особи	Складається у 3-х примірниках: 1-й залишається у особи, що приймає товарно-матеріальні цінності, 2-й – у особи, що здає їх, 3-й надається в бухгалтерію

Первинні облікові документи є основною документообігу та обліково-інформаційного забезпечення підприємства, саме за їх обробки створюються облікові реєстри та виникає інший вид документообігу – документообіг облікових реєстрів, тому первинний документообіг є початковою ланкою організації документообігу. Раціоналізація документообігу в закладах ресторанного господарства сприяє оперативному проходженню документів рівномірному навантаженню підрозділів і посадових осіб, позитивно впливає на оперативність управлінського процесу. До документообігу можуть також залучатися самостійно розроблені підприємством документи. Для розробки внутрішніх документів спочатку вивчають схему руху первинних документів з обліку запасів. Ефективне управління в закладах ресторанного господарства значною мірою залежить від якісного інформаційного забезпечення, яке досягається через правильно організований документообіг. Під документообігом розуміють процес руху документів від моменту їх створення або отримання до передачі в архів. Порядок документального оформлення основних господарських процесів у закладах ресторанного бізнесу подано у табл. 2.

Таблиця 2

Первинні документи у закладах ресторанного господарства

№	Етап	Перелік первинних документів
1	Придбання	товарно-транспортна накладна, накладна, видаткова накладна, акт закупки та прибуткова
2	Зберігання на складі	накладна товарна книга, сальдова відомість, накладна на внутрішнє переміщення, вимога до комори
3	Виробництво	калькуляційна картка, план-меню, накладна на внутрішнє переміщення, вимога до комори, акт про реалізацію готових виробів кухні, денний забірний лист, замовлення-рахунок, меню на відпуск продуктів працівникам закладу, розрахунок, акт на бій, лом та втрату посуду і приборів
4	Реалізація	фіскальний чек, накладна, акт про реалізацію готових виробів кухні за готівку

Первинний облік повинен відповідати особливостям діяльності підприємства, враховуючи специфіку його роботи, тривалість виробничого процесу, а також методи й обсяги реалізації продукції. Грамотно організована система документального оформлення дозволяє не лише контролювати всі етапи діяльності закладу, а й оптимізувати управлінські та фінансові процеси.

Основними вимогами до раціональної організації документообігу є: прямоточність руху потоків документів, що передбачає прямий шлях проходження документації до одержувача; виконання принципу одноразового перебування документа в одному структурному підрозділі або в одного виконавця; дотримання принципу паралельності в роботі з документами в різних підрозділах.

Правильна організація документообігу передбачає скорочення інформаційних потоків, прискорення строків проходження справ по інстанціях, установлення раціональної послідовності проходження інформації від керівника до виконавців, а також організація надійного зворотного зв'язку для оперативного керівництва. Організаційна раціоналізація передбачає зменшення зовнішніх і внутрішніх документальних інформаційних потоків. Для цього практикується спрощення змісту документів, суміщення функціонального призначення документів, заміна листів телефонограмами та ін. Це значно зменшує об'єм документальних інформаційних потоків, що приводить до економії часу та коштів.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо впровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку у сфері громадського харчування та побутових послуг, гармонізованих з міжнародними стандартами, затверджені наказом Міністерства економіки України від 17.06.2003 р № 157. (Дата звернення: 14.03.2025)

2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України від 16.07.1999 № 996–XIV (Дата звернення: 14.03.2025)

3. Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: затверджене наказом Міністерства фінансів України від 24.05.95. № 88 (Дата звернення: 14.03.2025)

Наукове видання

РОЗВИТОК СИСТЕМИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРІЯ, МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ

XXIII ВСЕУКРАЇНСЬКА СТУДЕНТСЬКА КОНФЕРЕНЦІЯ

Підписано до друку 20.05.2025
Формат 60х84/16. Друк офсетний
Гарнітура TimesNewRoman. Умов. друк. арк.: 11.3
Наклад прим.: 300. Замовлення № 224

Видавець: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.

Виготовлювач: ТОВ «НВП «Інтерсервіс»
м. Київ, вул. Бориспільська, 9
Свідоцтво: серія ДК № 3534 від 24.07.2009 р.